Milli Saraylar Koleksiyonu'nda
Hereke Dokumaları ve Halıları

TBMM
Kütüphanesi
Yer: 2008-388
Yıl:
Cilt:
Kısım:
Kopya:
Demirbaş No.
200803692

MİLLİ SARAYLAR KOLEKSİYONU'NDA
HEREKE DOKUMALARI VE HALILARI

Milli Saraylar Koleksiyonu'nda Hereke Dokumaları ve Halıları

Mehmet Kenan Kaya
Yaşar Yılmaz - Sara Boynak
Vahide Gezgör

TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını
İstanbul 1999

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞ'INCA 1999 YILINDA HAZIRLANMIŞ, TBMM VAKFI MALİ DESTEĞİYLE YAYINLANMIŞTIR. HER TÜRLÜ YAYIN HAKKI SAKLIDIR.
YAYIN NO. 21

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI ADINA YAYINLAYAN
Milli Saraylar Daire Başkanı **İsmail Hakkı Celayir**

BİLİM VE DEĞERLENDİRME KURULU
Başkan **Prof. Dr. Metin Sözen**
Üye **Prof. Dr. Mete Ünügür**
Üye **İsmail Hakkı Celayir**

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Aydan Gürün

EDİTÖRLER
Yaşar Yılmaz
Mehmet Kenan Kaya

TASARIM VE BİLGİSAYAR UYGULAMA
Esin Öncü

REDAKSİYON
Mehmet Kenan Kaya

BELGELERİN ÇEVİRİSİ
Demet Kurtuluş
Şehnaz Arabacı Küçükkılınç
Güller Karahüseyin

FOTOĞRAFLAR
IRCICA Fotoğraf Arşivi
TBMM Milli Saraylar Dia Arşivi
Fikret Yıldız
Suat Alkan
Cem Çetin
Hadiye Cangökçe

RENK AYRIMI, FİLM ve BASKI
GRAPHİS Matbaacılık Ltd.Şti.

I S B N 975 - 7479 - 75 - 6

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7	BİLİM VE DEĞERLENDİRME KURULU
SUNUŞ	9	İSMAİL HAKKI CELAYİR
HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU TARİHÇESİ	10	MEHMET KENAN KAYA
HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU VE İPEKLİ JAKAR DOKUMALARI	22	YAŞAR YILMAZ-SARA BOYNAK
KATALOG	40	YAŞAR YILMAZ-SARA BOYNAK
HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU'NDA HALI ÜRETİMİ	172	VAHİDE GEZGÖR
KATALOG	194	VAHİDE GEZGÖR

ÖNSÖZ

"Milli Saraylar Koleksiyonu'nda Hereke Dokumaları ve Halıları" başlıklı bu yayın, sürdürülen çalışmaların bir bölümünü içermektedir. Böylece yıllardır Milli Saraylar Koleksiyonu üzerinde uzmanların çağdaş yöntemlerle yaptıkları araştırmalar, ilk sonuçlarını vermeye başlamış olmaktadır.

Belirli başlıklar altında toplanan, gelecekte farklı sergilemelere ve yayınlara konu olacak birbirinden ilginç objeler, daha şimdiden düne kadar bilinmeyen bilgilere ulaşmamızı sağlamışlardır. Bu sonuçların değişik çevreler tarafından değerlendirilmesi ise, yeni bilgilerin eklenmesine yol açabilir.

Burada, bir yandan Osmanlı yönetiminin yeni kurumlar oluşturma çabalarının geçirdiği süreç belirlenirken, öte yandan bu süreçte elde edilen ürünün niteliği de saptanmaktadır. İlerde bu zengin koleksiyon üzerinde yoğunlaşacaklar için bu ilk yayın, hiç kuşkusuz kolaylaştırıcı bir zemin oluşturmaktadır.

Kurumsal gelişme ve elde edilen ürünün belirlenmesi sürecinde, belgelerin yer yer değerlendirmeye alınmış olması da, ayrıca farklı nitelikte araştırmalara yeni ipuçları vermektedir.

Kurumların tarihi ve geçirdiği evrim üzerinde yayınların çoğaldığı günümüzde, "Hereke Fabrikası" ve onun yarattığı ortam sağlıklı belirlenebilirse, bu diğer kurumlar için de anlamlı örnek oluşturma şansını bizlere sağlayabilir. Bu açıdan uzmanların aralıksız sürdürdükleri çabaların, benzeri yayınlarla tartışma ortamına aktarılması, "müze içinde müze" kavramının boyutlanmasını da sağlamış olacaktır.

Tüm bu nedenlerle bu yayın, Milli Saraylar'da atılan yeni olumlu adımların bir başlangıcıdır ve sürekliliği uzmanlarımızın kesintisiz çabalarıyla güç kazanacaktır.

Bilim ve Değerlendirme Kurulu

SUNUŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyılında saray yaşamının en önemli tamamlayıcılarından biri olan, Cumhuriyet döneminde de birkaç kısa ara dışında kesintisiz faaliyet gösteren Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, Osmanlı dokuma sanayiinin ilk fabrikalarından biridir.

Yüzelli yıllık tarihi boyunca, ipekli dokumadan halıya, giysiden çoraba, havluya, boyun atkısına kadar birçok tekstil ürününün yüksek bir kaliteyle üretildiği ve bu kalitenin yerli ve yabancı birçok ödülle tescil edildiği fabrika, saray, kasır ve köşklerin tefrişinde kullanılan ürünleri dolayısıyla Milli Saraylar için de büyük bir önem taşımaktadır.

1995 yılından beri kurumumuzca yönetilen ve orijinal desen örneklerinin gün ışığına çıkartılmasıyla eski parlak günlerine yeniden kavuşan bu önemli miras, tıpkı kurulduğu zamanlarda olduğu gibi, bugün de geleneksel sanatlarımızın en önemli temsilcisi durumundadır.

Bu kitap, Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. kuruluş yıldönümünde, Hereke Fabrika-i Hümâyunu'nun uzun ve görkemli tarihini, orada üretilen ve bugün Milli Saraylar'da bulunan değerli bir koleksiyonla birlikte sizlere tanıtmayı amaçlıyor. Ben, bu kitap dolayısıyla Hereke Fabrika-i Hümâyunu'nu tekrar gündeme getirmenin, bizi biz yapan unsurlardan birini daha anlamak için küçük de olsa bir fırsat olduğu düşüncesindeyim.

Emeği geçen herkese teşekkür ederim.

İsmail Hakkı Celayir
TBMM Milli Saraylar Daire Başkanı

19. yüzyıl sonunda Hereke. (Fotoğrafçı Berggren). IRCICA Fotoğraf Arşivi 90490-5.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Tarihçesi

Mehmet Kenan Kaya*

HERACLEIOS'UN HEREKE'Sİ

Osmanlı dokuma sanayiinin ilk büyük fabrikalarından biri olan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, İzmit Körfezi'nin kuzey kıyısında, doğuda Yarımca, batı ve kuzeyde Gebze, güneyde Kocaeli ilinin çevrelediği Hereke beldesinde kurulmuştur.

Tarih boyunca, Sit, Amazon, As, Bitinya, Asur, Lidya, İran, Yunan, Roma, Bizans ve Osmanlı yerleşimlerine sahne olan ve ilk nuhus vaktini *Anscirum* adıyla anıldığı Roma İmparatorluğu döneminde yaşayan belde, özellikle, İmparator Constantinus'un annesi Helen'in burayı kendine ikametgâh olarak seçmesinden sonra önemli bir sayfiye yeri haline gelmiştir. İmparator Constantinus'un, 337 yılında Hereke'de ölmesi de bu bilgileri doğrular niteliktedir[1].

Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrıldığı 395 yılında, Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde kalan ve bir sınır karakolu kimliği kazanan Hereke, 6. yüzyılda, Doğu Roma İmparatoru Jüstinyen'in Kadıköy-İzmit yolunu İzmit - Gemlik istikametine kaydırmasından sonra eski canlılık ve önemini yitirmiştir. Bugün Hereke'de sadece kalıntıları mevcut olan Hereke Kalesi'nin ise, 7. yüzyılda, beldeye adını veren İmparator *Heraklios* tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır.

Selçuklu ve Latin işgalleri ardından, 1326 yılında Orhan Gazi tarafından alınarak Osmanlı Beyliği'ne bağlanan ve geçimini balıkçılık ve bahçecilikle sağlayan[2] bir yerleşim yeri olarak kalan Hereke, Sultan II. Bayezid döneminde büyük bir deprem geçirmiştir. 45 gün boyunca devam eden bu depremde, Hereke Kalesi ve yalı köşkleri tamamen ortadan kalkmıştır.

* Sanat Tarihçisi, TBMM Milli Saraylar'da Araştırmacı

BİR FERAĞ HİKAYESİ

19. yüzyıl ortası, Hereke tarihi için olduğu kadar, Osmanlı sanayi tarihi için de önemli bir başlangıç sayılmalıdır. 1843 yılında, İzmit Çuha Fabrikası'nın yapımı için görevlendirilen *Ohannes ve Bogos Dadyan Biraderler*, bir yemek molası sırasında görüp, doğal güzelliklerinden etkilendikleri Hereke'de, -belki biraz da, Çuha Fabrikası'nın masraflarını kurtarmak amacıyla- kendi adlarına bir fabrika kurmak istemişler, istekleri dönemin seraskeri Rıza Paşa tarafından onaylanınca da, imparatorluğun ilk özel dokuma fabrikası üretime başlamıştır. O yıllarda, *50 pamuklu ve 25 ipekli cânfes tezgâhtan müteşekkil*[3] fabrikanın ilk idare heyeti, müdür *Sarkis Ağa* ve İtalyan ressam *Camaron*'dan oluşmaktadır.

Fabrikanın kuruluşundan iki yıl sonra, Hereke'de kendisinden habersiz bir fabrika kurulduğunu öğrenen ve pek de hoşnut kalmayan Sultan Abdülmecid, İzmir'e düzenlenen bir gezi sırasında Eser-i Cedid vapuruyla Hereke Fabrika-i Hümâyûnu önlerinden geçerken, Rıza Paşa'ya tesadüfen görmüş gibi davrandığı bu yapının ne olduğunu sormuş, Rıza Paşa da, "*Sultanım, size bir sürprizim vardı. Bu fabrikayı size yerinde göstermek istiyordum. Bu yüzden bugüne kadar sizden saklanmıştır. Bu fabrikayı müteahhitler sizin adınıza kurdu.*" diyerek, Önder Küçükerman'ın deyişiyle "durumu kurtarmış"tır[4].

Bu geziden hemen sonra, Serasker Rıza Paşa tarafından, Gebze tapusuna Sultan Abdülmecid adına tescil edilen, başka bir deyişle, sahiplerince sultan adına *ferağ* olunan fabrika, *Hereke Fabrika-i Hümâyûnu* adını da aynı yıl almış olmalıdır. Bugün, Başbakanlık Arşivi'nde bulunan bir belge, bu ferağ işlemini doğrulamaktadır[5]:

Devletlü inâyetlü, utûfetlü, efendim hazretleri

Malûm-ı âlî buyurulduğu üzere sâye-i ihsân-vaye-i cenâb-ı şehriyârî de serasker-i sâbık devletlü Rıza pâşâ hazretleri Hereke'de müceddeden bina ve inşâ eyledikleri bez fabrikasını taraf-ı eşref-i hazret-i mülûkâneye terk ile yedlerinde bulunana temessükâtı göndermiş olduklarından fabrika-i mezkûrun ve mebnî-i arâzi-i mamûre ve hâlisiyesinin emlâk-i hümâyûn-ı mülûkâneye idhâliyle senadâtının tanzîmi husûsuna irâde-i seniyye-i hazret-i şâhâne müteallik ve şerefsüdûr buyurulmuş olduğu devletlü serasker pâşâ hazretleri taraflarından bâ-tezkere iş'âr temessükât-ı mezbûre ba's ve tesyâr olunmuş ve bu makule vakf mahallerin emlâk-i hümâyûna hîn-i idhâlinde muayyen olan icâreleri bi't-taz'if mukataaya rabt ile emtia gümrüğünden veya Darbhâne-i Âmire'den bi't-ta'yin vakıflarına sâl be sâl teslîm olunması emsâl-i iktizasından ve fabrikâ-i mezkûr mahallinin evkaf-ı müteaddide ile mah-

Hereke Fabrikası ve Hereke Köşkü'nün denizden görünümü.

lût vâzıhâttan olmasıyla ol bâbda teftîş evkaf-ı hümâyûn tarafından bi't-terkim takdîm kılınan ilâm-ı şer'îde ber-tafsîl gösterildiği vechile salifü'l beyan fabrika ve sâire mahallerinin henüz müşârünileyh hazretleri uhdesine geçmeyüp mutasarrıfı Musa Ağa üzerinde bulunan hassa-i ma'lûmesinin badehu mübayaasıyla temessük vürûdunda îcâbına bakılmak üzere mâadâ mahallerin ber-mûceb-i irade-i seniye emlâk-i hümâyûna idhâliyle vakıfları taraflarına kadîm olan icârâtına emsâli, misillü bir misli dahi zam bahası senevî üç yüz elli üç buçuk kuruş on beş para mukataaya rabt olunarak işbu altmış bir senesinden itibâren misl-i mesbûkuna tatbîken gümrük-i mezbûr emvâlinden veya irâde buyrulan mahalden sâl be sâl vakfları cânibine teslîm olunmak üzere bi't-tahsîs tesviyesi câzimeden görünmüş olmakdan nâşî meblağ-ı mezbûrun hangi mahalden tahsîsiyle ber-minvâl-i muharrer icrâ-yı muktezâsı...

Padişaha devrinden sonra, sultanî saraylara ipekli canfes, döşemelik ve perdelikler üretmeye başlayan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, 1850 yılında inşa edilen Kemhahâne'nin ilâvesiyle genişletilmiştir. İlk örnekleri Bursa ve Amasya'da görülen ve *dolabî, gülüstanî, gülgûnî, Bursa kemhası, Eğin kemhası, marahurî* gibi isimlerle bilinen Osmanlı kemhaları, Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda daha çok Batı etkisinde, iri dal ve çiçek motifleriyle dokunmuştur[6]. Kemhahâne'nin kuruluşu sırasında, fabrikaya ayrıca Fransa'dan yüz ipekli tezgâh getirildiği, önceden mevcut olan elli pamuklu tezgâhın da İstanbul'a, Zeytinburnu'nda bulunan başka bir fabrikaya gönderildiği bilinmektedir[7].

SARAY KAPALIÇARŞI'DA

Sultan Abdülmecid'in saltanatı boyunca yalnızca sarayların tefrişi, saray halkının gereksinmeleri için faaliyet gösteren Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, Sultan Abdülaziz döneminde piyasada satılmak üzere ipekli dokuma üretimine de başlamış ve bu doğrultuda Kapalıçarşı'da bir satış mağazası açılmıştır. Ne var ki, saray tarafından pek hoş karşılanmayan bu girişim, kısa bir süre sonra giderek artan

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu müdürü Akif Bey'in antika bir halıyı ressamlara tarifi. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90453-9.

Hereke Fabrikası Albümü'nden. Fabrika çalışanlarından bir grup.

itirazlar sonucu son bulunca, jakar tezgâhlarda dokunan ipekliler, yeniden, yalnızca saray için üretilmeye başlanmıştır.

Sultan Abülhamid'in otuz üç yıllık saltanatının ilk günleri, bütün imparatorlukta olduğu gibi Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda da bir karmaşa dönemi olarak yaşanmıştır. Öyle ki, Sultan II. Abdülhamid'in cülûsundan kısa bir süre sonra fabrikada çıkan yangında Filatör (ipek bükümü) Dairesi'nin kazanı yanmış ve bir yandan Meşrutiyet, bir yandan da Balkan Harbi'yle uğraşan imparatorluk, Filatör Dairesi'ni ancak beş yıl sonra onarabilmiştir. 1890 yılındaysa, fabrikanın hemen yanına yüz yataklı bir hastane açılmıştır.

HEREKE HALILARI

Geleneksel Osmanlı halıcılığında bir dönüşüm sayılabilecek 1891 yılında, Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, kuruluşundan yaklaşık yarım asır sonra, yüz yeni tezgâhla halı üretimine başlamıştır. Sultan Abdülhamid'in himayesinde ve Sivas, Ladik ve Manisa'dan getirilen ustalarla başlanan bu üretimde, ustalara önce saray tarafından verilen desen örnekleri dokutturulmuş ve bu desenler daha sonra geliştirilerek özgün bir Hereke üslûbu yaratılmaya çalışılmıştır. Bugün, Hereke Fabrikası'nda bulunan fotoğraflardan, halı üretimine geçildiği yıl Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda, İpek Mendil ve İşleme Dairesi, İpek Fanila ve İç Giysi Dairesi ve İpekli Dokuma Dairesi'nin çalışır durumda olduğu anlaşılmaktadır[8].

Yine bu tarihlerde, boyahâne ve kumaş perdah makinaları imparatorluk sınırları içinde yalnızca Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda bulunmaktadır. Bugün, Milli Saraylar Arşivi 'nde, -Hazine-i Hassa Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Personel ve Sair Görevliler Kayıt Defteri'nde- yer alan görevli listesi, 19. yüzyılın son yıllarında Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda yaşanan gelişmelerin özeti gibidir[9]:

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2443
Hazine-i Hassa Hereke Fabrikası Personel ve Sair Görevliler Kayıt Defteri, sene H. 1290-1309.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Müdürü Hacı Akif Efendi
Muallim-i evvel Musa Hilmi Efendi
Muhasebe Memuru Ahmet Turhan Efendi
Boyahâne Muallimi Feyzi Efendi
Çakar Muallimi Ali Efendi
Serressam Tomas Efendi
Kaliçe Karhâne Kâtibi Ferit Efendi
Masurahâne Kâtibi Bekir Efendi
Sandık ve Anbar Emini Abdülkerim Efendi
Masurahâne Kâtibi Mehmet Ali Efendi
Muhasebe Memuru Muavini Ali Cemal Efendi
Boyahâne Muallimi Muavini Salim Efendi
Makinist Sıddık Efendi
Demirhâne Muallimi Süleyman Ağa
Marangozhâne Muallimi Andon Ağa
Makine İşlerinde Müstahdem Fuat Efendi
Lizaç Muallimi Vahid Efendi
Rüştiye Mektebi Muallim-i evveli Muharrem Efendi
Muallim Refiki İbrahim Bey
Satış Mağazası Kâtibi Siron Efendi
Kaliçe İmaline Memur Mehmed Çavuş Ağa
İnegöl Emlak-i Hümâyûn Memuru Veliyüddin Efendi
Muavin Armanak Efendi
Kâtib-i evvel Mustafa Sami Efendi
Kâtib-i sânî Hacı Yusuf Ziya Efendi
İnegöl Tezkere Muharriri Ahmet Efendi
Domaniç Tezkere Muharriri Abdülkadir Efendi
Cerrah Tezkere Muharriri Mustafa Hulusi Efendi
Erikli Tezkere Muharriri Abraham Efendi
Aksu Kontrol Memuru Ali Efendi
Tahsildar Mehmed Yaver Efendi
Mihaliç Çiftlikat-ı Hümâyûnu Memuru Sadi Efendi
Ziraat Memuru Karnik Efendi
Muhasebe Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi
Muhasebe Memuru refiki Mehmed Rıfat Efendi
Anbar Memuru Hüseyin Efendi
Tahsildar Halil Efendi
Baytar Mehmed Emin Efendi
Akköprü Korusu Müdürü Halid Bey
Muavin Memduh Bey
Kâtib-i sânî Muharrem Efendi
Tahsildar Hüseyin Efendi
Aydın Emlak-ı Hümâyûn Müdürü Hüseyin Halid Bey
Muavin ve Mühendis Hacı Davud Bey
Mübayaat Memuru Josef Efendi
Muhasebe Başkâtibi Karabet Efendi
Muhasebe Refik-i evveli Ahmed Muhtar Efendi
Tahrirat Başkâtibi Agob Efendi
Tahrirat Refik-i evveli Mehmed Şefik Efendi
Tahrirat Refik-i sânîsi Mustafa Efendi
Zahire Muamelat Kâtibi Ahmet Turhan Efendi
Tabib Hüsnü Bey
Tepeköy Çiftlik-i Hümâyûn Müdürü Hüseyin Efendi
Muavin Raif Efendi
Kâtib-i evvel Hasan Ali Efendi
Kâtib-i sânî Sabri Efendi
Tapu memuru Seyid Efendi
Subaşı Şubesi Memuru İbrahim Hüsnü Efendi
Muavin Salim Efendi
Kâtib-i evvel İhsan Efendi
Kâtib-i sânî Ahmet Efendi
Koldre Şubesi Memuru Ali Rıza Efendi
Kâtib-i evvel İshak Efendi
Katib-i sânî Nuri Efendi
Çeltikçi Şubesi Memuru Hacı Hüseyin Efendi
Katib-i evvel Ahmet Efendi
Katib-i sânî Rıza Efendi
Anbar emini Hüseyin Efendi
Daireler Şubesi Memuru Ahmet Efendi
Sair emlak-ı Hümâyûn Şubesi Memuru Zihni Bey

19. yüzyıl sonlarında Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda yaşanan bütün bu gelişmeler, fabrika civarındaki yapılaşmanın artmasını sağlamış ve beldeye, hastaneden sonra cami, rüştiye, köşk, Halıhâne altına Rüsûmat, Duyunu Umumiye ve Telgrafhâne binaları inşa edilmiştir.

Bu yapılar arasında en ilginç olanı, 1894 yılında Alman İmparatoru II. Wilheml'in Sultan Abdülhamid'i ziyaretinin hemen öncesinde inşa edilen Hereke Köşkü'dür.

1898 yılında Haydarpaşa'dan kalkan özel bir trenle Hereke Fabrikası'na gelen ve fabrikaya dünyada eşi olmadığı söylenen ipek zararlılarını içeren zengin bir koleksiyon armağan eden imparatorun bu ziyareti, Türk Ansiklopedisi'nde şöyle anlatılmaktadır: "*II. Wilhelm istasyondan itibaren yerlere serilen halılar üzerinden geçerek köşke gelmiştir. Burada kendisine, imparatoriçeye ve maiyetine nadide ipekli kumaşlar, halılar hediye edilmiştir. İmparatoriçe halı dokuyan Münevver, Binnaz ve Emine adlı üç kız çocuğuna birer altın iğne hediye etmiştir. İmparatorun bu seyahatine Müşir Şakir Paşa, Hariciye Nazırı Tevfik Paşa, Yaver-i Ekrem Müşir Komhorter Paşa, Berlin Sefiri Tevfik Paşa, yaverlerden Ahmet Ali ve nazır paşalarla teşrifatçı İbrahim Bey katılmıştır.*"[10]

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu ile başlayan gelişmeler sonucu Hereke'de inşa edilen Hastane. Hereke Fabrikası Albümü'nden.

İmparator Wilhelm ve eşinden başka, Bulgaristan Sefiri, Alman sefiri Baron Marşal, İngiliz Sefiri, İbn Reşit gibi yabancı devlet adamlarını ağırlayan Hereke Köşkü, olasılıkla Yıldız Sarayı marangoz atölyesinde yapılmış ve Hereke'deki yerine bir günde kurulmuştur.

Herhangi bir kesinlik içermemekle birlikte,

İ. Baldasar'ın fırçasından Hereke Köşkü. Kağıt üstüne suluboya, Milli Saraylar Tablo Koleksiyonu, Env. No. 52/1949.

Hereke Köşkü Kabul Salonu'na açılan odanın kubbe süslemeleri.

mimar Sarkis Balyan elinden çıktığı sanılan köşk, bütünüyle ahşap konstrüksiyonla oluşturulmuş ve ilginç bir tasarım özelliği olarak gerek deniz, gerekse kara tarafına açılan birçok kapı kullanılmıştır. Dışta, ortada hafif eğimli bir çatı ve iki yandaki kubbeleriyle simetrik bir kuruluşa sahip olan Hereke Köşkü, içte de, giriş mekânı, salon ve oda olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ara geçişlerin çift kanatlı kapılarla sağlandığı bu mekânların tefrişinde Hereke dokuması halılar ve ipekli döşemelik ve perdelikler kullanılmıştır. Saraylardan getirilen eşyalarla döşenen köşkün salonunda yer alan *bergere* stilindeki koltuk takımının ise, 20. yüzyıl başlarında yapılmış olduğu sanılmaktadır. Bugün Milli Saraylar Tablo Koleksiyonu'nda yer alan 52/1949 envanter numaralı *İ. Baldasar* imzalı suluboya resim, köşkün orijinal görünümüne ilişkin önemli bir belge niteliğindedir.

356 Desen Numaralı Hereke kumaşıyla tefriş edilen Hereke Köşkü Kabul Salonu.

DÜNYA PAZARINDA HEREKE FBRİKA-İ HÜMÂYÛNU

1894 yılı, Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nunda yeni bir dışa açılma sürecinin başlangıcıdır. Bu tarihte, halk tarafından çok beğenilip, talep gören Hereke ipekli dokuma, halı ve battaniyelerinin İstanbul'da satışı için, bu kez Zaptiye Caddesi üzerinde yeni bir satış mağazası açılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet'in ilânından sonra Maadin Bankası'na devredilen bu mağazaya ilişkin herhangi bir bilgi yoksa da, uzun yıllar faaliyet gösterdiği bilinmektedir.

FABRİKA-İ HÜMÂYÛN'DA YENİ YÜZYIL

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü belirleyen 20. yüzyılın ilk çeyreği Hereke Fabrika-i Hümâyûnu için yeni üretim alanlarının oluşmasını sağlamış, 1902 yılında Hazine-i Hassa Nazırı Sakız Ohannes Efendi tarafından açılan Çuha, Şayak ve İplik

Sultan V. Mehmed Reşad'ın Hereke'yi ziyareti.

Dairesi'ni, 1905 yılında açılan Fes Dairesi izlemiştir. Yine bu yıllarda fabrikaya, Fransız çuhasından daha kaliteli çuha üretebilmek için özel bir daire kurulduğu ve bu çuhaların imâli için Avrupa'ya makinalar sipariş edildiği bilinmektedir.

Bugün, Sultan Mehmed Reşad dönemi için önemli bir kaynak niteliği taşıyan Maşbeyinci Lütfi Bey'in "*Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri*" adlı anı kitabında anlatılan 17 Mayıs 1910 tarihine ilişkin Hereke gezisi notları, o günlerde fabrikaya birkatım yeni makinalar alındığını göstermektedir: "*17 Mayıs'ta Ertuğrul yatıyla Padişah hazretleri Hereke'yi şereflendirdi. Bu geziye sadrazam da davet edilmişti. Öğle yemeğinden sonra fabrikanın makina daireleri gezildi. Yeni getirilmiş olan makinalar görüldü. Padişah sadrazama ve yanındaki saray görevlilerine -derecelerine göre- çeşitli halı ve seccadeler armağan etti. Fabrika görevlilerine de hediyeler dağıtıldı.*"[11]

Sultan Reşad'ın saltanatının son yıllarında, Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, giderek bir yünlü dokuma fabrikasına dönüşmüş, Çuha, Şayak ve İplik Dairesi'nin tezgâh sayısı yirmiden 52'ye çıkarılarak, yüksek kapasitede üretime geçilmiştir.

HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU'NUN KAZANDIĞI ÖDÜLLER

Kurulduğu 1843 yılından beri, Osmanlı dokuma sanayiinin en önemli kurumu olarak faaliyet gösteren ve ürünleriyle imparatorluk yaşantısının son yüzyılını belirleyen Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, özellikle kuruluşundan kısa bir süre sonra Avrupa'da da prestijli bir markaya dönüşmüş ve *1855 Paris Uluslararası Sergisi*'nde kurdela ve şeritler için mansiyon, *1862 Londra II. Uluslararası Sergisi*'nde ipekli dokumalar için madalya, *1892 Viyana, 1894 Lyon, 1910 Brüksel* ve *1911 Torino* sergilerinde büyük ödüle layık görülmüştür. Fabrikanın kazandığı diğer ödüller şöyledir[12]:

1911 Bursa Sergisi, Gümüş Madalya
1911 İzmir Sergisi, Gümüş Madalya
1923 Bursa Sergisi, Gümüş Madalya
1927 İzmir Sergisi, Gümüş Madalya
1927 İstanbul Sergisi, Sarı Madalya
1929 İstanbul Sergisi, Sarı Madalya
1930 İstanbul Sergisi, Sarı Madalya
1931 İstanbul Sergisi, Sarı Madalya
1962 Londra Sergisi, Bronz Madalya
1973 Viyana Sergisi, Bronz Madalya

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun uluslararası sergilerde aldığı ödüller.

Torino Sergisi'nde Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun ödülünün arka yüzünde sergi komiseri Ali Rıza Bey'in imzası.

Ayrıca, Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda çalışan ve işlerinde başarılı bulunan bazı görevlilerin de birtakım rütbelerle ödüllendirildikleri, fabrika müdürü Martelli, fabrika öğretmeni Mıgırdiç Efendi, birinci ressam Tovmas Efendi ve birinci marangoz Andon Efendi'ye dördüncü rütbeden Mecidî nişanı, fabrika hekimi Diran Efendi'ye de binbaşılık rütbesi verildiği bilinmektedir.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun üretimiyle yakından ilgilenen Fransız Hükümeti de fabrika müdürü Âkif Bey'e *Officer De L'Instruction Publique*, ressam Tovmas Efendi'ye de *Officer d'Academie* nişanları vermiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ: FABRİKA-İ HÜMÂYÛN'DAN HEREKE FABRİKASI'NA

Sultan Abdülmecid'e devredildiği 1845 yılından itibaren, Kapalıçarşı ve Zaptiye Caddesi'nde açılan iki satış mağazası deneyimi dışında, deyiş yerindeyse, bir yan saray kuruluşu olarak faaliyet gösteren Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, Cumhuriyet'in ilânından sonra Sanayii ve Maadin Bankası'na devredilmiş ve 1932 yılında geçirdiği yangın sonrası onarılarak, yeniden faaliyete geçmiştir. Tezgâh sayısının 107'ye yükseltildiği bu onarım sırasında, fabrikadaki yıkama, boyama ve terbiye dairelerinin modern bir sisteme kavuşturulduğu bilinmektedir.

1938 yılında Sanayi Ofisi'ne, hemen ardından da Sümerbank'a bağlanan Hereke Fabrikası, Başbakanlık Özelleştirme Kurulu'nun 14/06/1995 tarih ve 95/45 sayılı kararıyla Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na devredilmiştir.

Halen Milli Saraylar Daire Başkanlığı bünyesinde bir *müze-fabrika* statüsü taşıyan fabrika, desen kataloğundaki örneklerin jakar tezgâhlarda orijinallerine bağlı kalınarak yeniden üretimiyle, kurulduğu günlerde olduğu gibi yeniden saray yapılarının tefrişine yönelik olarak faaliyet göstermekte, Hereke halıları da özgün tasarım ve teknik özellikleriyle son dönem Osmanlı halı geleneğini günümüzde de yaşatmaktadır.

DİPNOTLAR

1 Şebnem Ruhsar Temir - Ural, *Hereke İpekli Dokuma Kumaşları ve Günümüzdeki Durumu*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Bölümü Tekstil Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış Sanat Yeterliliği Tezi, İstanbul, 1986.

2 *Türk Ansiklopedisi*, "Hereke" maddesi, C. 19, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971, s. 179.

3 R. Koray Dağcı, "Hereke Halıcılığı'ndaki Desen Karakterinin İncelenmesi ve Yeni Çizgilere Ulaştırılması, *I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1981, s. 102.

4 Önder Küçükerman, *Hereke Fabrikası*, Sümerbank Yayınları, İstanbul, 1987.

5 Başbakanlık Arşivi İrade Dahiliye No: 5604.

6 Hülya Tezcan, *Atlaslar Atlası, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Pamuklu Yün ve İpek Kumaş Koleksiyonu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993.

7 Oktay Aslanapa, *Türk Halı Sanatı'nın Bin Yılı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1987, s. 193.

8 Ayrıca bkz. Şebnem Temir Ural, "Hereke İpekli Dokumaları" , *Antik Dekor Dergisi*, Antik A.Ş., Sayı:12, İstanbul 1991.

9 Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2443, *Hazine-i Hassa Hereke Fabrikası Personel ve Sair Görevliler Kayıt Defteri*, sene H.1290-1309.

10 *Türk Ansiklodepisi*, "Hereke Fabrikası" maddesi, C. 19, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971, s. 180.

11 (Simavi) Başmabeyinci Lütfi Bey , *Osmanlı Sarayının Son Günleri*, Hürriyet Yayınları Tarih Dizisi: 2, İstanbul.

12 Yaşar Yılmaz, *Hereke Jakarlı Dokumaları ve Milli Saraylar Mobilyasında Kullanımı*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.

KAYNAKÇA

ASLANAPA Oktay, *Türk Halı Sanatı'nın Bin Yılı*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1987.

Başbakanlık Arşivi, İrade Dahiliye No: 5604.

DAĞCI, R. Koray , "Hereke Halıcılığı'ndaki Desen Karakterinin İncelenmesi ve Yeni Çizgilere Ulaştırılması, I. *Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1981.

DUKAS, Bizans Tarihi, Cev: V.L. Mirmiroğlu, İstanbul Fetih Derneği İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1956.

IRCICA Fotoğraf Arşivi Yıldız Albümleri.

KÜÇÜKERMAN, Önder, *Hereke Fabrikası*, Sümerbank Yayınları, İstanbul, 1987.

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2443, *Hazine-i Hassa Hereke Fabrikası Personel ve Sair Görevliler Kayıt Defteri*, sene H.1290-1309.

SAZ, Leyla, *Harem'in İçyüzü*, Milliyet Yayınları, Ağustos 1974.

(SİMAVİ), Başmabeyinci Lütfi Bey, *Osmanlı Sarayının Son Günleri*, Hürriyet Yayınları Tarih Dizisi: 2, İstanbul.

TEMİR - URAL, Şebnem Ruhsar , *Hereke İpekli Dokuma Kumaşları ve Günümüzdeki Durumu*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Bölümü Tekstil Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış Sanat Yeterliliği Tezi, İstanbul, 1986.

TEMİR - URAL, Şebnem Ruhsar , "Hereke İpekli Dokumaları" , *Antik Dekor Dergisi*, Antik A.Ş., Sayı:12, İstanbul 1991.

TEZCAN, Hülya , *Atlaslar Atlası, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Pamuklu Yün ve İpek Kumaş Koleksiyonu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993.

TOPRAK, Zafer, "II. Meşrutiyet ve Osmanlı Sanayii", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul.

TOPRAK, Zafer, "Osmanlı Devleti ve Sanayileşme Sorunu", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul.

Türk Ansiklodepisi, C. 19, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971.

UŞAKLIGİL, Halit Ziya, *Saray ve Ötesi (Son Hatıralar)*, C. 1, Hilmi Kitabevi İstanbul, 1940.

ÜNAL, Hamdi, *Hereke Halıcılığı*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Ana Sanat Dalı, İstanbul, 1986.

YILMAZ, Yaşar, *Hereke Jakarlı Dokumaları ve Milli Saraylar Mobilyasında Kullanımı*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Muallim-i Evveli Musa Efendi ve Sermakinist Rıza Efendi. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90453-32.

HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU ve İPEKLİ JAKAR DOKUMALARI

YAŞAR YILMAZ* - SARA BOYNAK**

KUMAŞ Kumaş gerek giyimde, gerek mekân dekorasyonunda çok uzun zamandır kullanılagelen bir malzemedir. Eski çağlardan bu yana giysiler örtünme amacının ötesinde giyene itibar kazandırmak, diğer insanlardan farkını vurgulamak için araç olmuşlardır. Giyimin dışında kumaş, örtü, perde ve mobilya döşemesinin yanısıra duvarların kaplanmasına kadar çok geniş kullanım alanı bulmuştur. Orta çağda masa, büfe vb. mobilya basit bir konstrüksiyonla yapılmakta ve kullanılacağı zamanlarda üstleri değerli kumaşlarla örtülerek bu eksikliği kapatılmaktaydı[1]. Zor elde edilen renklerde, üretimi zahmetli, nadir bulunan hammaddelerle yapılmış kumaşlar her zaman ilgi görmüş, daha yüksek fiyatlarla alınıp satılmış, kıymetli bir armağan olarak sunulmuşlardır.

Kumaş, kullanılan iplik türüne bağlı olarak değer kazanmakta, bunun yanısıra renk, desen gibi unsurlar bu değeri artırmaktadır. Dokumacılıkta kullanılan iplikler yakın zamana kadar keten, pamuk, yün ve ipek gibi organik liflerden elde edilmekteydi. Bunlar arasında ipek, zahmetli ve sınırlı miktardaki üretimine bağlı olarak en değerli malzeme olma özelliğini günümüzde bile sürdürmektedir. 19. yüzyılın başlarında jakar tezgâhı icat edilene kadar, kumaş deseninin karmaşıklığı ve çok renkliliği üstündeki emeğin göstergesi olarak olarak öne çıkan ve kumaşın değerini artıran unsurlardı.

* Sanat Tarihçisi, TBMM Milli Saraylar'da Müze Araştırmacısı-Mobilya Seksiyonu
** Tekstil Teknik Öğretmeni, TBMM Milli Saraylar'da Müze Araştırmacısı-Tekstil Seksiyonu

Dokumada çözgü ipliklerinin belirli bir kısmını alta, bir kısmını da üste alarak atkı ipliğini geçirmek ve her seferinde farklı iplikleri belirli bir program içinde çekecek bir düzenek kurmak ve bu yolla kumaşın desenini oluşturmak çok emekli, masraflı ve yavaş ilerleyen bir işti. Atkı ipliğini yöneten dokumacı ustasından başka çözgüleri çekmek için yardımcılar gerekliydi. *Charles Marie Jacquard*, 1805 yılında kendi adıyla anılacak olan tezgâhların ilk örneğini gerçekleştirmiş, böylece desenli kumaş üretiminde büyük bir adım atılmıştır. Bu sistemde iğneler desen kartonlarında açılan deliklerden geçerek çengelleri hareket ettirmekte ve bu çengeller çözgü ipliklerini çekerek atkı ipliğinin geçeceği yolu belirlemektedir. Bu yöntemle eski sistemlere göre çok daha uzun raporlu dokumalar tek usta tarafından yönetilen "Jacquard" tezgâhında hem daha kolay hem de daha süratli yapılabilmekteydi[2].

Ali Usta kumaş üretiminde kullanılan tezgahının başında. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90453-32.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Osmanlı Hanedanı'nın giysi ve çorap gibi ihtiyaçlarını da karşılamaktaydı. Hereke Fabrikası Albümü'nden görüntüler.

HEREKE FABRİKASI

1843 yılında kumaş dokumak üzere kurulup kısa bir zaman sonra Sultan Abdülmecid adına kaydedilen Hereke Fabrikası'na 1850 yılında Fransa'dan jakar tezgâhları getirilerek Kemhahâne bölümü çalışmaya başlamıştır. O tarihten bu yana kısa dönemler dışında ipekli döşemelik ve perdelik kumaş üretimi kesintisiz olarak sürmektedir. Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, günümüzde işleyişini sürdüren, bunu kurulduğu günün teknolojisiyle uygulayan ve hâlâ orijinal tasarımlar üreten bir fabrika, bir anlamda yaşayan bir müzedir.

HEREKE ÜRÜNLERİ

Hereke Fabrikası'nın üretiminin bugün bilindiği gibi halı ve döşemelik kumaş ile sınırlı olmayıp fabrikanın Osmanlı hanedanının her türlü tekstil ihtiyacını karşılayan bir sistem olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Milli Saraylar Arşivi'nde bulunan 308, 523, 524, 525, 526, 527, 529, 530 numaralı defterler Hereke Fabrikası'ndan saraya verilen eşyaların faturalarından oluşmaktadır. H. 1308-1331 (1890-1912) tarihleri arasına rastlayan ve defterler halinde ciltlenmiş bu faturalara göre fabrikanın üretimi çok geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Faturalarda bugün bilinen döşemelik kumaş ve halılardan başka çok çeşitli tekstil ürününün adı geçmektedir. Bu ürünler arasında havlu, klaptanlı bornoz, ipek zenne çorabı, ipek erkek çorabı, mendil, yatak örtüsü, masa örtüsü, baş örtüsü, boyun atkısı, çarşaflık, esvaplık, nişan kurdelesi, çiçekli tül, çorap bağ şeridi, sabun bezi gibi çeşitli işlevde ürün sayılabilir.

Kumaş türü olarak atlas, canfes, çuha, brokatil (brokar?), abânî, şal, kadife, çatma kadife, ipekli kadife, madampul, amerikan gibi kumaşlar yer almaktadır. Fabrikanın albümünde yer alan fotoğraflarda da dokuma tezgâhlarının yanısıra dikiş diken, çorap kalıplayan çalışanlar görülmektedir. Fabrikanın giysi vb. kullanıma yönelik üretimi olasılıkla yegâne tüketicisi olan Osmanlı hanedanının ülkeden ayrılmasıyla birlikte sona ermiştir. Halı üretimine de yeni ve çoğu çini desenlerinden esinlenilerek halıya aktarılan desen tasarımları etkili olmaya başlamıştır. Bir anlamda Hereke Fabrikası'nın kurulduğu dönemdeki jakar tezgâhlarını kullanarak ve özgün tasarımlara sadık kalarak üretim yapan tek bölümü ipekli döşemelik ve perdelikler üreten dokumahânedir.

HEREKE KUMAŞLARI

Fabrikanın kurulduğu yıllardan bu yana üretilmekte olan ipekli döşemeliklerin ünü yaklaşık 40 yıl daha sonra üretimi başlayan halılardan çok geride kalmıştır. İpekli döşemeliklerin yalnızca saray için üretilmiş olması, buna karşılık Hereke Fabrikası'nda başlayan halıcılık geleneğinin fabrika dışına taşarak bölge halkının üretimi haline gelmesi bu durumda önemli rol oynamıştır. Halıcılığın topluma yayılmış geleneksel bir el sanatı olmasına karşın dokumacılık daha fazla teknoloji gerektiren bir üretim koludur. Hereke Fabrikası'nın ipekli kumaş dokumak için Batı'dan ithal ettiği teknoloji fabrika dışına çıkmamış, bu nedenle döşemelik kumaşlar bölge halkı tarafından üretilen bir meta olamamıştır. Hereke kumaşları yalnızca Osmanlı hanedanının ve saray çevresinin kullanabildiği ayrıcalıklı ürünler olarak kalmış, fabrikanın piyasaya açıldığı çok kısa dönemler dışında halk tarafından alınabilen bir ürün olmayan Hereke döşemelikleri ticari üne sahip olamamışlardır. Renk ve desen tasarımı açısından son derece zengin olan Hereke döşemelik ve perdelikleri hakettikleri ünden yoksun kalmışlardır.

HEREKE DÖŞEMELİK VE PERDELİK KUMAŞLARINDA KULLANILAN MALZEMELER

Hereke Fabrikası'nda jakar tezgâhlarında üretilen kumaşların temel malzemesi ipektir. Kumaşların pek çoğunda hem atkı, hem de çözgü ipliği olarak ipek kullanılmıştır. Osmanlı döneminde yapılan kumaşlarda Bursa ipeklerinin yanısıra Avrupa'dan da getirilen ipek iplikler kullanılmıştır[3]. Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyıldaki dış ticareti ile ilgili yapılan istatistiklere göre ham ipek ve ipek kozası ihracatının toplam ihraç maddeleri arasında %6 ile %12.5 arasında değişen miktarda yer tuttuğu anlaşılmaktadır[4]. Üretiminin ötesinde ihracatı da yapılan ipeğin Hereke Fabrikası'nda yapılacak kumaşlar

için ithal ediliyor olması kalite arayışının bir göstergesi olarak dikkate alınabilir.

İnce ipek iplik üstüne altın veya gümüş tel sarılarak yapılan bir tür iplik olan klaptan Osmanlı döneminde üretilen Hereke kumaşlarında yaygın olarak kullanılmıştır. Günümüzde üretimi yalnızca ipek iplikle sürdüren fabrikanın Osmanlı döneminde pek çok kumaş desenini klaptan iplik kullanarak ürettiği anlaşılmaktadır. Erken dönemlerden başlayarak Osmanlı dokumacılığında görülen, kumaşa değerli madenlerden çekilmiş iplikleri ekleyerek sultanlara yaraşır bir ürün elde etme geleneği Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda da sürmektedir. Fabrikanın kullandığı klaptan ipliği üretmek için gereken gümüşler Avrupa'dan getirilmiştir[5]. Milli Saraylar'da sürdürülen çalışmalar sırasında yıprandığı için yerine yenisi konarak eskisi depoya kaldırılan perdeler arasında pek çok desenin klaptanlı olarak imal edilmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca mobilya onarımlarında eserin üstündeki kumaş açıldığında altta çıkan kumaşlarda da telli kumaşlara rastlanmaktadır. Ne yazık ki günümüzde telli kumaş üretimi sürmemektedir. Maliyeti çok yüksek olan klaptan iplik talep yokluğundan tarihe karışmıştır.

81 Desen Numaralı Hereke kumaşı. Madalyon içinde geleneksel motiflerden çin bulutları.

HEREKE KUMAŞLARININ DESEN TASARIMLARI

Hereke Fabrikası'nın ilk kurulduğu yıllardan itibaren desen tasarımında Batılı sanatkârların çalıştırıldığı kaynaklarda görülmektedir. Hereke Fabrikası Çizim Arşivi'nde bulunan orijinal desen çizimlerinin arka yüzlerinde çoğu Fransızca olmak üzere Latin alfabesiyle yazılmış notlar ve tarihler bulunmaktadır. Bu notlar desen tasarımı için çalıştırılan kişilerin Batılı sanatkarlar olduğunun bir göstergesi olarak dikkate alınabilir[6].

Hereke kumaşlarının pek çoğunun desenlerinde Batı tarzı bir saray olan Dolmabahçe Sarayı'nın tarzına uyması için Batılı unsurlara yer verilmiştir. Bitkisel kaynaklı desenlerde akantus yaprakları, rokoko tarzda 'C' ve 'S' kıvrımlar, sarmallar, neo-klasik üslûbun izlerini taşıyan vazolar, drapeler, antrolaklı geometrik düzenlemeler batı sanatından kaynaklanmaktadır. Bir kısmı dönemin Lyon ipekli döşemelikleri ile büyük benzerlikler taşıyan bu tasarımların yanısıra geleneksel Osmanlı kumaşlarına paralel örnekler de görülmektedir. Osmanlı süsleme sanatlarında sık tekrarlanan süsleme örneklerinden rumîler, palmetler geometrik düzenlemeler içine yerleştirilmiş biçimde Hereke kumaşlarının pek çoğunda görülmektedir. Geçmiş dönemlerde taş, maden, çini süslemeciliğinde görülen bu desenler Hereke Fabrikası'nın tasarımcıları tarafından kumaşa aktarılmıştır. Çin bulutları ve şemse motifleri de Hereke kumaşlarında kullanılmışlardır. Desen tasarımlarında bitkisel kaynaklı motifler önemli yer tutmaktadır. Pek çok desende stilize çiçekler, yapraklar, meyveler yer almakta, bir kısmında da oldukça natüralist yaklaşımlar görülmektedir. Hem Doğu, hem de Batı dokumacılığında başvurulan bir yaklaşım olan kaydırılmış akslara yerleştirilmiş irili ufaklı madalyonların tekrarlanmasıyla eni en fazla 70 santimetre olan bu kumaşlarda sonsuza açılan desen şemaları görülmektedir .

Hereke kumaşları arasında desen tasarımı açısından önemli bir grup da çizgili kumaşlardır. Dokumacılık açısından çözgü ipliklerini aralıklı olarak farklı renklerde kullanmak gibi oldukça kolay bir şekilde üretilebilen çizgili kumaşlar Hereke Fabrikası tasarımları arasında da yer almaktadır. Bu kumaşlarda açık ve koyu renkte eş

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda üretilmiş klaptanlı kumaşlardan örnekler.

genişlikli yollar üstünde kimi zaman bitkisel kaynaklı kimi zaman geometrik süsleme örnekleri görülmektedir.

İlk bakışta geleneksel kumaş sanatından kaynaklanır gibi görünen bazı desenlerde ise oryantalist bir yaklaşım sezilmektedir. Fabrikada çalıştırılan Batılı tasarımcılar dikkate alındığında desen tasarımlarının en azından bir kısmında Batı süzgecinden geçmiş bir Doğu estetiği gözlemlenmektedir. Hereke kumaş desenleri bir bütün olarak ele alındığında desen tasarımlarının çeşit açısından çok zengin olduğu ve özellikle tercih edilen bir tür olmadığı söylenebilir.

HEREKE KUMAŞLARININ RENK ÖZELLIKLERI

Gerek günümüzdeki mevcutlar gerek eski kataloglarda yer alan parça kumaşlar incelendiğinde Hereke kumaşlarında hemen her rengin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte pek çok kumaşta kırmızı rengin tonları egemendir. Genelde zemin rengi olarak kullanılan kırmızının yanısıra kullanılan ikincil renklerle desen belirlenmektedir. Tarihin başlangıcından bu yana kırmızıya verilen önem Osmanlı sarayının dekorasyonu için üretilen kumaşlarda da kendini göstermektedir. Hereke kumaşlarında en çok tercih edilen renk düzeni kırmızı zeminde krem rengi, sarı, bej rengi tonlarında ikinci bir rengin kullanılmasıdır. Büyük bir kısmı iki renkli olan kumaşlar arasında kontrast yaratıp deseni zeminden ayıran renk düzenlerinin yanısıra birbirine yakın pastel tonların kullanıldığı örnekler de vardır.

Çizgili kumaşların pek çoğunda deseni oluşturan çözgü iplikleri sıra ile tayf renklerinde düzenlenmiş, böylece ilave atkı sistemine başvurmadan çok renkli bir desen oluşturulmuştur. Bazı kumaşlarda ise atkı iplikleri belirli aralıklarla değiştirilerek renk çeşidi çoğaltılmıştır.

HEREKE FABRİKASI'NIN ÇATMA KADİFELERİ

Hereke Fabrikası tarafından üretilen döşemelik ve perdelik kumaşlar arasında önemli bir grup oluşturan bir ürün de çatma kadifelerdir. Desenin bazı bölümlerinin kumaş zemininden yükseltilerek kadife yapılma-

Hereke Köşkü Kabul Salonu. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90607-2.

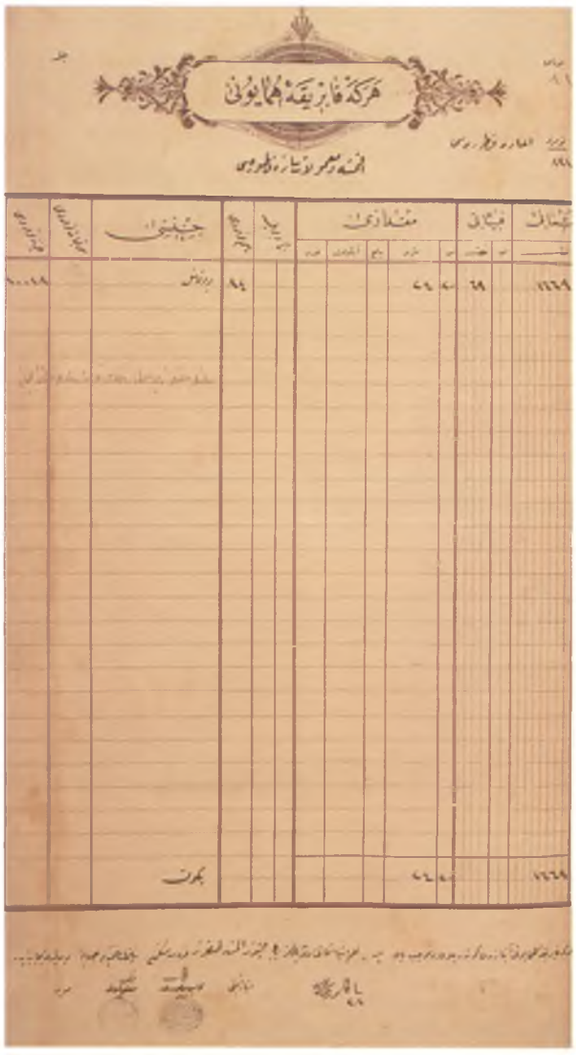
Hereke Fabrika-i Hümâyûnu çatma kadifelerinden bir örnek.

sı, zeminin ise havsız bırakılması ile elde edilen çatma kadifeler günümüz tekstil piyasasında örneklerine rastlanmayan geçmiş dönemlere özgü bir dokuma türü olarak değer taşımaktadır. Hereke Fabrika-i Hümâyûnu tarafından üretilmiş olan yedi değişik çatma kadife saptanmıştır. Kadifelerin desen tasarımlarında genelde bitkisel kaynaklı desenler görülmektedir. Çatma kadifelerin tümünde zemin krem rengidir. Hav olarak bordo, koyu yeşil ve bej rengi kullanılmıştır. Osmanlı döneminde açılan mağazalarda fabrika tarafından yastık yüzü olarak üretilen çatma kadifelerin satıldığı bilinmektedir. Bu dönemde alınıp satılan Hereke çatması yastık yüzleri bugün özel koleksiyonlarda görülmektedir.

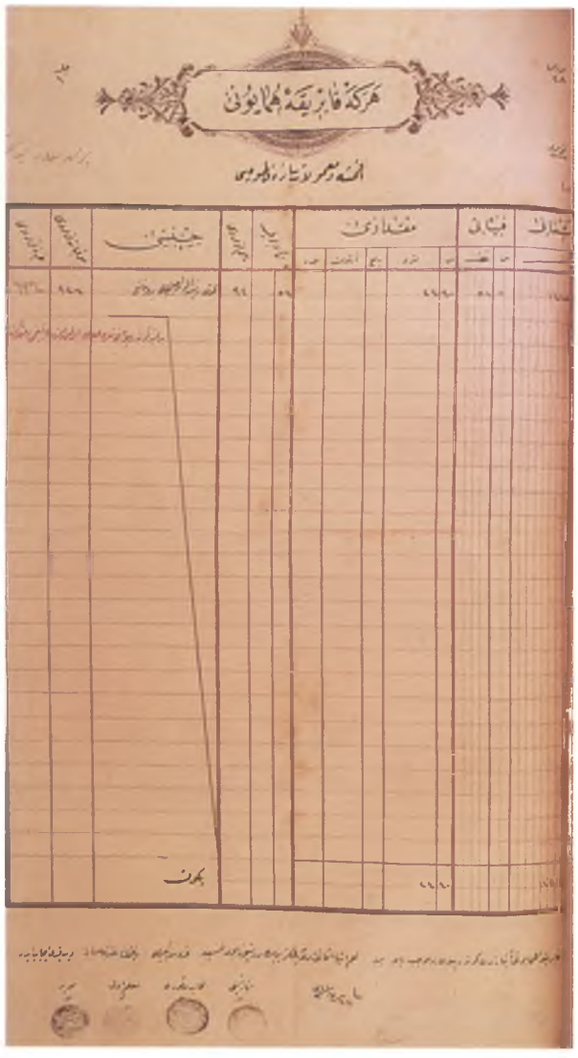
OSMANLI SARAYLARINDA HEREKE KUMAŞLARI

Sultanın yeni yaptırmakta olduğu sarayın tefrişi için üretim yapmak üzere "Fabrika-i Hümâyûn" kimliği kazandırılan Hereke Fabrikası saltanat kaldırılana kadar saraylara ve hanedana kumaş, halı ve esvablık tekstil üretmiştir. Milli Saraylar Arşivi'nde defterler halinde ciltlenmiş olarak bulunan Hereke Fabrikası faturalarının bir kısmında gelen malzemenin nereye verildiği notlanmıştır. Bu notlardan anlaşıldığı kadarıyla fabrikanın ürünleri gerek perdelik ve döşemelik, gerek giyim için olsun saraylara, efendi ve hanımsultan dairelerine ve saraylarına, sefarethanelere, sadrazam, şeyhülislam ve yüksek dereceli memurlara verilmektedir[7]. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerini anlatan anı kitaplarında Hereke ürünlerinden sıklıkla söz edilmektedir.

Batılılaşma dönemi sarayları ile ilgili az sayıda kaynaktan biri olan Leyla Saz Hanım, Sultan Abdülaziz'in validesi Pertevniyal Valide Sultan tarafından kabul edildiği salonu şu sözlerle aktarmaktadır: "*Pertevniyal Valide Sultan Hazretlerini evvelce görmemiştim. Oda kapısından girerken içeri göz gezdirdim, Dolmabahçe Sarayı'nın orta kattaki odalarından denize bakan bir odaydı. Kalın perdelerin biraz loşlandırdığı odanın bir yan minderi ile, bir kanepe, iki koltuk, birkaç sandalyesi, perdeleri, vişne rengi atlas üzerine çiçekli Hereke fabrikası kumaşından döşenmiş, yere de Hereke halısı serilmişti.*"[8] Sözü edilen mekân bugün Dolmabahçe Sarayı'nda Va-

Milli Saraylar Arşivi 526 Numaralı Defter, sayfa 21.

Milli Saraylar Arşivi 525 Numaralı Defter, sayfa 48.

lide Sultan Kabul Odası olarak bilinen odadır. Hâlen bordo renkte ipekli kumaş ile döşemeli olan odanın halıları ile ilgili kısım ise anılarını yıllar sonra kaleme almış olan Leyla Hanım'a belleğinin bir oyunu olsa gerektir. Çünkü Hereke Fabrikası'nın halıhanesi Sultan Abdülaziz döneminden çok sonra, 1891 yılında açılmıştır.

Cemal Kutay'ın *Sultan Abdülaziz'in Avrupa Seyahati* adlı kitabında seyahatin deniz yolculuklarının gerçekleştirildiği Sultaniye Yatı'nın Mısır seyahatinden sonra Avrupa yolculuğu için yeniden tefriş edildiği şöyle anlatılmaktadır: "*Padişah İstanbul'a döndükten sonra Adile Sultanın kocası Kaptan-ı Derya Mehmet Ali Paşaya Sultaniye'nin salonlarının yeniden döşenmesini irade etti, Herekede hazırlanan gerçekten değerli kumaşlarla salonlar döşendi, yeni kamaralar ilave edildi, üst kat salonu kapalı güverte haline sokuldu.*"[9]

Hereke döşemelik ve perdelik kumaşları hanım sultanlara çeyiz olarak verilmiş, saraylarının tefrişinde kullanılmıştır. Ayşe Osmanoğlu'nun anılarında Sultan II. Abdülhamid'in kızlarından Naime Sultan'ın düğünü "*...Gelinin odasına gittik. Kendisini tebrikle elini öptük. Hemşirem çok güzeldi...Tuvaleti kendini şahane gösteriyordu. Hususi surette yapılmış olan beyaz sırmalarla işlenmiş tahtın üzerinde oturuyordu. Bütün oda beyaz, sırmalı Hereke kumaşlarıyla döşenmişti. Biz küçükleri yanına oturttu. Bizimle konuşuyordu. Biz de ona hayran hayran bakıyorduk.*" sözleriyle anlatılmaktadır[10].

Lütfi Simavi, Sultan Reşad döneminde Osmanlı sarayının başmabeyincisidir. Anılarında dönemin sadrazamı Sait Paşa'nın padişah tarafından Hereke kumaşlarıyla nasıl giydirildiğini

aktarmaktadır: "*Sadrazam Sait Paşa'nın giyim kuşamı padişah hazretlerinin daima dikkatini çekerdi. Cimriliğiyle tanınmış olan paşa, çok yıllar önce sultan Abdülhamit tarafından yaptırılmış olup geçen yıllarla rengi iyice solmuş, lekelerle dolu eski bir elbiseyi giymekte devam ederdi.*

Bir gün padişahla bu konu üzerinde konuşuyorduk. Kendisi Hereke'de bulunan fabrika ve mefruşat müdürü Akif Bey'e bir telgraf çekmemi; pantolon, redingot, pardesü ve yeleklik en iyi kumaşlardan bir miktar getirmesini tembih etmemi emir ve ferman buyurdu. Hemen ertesi günü kumaşlar geldi."[11]

Sultan Reşad döneminde Hereke kumaşlarının giyimlik olarak kullanıldığını Sultan Reşad'ın torunlarına öğretmenlik yapan Safiye Ünüvar'ın anılarında da görmekteyiz: "*Bir gün Hazinedar usta tarafından ustufa bohça içinde her biri bir başka renkte olmak üzere 5 kat Hereke kumaşı geldi. Kalfa bunlardan üçünü saraya giren kadın terzisine ölçümü aldırarak sipariş etti.*"[12]

Ünüvar, Sultan Vahdeddin zamanında merhum veliaht Yusuf İzzeddin Efendi'nin oğlu şehzade Nizameddin Efendi'nin sünnet düğününü ise şu sözlerle nakletmektedir: "*Şehzadenin büyük hemşiresi Fikriye Sultanın kıyafeti ise, tam mânasiyle bir harika idi. Altında hereke kumaşı ve üzerine beyaz şifon geçirilmiş ve şifonun üzerine yuvarlak sim, etrafları siyah ibrişim, bunların üzerine gümüş simden yıldızlar işlenmiş, ayrıca hakiki inciden serpme kelebeklerle, elbisenin kıymet ve güzelliğini artırıyordu.*"[13]

Sultan Reşad devrinde de evlendirilen hanedan üyelerinin konaklarının Hereke Fabrikası ürünleriyle döşenmesine devam edildiği Halid Ziya Uşaklıgil'in anılarından anlaşılmaktadır: "*Sultan Reşad zamanında vuku'a gelen bütün sultan izdivacları Dolmabağçe sarayında, Hünkarın riyasetinde, Mabeyn erkanı ve Sadrı-a'zamla Şeyhülislamın huzurunda icra edilir; düğün masrafı Hazine-i Hassadan görülür; hattâ yeni çiftler için hükûmetce tedarük olunan konaklar Mefruşat idaresince tefriş ve izhar olunırdı. Bu zeminde Herekenin büyük bir hizmeti olurdı. Zaten sarayların halı ve kumaş ihtiyaclarını tesviye eden bu mü'essese evlenecek sultanların da bu nevi'den istihzaratını tekeffül etmiş bulunurdı.*" Bu ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla Hereke Fabrikası'nın ürünleri son dönemde harcamaları kısıtlanan hanedanın prestijini korumakta önemli bir yardımcı olmuştur[14].

IRCICA Fotoğraf Arşivi Yıldız Albümleri'nde yer alan Yıldız Sarayı, Göksu (Küçüksu) Kasrı, Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı gibi sarayların fotoğraflarında Hereke kumaşları döşemelik ve perdelik olarak görülmektedir. Bu fotoğraflarda görülen kumaşların bir kısmının günümüzde kumaş olarak örneği kalmamışsa da pek çoğunun desen çizimlerinin Hereke Fabrikası Çizim Arşivi'nde bulunduğu saptanmıştır.

MİLLİ SARAYLAR VE HEREKE FABRİKASI

Cumhuriyet'in ilanından sonra 3 Mart 1924 tarihli yasa ile Osmanlı sultanlarına ait mülkün bir kısmı milletin malı olarak korunmak üzere Milli Saraylar başlığı altında TBMM Başkanlığı'na bağlanmışlardır. Günümüzde Milli Saraylar Daire Başkanlığı idaresinde bulunan yapılar Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız-Şale, Ihlamur Kasırları, Maslak Kasırları, Aynalıkavak Kasrı, Küçüksu Kasrı, Yalova Atatürk Köşkü ve Florya Atatürk Deniz Köşkü'dür. Bu yapılar içlerinde bulunan her türlü eşya ile birlikte Milli Saraylar idaresine verilmiştir. Bu saraylarda bulunan her türlü obje Milli Saraylar Koleksiyonu'nun bir parçası olarak ele alınmaktadır. 1984 yılında Müze-Saray olarak tescil edilen Milli Saraylar yapıları bir dönemin yaşam biçiminin ve kültürünün yaşayan mirası olarak ziyarete açılmışlardır.

Saltanat kaldırıldıktan sonra Hereke Fabrikası Sümerbank İdaresi'nde çalışmaya devam etmiştir. 1995'e kadar süren bu dönemde Hereke Fabrikasi'nın İpekli Kumaş Dokumahânesi Milli Saraylar Koleksiyonu'nda bulunan Hereke ipekli kumaşlarının büyük kısmını orijinal desen kartonlarından yararlanarak özgün jakar tezgâhlarında dokumaya devam etmiştir. Fabrikanın Hereke'deki faaliyetinin yanında Dolmabahçe Sarayı'nda da Hereke dokumahanesi olarak tanınan bir mekân olduğu bilinmektedir. Milli Sa-

raylar Arşivi'nde bulunan giden eşya defterine göre bu dokumahâne 1952 yılında boşaltılmış, mekânda bulunan tezgâhlar ve dokumacılıkla ilgili diğer araç gereç Hereke'de bulunan fabrikaya gönderilmiştir. Hem halı, hem de kumaş dokunduğu anlatılagelen dokumahaneden çıkan eşyaların listesine bakıldığında yalnızca kumaş için gerekli donanım görülmektedir[15]. Halı tezgâhları ve malzemesi ise olasılıkla daha erken bir tarihte tahliye edilmiştir.

HEREKE DOKUMALARI'NIN MİLLİ SARAYLAR'DAKİ YERİ

Milli Saraylar başlığı altında toplanan saray, köşk ve kasırlarımızın dekorasyonunda geçmişi yaşatan en önemli unsurlardan biri Hereke Fabrikası'nın ürünleridir. Işığa ve iklim koşullarına karşı son derece dayanıksız bir malzeme olan ipekli perdelik ve döşemelikler bulundukları mekânlarda 20-25 yıl gibi bir sürenin sonunda harap olmaktadırlar. Bu mekânların renk ve karakter özelliklerini belirleyen özgün kumaşlarının kaybı mekânlar için büyük bir kayıp olacaktır. Bu noktada Hereke Fabrikası'nın önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü Hereke fabrikası üretimini kesintisiz sürdürerek gerektiğinde özgün renk ve desende kumaşlarla yenileme yapılabilmesine imkân tanımaktadır.

Milli Saraylar yapılarında yer alan perdelerin tamamına yakını Hereke kumaşıdır. Perdelerin bir kısmında bu kumaşlar uygun renkte düz atlaslar veya kadifelerle birlikte kullanılmış, işlemeler ve aplikelerle bezenmiş, şeritler, perde bağları, püskül ve ponponlarla zenginleştirilmiştir. Milli Saraylar Koleksiyonu'nda yer alan mobilyaların büyük bir kısmı Hereke kumaşı ile döşemelidir[16].

Çoğu İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinden satın alınmış olan mobilyaların üstlerinde yer alan kumaşları eskidiğinde Hereke kumaşları ile yenilenmişler, daha sonraki yıllarda ve Cumhuriyet döneminde yenileme işlemi olabildiğince mevcut Hereke kumaşının kullanılması tercih edilerek sürmüştür. Hereke Fabrikası'nın Milli Saraylar'a bağlanana kadar geçirdiği dönemde üretim renk ve çeşit zenginliğini koruyamamış, kayıplar olmuştur. Mobilyalarda yenileme uygulamasında orijinal kumaş bulunamadığı zaman kumaş sökülmeden üstüne yeni kumaş kaplanmıştır. Günümüzde onarım vb. nedenlerle mobilya üstünden döşemelik söküldüğünde altından birkaç kat halinde farklı kumaşlar çıkabilmektedir. Bu durumda olabildiğince en alt katmanda yer alan kumaşın temini ve yenilemenin bu kumaşla yapılması yoluna gidilmektedir.

Özgün kumaşın mevcut olmadığı durumlarda ambarda mevcut dokumalar arasından bir seçim yapılarak uygun bulunan kumaşla yenileme yapılmıştır. Başlangıçta mekânlarda perdelik ve döşemelik bir örnek kumaştan kullanılmış fakat pek çok mekânda zaman içinde bu birlik kaybolmuştur. Mobilyanın isteğe bağlı olarak taşınır durumda olması perde döşeme birliğini bozan sebeplerden biridir. Döşemelik kumaşlar kullanım biçimiyle perdeye oranla daha çabuk yıpranmışlar ve yenilenmeleri gerekmiştir. Eşya üstünde kullanılan kumaşın aynısı bulunamadığı zaman başka bir kumaşa başvurulmuş olması da perde döşeme birliğini bozmuştur. Döşemelik kumaşlara oranla daha az yıprandıkları için bugün perdelerde mobilyalara göre daha çok çeşitli kumaş örneği görülebilmektedir.

Milli Saraylar yapılarında Hereke kumaşlarının perdelik ve döşemelik dışında kısıtlı da olsa farklı kullanımlarına rastlanmaktadır. Dolmabahçe Sarayı'nda oturma amaçlı kullanılmış olmalarına karşın mobilya olarak değerlendirilemeyecek olan çok sayıda yer minderinde Hereke kumaşları kullanılmıştır.

Mavi zeminde gümüş klaptanla desenli ve süsleme örnekleri arasında 1025 desen numaralı Hereke kumaşında kullanılan motiflerin de yer aldığı iki yatak örtüsü de Dolmabahçe Sarayı'nda 73 ve 110 numaralı yatak odalarında bulunmaktadır.

Hereke kumaşları duvar kaplama malzemesi olarak da kullanılmıştır. Dolmabahçe Sarayı 62 numaralı odanın (Valide Sultan Kabul Odası) duvarları odada bulanan perdeler ve mobilyanın döşemesinde kullanılmış olan 1025 desen numaralı Hereke kumaşıyla kaplanmıştır. Perde ve mobilya döşemesi olasılıkla yenilenmiş fakat yer yer yıpranmış durumda bulunan duvar kumaşı

Dolmabahçe Sarayı, 110 Numaralı Yatak Odası'nda Hereke mamulü yatak örtüsü.

orijinal kalmıştır. Duvarda kullanılan kumaşın deseni gümüş klaptanla belirlenmiş, mekânda yer alan diğer kumaşlarda ise yalnızca ipek iplik kullanılmıştır.

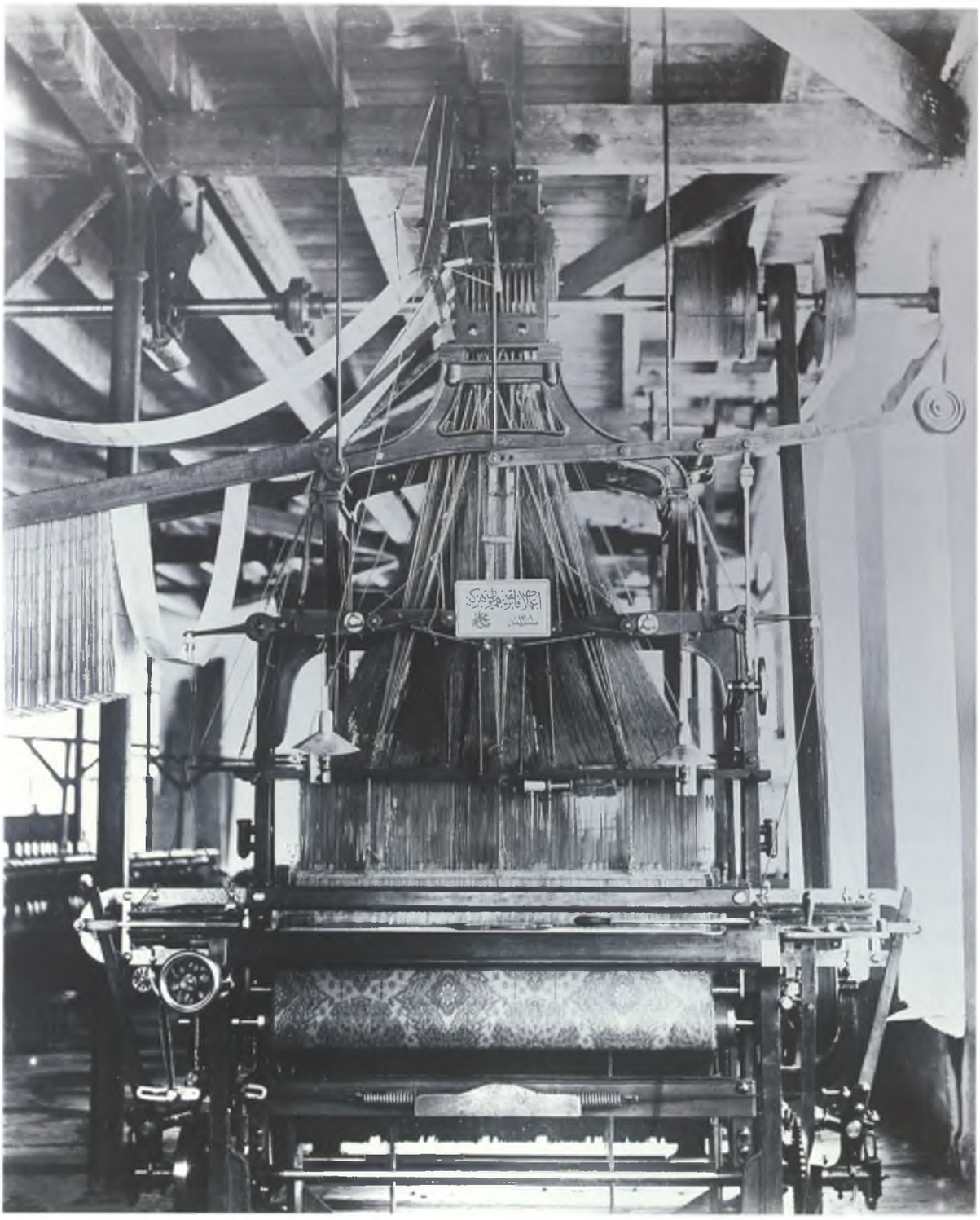
Hereke kumaşları Milli Saraylar yapılarına değer katan vazgeçilmez unsurlardır. Pek çok mekân döşemelik ve perdelik olarak kullanılan Hereke kumaşlarıyla kimlik kazanmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı'nın büyük kabul salonları hem Mabeyn-i Hümâyûn'da hem de Harem-i Hümâyûn'da protokol rengi olan kırmızı adıyla 'Kırmızı Salon' olarak anılmaktadır. Mekâna adını veren kırmızı renk ise değerli Hereke dokumalarıyla sağlanmıştır. Aynı şekilde Dolmabahçe Sarayı Harem Tören Salonu olan Mavi Salon'da da mavi rengi öne çıkan 70 desen numaralı Hereke kumaşı mekânı zenginleştirmektedir.

KESİŞEN YOLLAR VE ORTAK HEDEFLER

Başbakanlık Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 14/06/1995 tarih ve 95/45 sayılı kararıyla Milli Saraylar bünyesine katılan Hereke Fabrikası 150 yıl sonra ikinci kez saray ile bütünleşmektedir. Hereke Fabrikası kurulduğu tarihte getirilen jakar tezgâhlarında Milli Saraylar yapıları için ipek kumaşları dokumaya devam ederken bir yandan da üretimi durmuş kumaşların yeniden canlandırılabilmesi için Milli Saraylar ile işbirliği içinde çalışmaya başlamıştır.

Tüm Milli Saraylar ele alındığında kumaşların döşeme ve perdede bir örnek kullanıldığı mekânlara ek olarak yalnızca mobilyada ya da yalnızca perdede kullanılan kumaşlarla birlikte Hereke Fabrikası'nda üretimi sürmekte olan kumaşların sayısı 51 kadardır. Ayrıca halen Dolma-

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda kullanılan jakar tezgâhı. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90453-10.

bahçe ve diğer saray, köşk ve kasırlarda perde olarak veya mobilya üstünde varlığını sürdüren fakat çeşitli nedenlerle fabrikada dokunması devam etmeyen kumaşlar ile birlikte 75 değişik desen saptanmıştır. Mobilya onarımlarında döşemeliklerin altından çıkacak kumaşlar ve perde depolarında süren çalışmalar sonucunda bu sayının daha da artacağı tahmin edilmektedir. Hereke Fabrikası'nın zaman içinde kurulduğu dönemdeki desen çeşitliliğine kavuşturulması ve bağlantılı olarak Milli Saraylar'a bağlı saray, köşk ve kasırlarda da zaman içinde kayba uğra-

Hereke Fabrikası Dokumahânesi'nin günümüzdeki durumu.

mış olan özgün kumaşlara yeniden dönülmesi hedeflenmektedir. Zaman içinde bazı becerileri ve desen kartonlarının bir kısmı kaybolarak günümüze gelebilen Hereke Fabrikası'nın arşivi fabrikanın zaman zaman geçirdiği yangınların da etkisiyle olsa gerek pek iyi korunamamış, bazı kumaşların çizimleri, bazılarının kartonları kaybolmuştur. Fabrikada bulunan orijinal kumaş parçalarını içeren kataloglar pek çok desenin tam raporunu vermemekte ve saraylarımızda görülen zengin renk çeşitlemeleri bu katalogda yer almamaktadır.

Kültür mirasımızın bir parçası olarak gördüğümüz Hereke Fabrikası'nın üretiminin eski zenginliğine kavuşturulması için başlatılan çalışmalar ürün vermeye başlamıştır. Fabrikanın Milli Saraylar'a katıldığı 1995 yılından bu yana süren çalışmalar sonucunda üretilebilen kumaş deseni sayısı 48'den 51'e çıkmıştır.

Bu amaçla başlatılan çalışmalarda döşemelik kumaşların çizimi kaybolmuş olsa bile mevcut kumaş örneği bilgisayarda taratılarak desen kartonlarının hazırlanması ve yeniden üretimi mümkün olmaktadır. Bu yöntemle 84, 1157, 356 desen numaralı kumaşlar yeniden üretilebilmiştir. 10 civarında kumaş deseni için de çalışma sürmektedir.

Bunun yanısıra Hereke Fabrikası jakar tezgâh-

larında bir zamanlar yapılmış olduğu bilinen çatma kadifelerin yeniden üretimi konusundaki çalışmalar da olumlu bir noktaya erişme yolunda ilerlemektedir. Dolmabahçe Sarayı 14 numaralı Yazı Dairesi'ndeki mobilyalarda döşemelik olarak örneği görülen ve Hereke Fabrikası Çizim Arşivi'nde 7 desen numarasıyla çizimi bulunan açık sarı zeminde bordo ile desenli kadife, fabrikanın birkaç yıldır konu üstünde çalışmasına karşın bugün halen dokunamamaktadır. Zemin dokusunun karmaşıklığından ötürü çözümlenmesi güç bir teknik olarak düşünülen 7 numaralı kadife dışında diğerlerinin zemini tek tip olduğundan üretimleri mümkün olacaktır. Katalogda 75 numarada örneklenen kadifenin yeniden üretimi 1999 yılı hedefleri arasındadır.

Türk dokumacılık tarihinde önemli bir yeri olan Hereke Fabrikası bir zamanlar üretimini yaptığı 143 değişik desende kumaşa ulaşmak için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmalar tamamlandığında tarihin son derece küçük ve gündelik de olsa bir kesiti canlanmış olacaktır.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu faturalarında kartuş içinde Osmanlıca "Hereke Fabrika-i Hümâyûnu" yazısı.

DİPNOTLAR

1 Edward Lucie-Smith, *Furniture: a Concise History*, Thames and Hudson, 1994, s. 48.

2 *Tekstil ve Mühendis*, "Jakar Dokumacılığı", Sayı: 31, Yıl: 6, Şubat 1992, s. 5.

3 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2691*, s. 75, aynı defter s. 55.

4 Şevket Pamuk, *19. Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1995, s. 37-39.

5 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2295*, s. 66.

6 Hereke Fabrikası Çizim Arşivi, 301 desen numaralı kumaşın çiziminde "Avrile 1891", 302 desen numaralı Hereke kumaşının çiziminin "Mai 1891" tarihi yer almaktadır.

7 Milli Saraylar Arşivi, 526 numaralı defter, 21 numaralı sayfada "devletlu ismetlu Zekiye Sultan Hazretleri dairesine tefriş olundu" kaydıyla bin yüz altmış dokuz kuruş sekiz santim değerinde brokatil verildiği ifade edilmektedir. 525 numaralı defter, 48 numaralı sayfada "gümüş zeminli elvan çiçekli brokatil" için "Berlin'e gönderilen kumaşın devamı olmak üzere ikinci defa gönderilen" kaydıyla 1415 kuruş 20 santim Hazine-i Hassa'ya kaydedilmiştir.

8 Leyla Saz, *Harem'in İçyüzü*, Milliyet Yayınları, Ağustos 1974, s. 138.

9 Cemal Kutay, *Sultan Abdülaziz'in Avrupa Seyahati*, Boğaziçi Yayınları, Kasım 1991, s. 106.

10 Ayşe Osmanoğlu, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*, Selçuk Yayınları, Ankara, 1994, s. 71.

11 Başmabeyinci Lütfi (Simavi) Bey, *Osmanlı Sarayının Son Günleri*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, s. 267.

12 Safiye Ünüvar, *Saray Hatıralarım*, Cağaloğlu Yayınları, İstanbul, 1964, s, 43.

13 Safiye Ünüvar, *a. g. e.*, s. 135.

14 Halid Ziya Uşaklıgil, *Saray ve Ötesi (Son Hatıralar)*, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1940, cilt. 1, s. 184-185.

15 Milli Saraylar Arşivi, *Giden Eşya Defteri*'ne göre Başkanlık divanının 27 mart 1952 tarih 113 sayılı kararına bağlı olarak idareci üyeler kurulunun 1/4/1952 tarih ve 207 sayılı emirleri ile Dolmabahçe Sarayı'nda bulunan Hereke Dokumahanesi'nden Hereke Fabrikasına gönderilen malzemenin listesi: 3 adet dokuma tezgâhı, 1 adet kart delme makinası, 1 adet elemiye, 1 adet masura sarma aleti, 3 adet tarak, 3 adet tefe, 33 adet gücü, 300 adet boş makara, 300 adet boş masura, 12 adet el mekiği, 3 adet el mekiği, 3 adet gerdirme (zımba), 1 adet armür zımbası, 4 bağ melon boncuğu, 16 adet dokuma resmi, 28 parça kumaş örneği ile 56 adet desen kartonu.

16 Hereke kumaşları dışında bazı mobilyalarda atkı ve çözgüsü keten havı yün bir tür kadife ve envanter kayıtlarına Bağdat kumaşı olarak geçmiş klaptanlı kumaşlar görülmektedir. Tekstil ürünleri dışında mobilya döşemesinde deri kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

ÇELEBİ, Mehmet, "Milli Sarayların TBMM Teşkilatı İçindeki Yeri", *Milli Saraylar*, Sayı: 1, 1987/1, Milli Saraylar Yayınları, 1987.

Hereke Fabrikası Çizim Arşivi.

IRCICA Fotoğraf Arşivi Yıldız Albümleri.

KUTAY, Cemal, *Sultan Abdülaziz'in Avrupa Seyahati*, Boğaziçi Yayınları, Kasım 1991.

KUÇÜKERMAN, Önder, *Anadolu'nun Geleneksel Halı ve Dokuma Sanatı İçinde Hereke Fabrikası, Saray'dan Hereke'ye Giden Yol* , İstanbul, 1987 Sümerbank yayını.

KÜÇÜKERMAN, Önder, "Saray'da Yaratılan Gelenek: Hereke Halıcılığı", *Milli Saraylar*, Sayı: 1, 1987/1, Milli Saraylar Yayınları, 1987.

Tekstil ve Mühendis, "Osmanlı Yenileşme Düzenlemeleri ve Hereke Dokuma Fabrikası", Yıl: 6, Sayı: 31, Şubat 1992.

Tekstil ve Mühendis, "Jakar Dokumacılığı", Sayı: 31, Yıl: 6, Şubat 1992.

OSMANOĞLU, Ayşe, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*, Selçuk Yayınları, Ankara, 1994.

ÖZ, Tahsin, *Türk Kumaş ve Kadifeleri II, 17-18. Yüzyıl ve Kumaş Süslemesi*, M.E.B. Basımevi, İstanbul, 1951.

PAMUK, Şevket, *19. Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1995.

SAZ, Leyla, *Harem'in İçyüzü*, Milliyet Yayınları, Ağustos 1974.

(SİMAVİ), Başmabeyinci Lütfi Bey, *Osmanlı Sarayının Son Günleri*, Hürriyet Yayınları, İstanbul.

SMITH, Edward Lucie, *Furniture: a Concise History*, Thames and Hudson, 1994.

TEZCAN, Hülya, *Atlaslar Atlası, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi Pamuklu, Yün ve İpek Kumaş Koleksiyonu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993.

URAL TEMİR, Şebnem Ruhsar, *Hereke İpekli Dokuma Kumaşları ve Günümüzdeki Durumu*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Bölümü Tekstil Ana Sanat Dalı Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, 1986.

UŞAKLIGİL, Halid Ziya, *Saray ve Ötesi (Son Hatıralar)*, C. 1, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1940.

ÜNÜVAR, Safiye, *Saray Hatıralarım*, Cağaloğlu Yayınları, İstanbul, 1964.

YILMAZ, Yaşar, *Hereke Jakarlı Dokumaları ve Milli Saraylar Mobilyasında Kullanımı*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.

KATALOG

FABRİKADA ÜRETİMİ SÜREN İPEKLİ DÖŞEMELİK VE PERDELİK KUMAŞLAR

1 **Fabrika Desen Numarası:** 1A

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 29 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Koyu mavi zeminde pastel sarı, kırmızı ve yeşil ile desenlidir. Ayrıca Yapı ve Kredi Bankası Koleksiyonu'nda pembe zeminli örneği vardır.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde kıvrılarak ilerleyen dallar üstünde bir sağa bir sola uzanan içleri renkli minik çiçeklerle bezeli yaprak motiflerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 29 Numaralı Oda'dan koltuk.

2 **Fabrika Desen Numarası:** 13

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 7 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı, yeşil, sarı ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Kumaş ortada bir geniş, yanlarda daha dar çizgiler üstünde desenlidir. Geniş çizgilerin üstünde stilize dallar yer almaktadır. Dar çizgiler ise zikzaklara bölünmüştür. Kumaş, geniş yüzeylerde kullanılmak üzere yanyana eklendiğinde dar çizgiler bütünleşerek geniş çizgilerle eş genişlikte ve eşkenar dörtgenlerle desenli yüzeyler oluşmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı 7 Numaralı Salon/ Havuzlu Salon.

3 **Fabrika Desen Numarası**: 20

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 301 Numaralı Oda'da perdelik, 191 Numaralı Salon'da döşemelik, Bodrum Kat Sergi Salonu'nda döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Bordo zeminde sarı desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen zemin üstünde ince dallar ve küçük yonca yapraklarından oluşan arabesk bir kompozisyondur .

Dolmabahçe Sarayı 301 Numaralı Oda perde detayı.

Dolmabahçe Sarayı Bodrum Kat Sergi Salonu'ndan sedir.

4 **Fabrika Desen Numarası:** 23/62

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 114 Numaralı Oda'da döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 8 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Küçüksu Kasrı 10 Numaralı Oda'da ve 6 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Pembe zeminde açık bej desenli, uçuk sarı zeminde açık mavi desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, içi rumî motifli dairesel bir madalyona antrolak düğümleriyle bağlı köşe madalyonlarından oluşmaktadır. Arada kalan kısımlarda sekiz köşeli yıldızlar yer almaktadır.

Küçüksu Kasrı 10 Numaralı Oda.

5 **Fabrika Desen Numarası**: 31

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı Harem-i Hümâyûn 159 Numaralı Oda'da perdelik olarak, Bodrum Kat Sergi Salonu'nda döşemelik olarak, 9 Numaralı Oda'da minder yüzü, Beylerbeyi Sarayı 10 Numaralı Salon'da paravana üstünde kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Mavi zeminde krem rengi desenli, kırmızı zeminde krem rengi desenli, kırmızı zeminde gümüş klaptanlıdır.

Desen Özellikleri: Desen, dikdörtgen platformlar üstünde krater biçimli vazolar içinde çiçeklerden oluşmaktadır. Vazolar ve çiçekler iki yandan yapraklar ve inci salkımları ile çevrelenmiştir.

Dolmabahçe Sarayı Bodrum Kat Sergi Salonu'ndan kanepe.

6 **Fabrika Desen Numarası:** 36

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 35 Numaralı Oda'da döşemelik, 88 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik, 182 Numaralı Oda'da döşemelik, 225 Numaralı Oda'da perdelik, Beylerbeyi Sarayı 9 Numaralı Oda'da perde ve döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Bordo zeminde beyaz desenli, açık mavi zeminde beyaz desenli ve ayva pişmişi renkte desenin atkı ve çözgü yüzlü olarak ışık kırılmasıyla algılandığı tek renkli uygulaması vardır.

Desen Özellikleri: Kumaşta desen, zemin üstünde bir ağdoku oluşturacak düzende yerleştirilmiş kartuşlar içinde asma yapraklarından oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 182 Numaralı Oda'dan koltuk.

7 **Fabrika Desen Numarası:** 42

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 114 numaralı Yatak Odası'nda perde olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Sarı zeminde krem rengi desenlidir.

Desen Özellikleri: Sarı zeminde krem renkte geometrik bölmeler içinde stilize çiçeklerle desenlidir.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 42 Numaralı Desen orijinal çizimi.

8

Fabrika Desen Numarası: 46

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 20 Numaralı Oda'da döşemelik, 13 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Küçüksu Kasrı 5 ve 9 numaralı odalarda döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Gümüş grisi zeminde sarı, yeşil, beyaz, mavi, mor renklerde desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde kıvrımlı bir hat üstünde kaydırılmış akslara yerleştirilmiş çiçek buketleriyle oluşturulmuştur.

Beylerbeyi Sarayı 13 Numaralı Oda.

9 **Fabrika Desen Numarası:** 57/911

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 189 Numaralı Salon'da döşemelik, 219 Numaralı Oda'da perdelik, 15 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Açık pembe zeminde beyaz ve mavi ile desenli, gri-mavi zeminde kızıl kahverengi ve bej rengi desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, rokoko kıvrımlı kartuşlar içinde gül buketlerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 189 Numaralı Salon'dan sandalye.

10 **Fabrika Desen Numarası:** 61

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 18 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Küçüksu Kasrı 10 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Açık bej rengi desenin atkı ve çözgü yüzlü olarak ışık kırılmasıyla algılandığı tek renk kullanımının yanısıra Eski Hereke Kataloğu'nda sarı zeminde bordo ve hardalî zeminde gri desenli örnekleri mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, çevresi akantus yapraklarıyla belirlenmiş, içi çiçeklerle bezeli oval bir orta madalyon ve yine çevresinde akantus yaprakları bulunan içi çiçeklerle bezeli içbükey konturlu ikinci bir madalyonun alternatifli tekrarlanmasıyla oluşmuştur.

Beylerbeyi Sarayı 18 Numaralı Oda.

11 **Fabrika Desen Numarası:** 65

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 165 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Sarı zeminde koyu sarı ve beyaz.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde bir çiçek buketi çevresinde stilize defne yapraklarından oluşan çelenkler ve çelenklerin çevresinde dolaşan küçük mineli kıvrımlı dallardan oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 165 Numaralı Oda'dan koltuk.

12 **Fabrika Desen Numarası:** 70

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 67 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik olarak, 221 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, 25 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde mavi.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde ilerleyen sarmal dallara yerleştirilmiş iri stilize yaprak motifleri ve çiçek gruplarından oluşmuştur.

Dolmabahçe Sarayı 67 Numaralı Salon/Mavi Salon.

13 **Fabrika Desen Numarası:** 76

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 44 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde açık mavi ve sarı ile desenlidir. Ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda koyu kırmızı zeminde turuncu ve beyaz ile uygulanmış renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde rumî, palmet motifleriyle bezeli vazolard stilize çiçekler ve sarmal dallardan oluşan girift bir düzen sergilemektedir.

Dolmabahçe Sarayı 44 Numaralı Oda/Halife Abdülmecid Kütüphanesi.

14 **Fabrika Desen Numarası:** 78

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 1 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik, 69 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Ihlamur Kasrı 2 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Beylerbeyi Sarayı 25 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi ile ve sarı zeminde magenta ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde ampir tarzda bir vazo içinde bir çiçek buketi ve bu düzenlemeyi çevreleyen stilize yaprak dal ve kurdelelerden oluşmaktadır.

Ihlamur Kasrı 2 Numaralı Oda.

15 **Fabrika Desen Numarası:** 81

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 6 Numaralı Oda'da döşemelik, Sarı Köşk'te döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi ve hardal rengi desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde kenarları dilimli oval madalyonlar ve içinde yer alan merkezden kaymış bir gülbezek ile çin bulutlarından oluşmaktadır. Madalyonlar, aralarında küçük stilize yapraklarla bağlantılı olarak kaymış akslar üstünde yer almaktadır.

Beylerbeyi Sarayı Sarı Köşk'ten koltuk.

16 **Fabrika Desen Numarası:** 84

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı Camlı Köşk'te paravana yüzünde, 76 Numaralı Oda'da perdelik olarak ve Dolmabahçe Sarayı 50 Numaralı Bodrum Mekânı'nda döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde hardal rengi mavi ve yeşil desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, akantus yaprakları ile çerçevelenen madalyonlar ve içinde yer alan çiçek buketlerinden oluşmaktadır. Aralarda küçük çiçekli ince dallar yer almaktadır.

Dolmabahçe Sarayı Camlı Köşk'ten şömine paravanası.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 84 Numaralı Desen orijinal çizimi.

17 **Fabrika Desen Numarası:** 88

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi sarayı 11 Numaralı Oda'da döşemelik, Dolmabahçe Sarayı 173 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Pembe zeminde sarı ile desenli ve krem renkte desenin atkı ve çözgü yüzlü olarak ışık kırılmasıyla algılandığı tek renkli uygulaması vardır. Ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda koyu bordo zeminde açık gri desenli bir örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde dört yönde uzanan yapraklarla birbirine bağlanmış iri çiçekler ve ortada kalan kısımlarda yer alan çiçek buketlerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 170 Numaralı Oda'dan fotoğraf. Şehzade İbrahim Tevfik Efendi.

18 **Fabrika Desen Numarası:** 90

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 14 Numaralı Salon'da döşemelik, 163 Numaralı Salon'da döşemelik, 71 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Aynalıkavak Kasrı 7 ve 8 numaralı odalarda döşemelik ve perdelik, Küçüksu Kasrı 8 Numaralı Oda'da döşemelik olarak yer almaktadır.

Renk Özellikleri: Küf yeşili zeminde kiremit rengi, somon ve beyaz ile desenli, ayrıca kırmızı zeminde sarı beyaz ve eflatun desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde karmaşık bir düzen içinde ilerleyen sarmaşık dalları üstünde yer alan yapraklar ve ikili üçlü çiçek gruplarından oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 14 Numaralı Salon.

19 **Fabrika Desen Numarası:** 92

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 32 Numaralı Oda'da perdelik, Beylerbeyi Sarayı Şirvan'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi, açık mavi ve sarı ile desenlidir. Ayrıca kırmızı, sarı zeminde mavi ile desenli örneği vardır.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde karmaşık bir biçimde düzenlenmiş rumî ve palmet motiflerinden oluşmaktadır. Zemin, krem rengi ve mavi alternatifli olarak düzenlenmiş eşkenar dörtgenlerden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 32 Numaralı Oda.

20 **Fabrika Desen Numarası:** 98

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 31 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik, 46 Numaralı Oda'da perdelik, 163 Numaralı Salon'da döşemelik, 212 Numaralı Salon'da döşemelik, Yıldız Sarayı Şale 11 Numaralı Salon'da ve 3 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde iki ton bej ile desenli ayrıca küf yeşili zeminde bordo ve koyu somon-rengi ile desenli ve hardal rengi zeminde somon rengi ve açık mavi ile desenli örneklerinin yanısıra Eski Hereke Kataloğu'nda bordo zemine gri ve küf yeşili zemine turuncu desenli renk örnekleri mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde altta defne dalları üstte güllerle çevrili oval bir madalyon içinde bir gül buketinden oluşmaktadır. Madalyon çevresi neo-klasik kıvrımlarla belirlenmiş ve köşelere serbest gül buketleri yerleştirilmiştir.

Dolmabahçe Sarayı Kırmızı Oda.

21 **Fabrika Desen Numarası:** 100

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 15 Numaralı Oda'da döşemelik, 19 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik, 174 Numaralı Oda'da döşemelik, 163 Numaralı Salon'da perdelik, 220 Numaralı Oda'da döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 11 Numaralı Koridor'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı-beyaz zeminde tayf renklerinde desenli, mavi, sarı, beyaz zeminde kırmızı desenli, mavi-beyaz zeminde eflatun desenli, filizî yeşil-beyaz zeminde bej desenli uygulamaları mevcuttur.

Desen Özellikleri: Kumaş, beyaz ve ikinci bir renkte eşit genişlikte çizgilidir. Beyaz çizgilerde 'S' kıvrımlarla ilerleyen bir dal üstüne sağlı sollu yerleştirilmiş gül ve yapraklar yer almaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 19 Numaralı Salon'dan koltuk.

22 **Fabrika Desen Numarası:** 103

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 186 Numaralı Oda'da döşemelik, 223 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı-bej-beyaz zeminde tayf renkleriyle desenli, sarı-beyaz zeminde tayf renkleriyle desenlidir.

Desen Özellikleri: Kumaş, ince kırmızı-bej ve geniş beyaz çizgilidir. Desen, beyaz çizgiler üstünde tayf renkleriyle gül ve yapraklardan oluşan küçük çelenklerin birbiri ardına sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Dolmabahçe Sarayı 223 Numaralı Oda'dan sandalye.

23 **Fabrika Desen Numarası:** 104

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı Perde Deposu'nda nereden söküldüğü bilinmeyen örneği vardır.

Renk Özellikleri: Mavi zeminde beyaz desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, kesişme noktalarında küçük rozetler bulunan diagonal hatların oluşturduğu eşkenar dörtgenler içinde yapraklar arasında birer çiçek motifinden oluşmaktadır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 104 Numaralı Desen orijinal çizimi.

24 **Fabrika Desen Numarası:** 112

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 93 Numaralı Oda'da döşemelik olarak, 95 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde kırmızı desenli, kırmızı zeminde sarı desenlidir.

Desen Özellikleri: Çeşitli boylarda rumî-palmet motiflerinden yararlanarak tekrarlanan kartuşlar oluşturulmuştur.

Dolmabahçe Sarayı 93 Numaralı Oda'dan sandalye.

25 **Fabrika Desen Numarası:** 143

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 68 Numaralı Oda'da döşemelik, Yıldız Sarayı Şale 24 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Beylerbeyi Sarayı 17 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Bordo zeminde krem rengi ve füme desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen zeminle bütünleşecek kadar karmaşık bir yapıda düzenlenmiş stilize bitki motiflerinden oluşmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı 17 Numaralı Salon'dan sandalye.

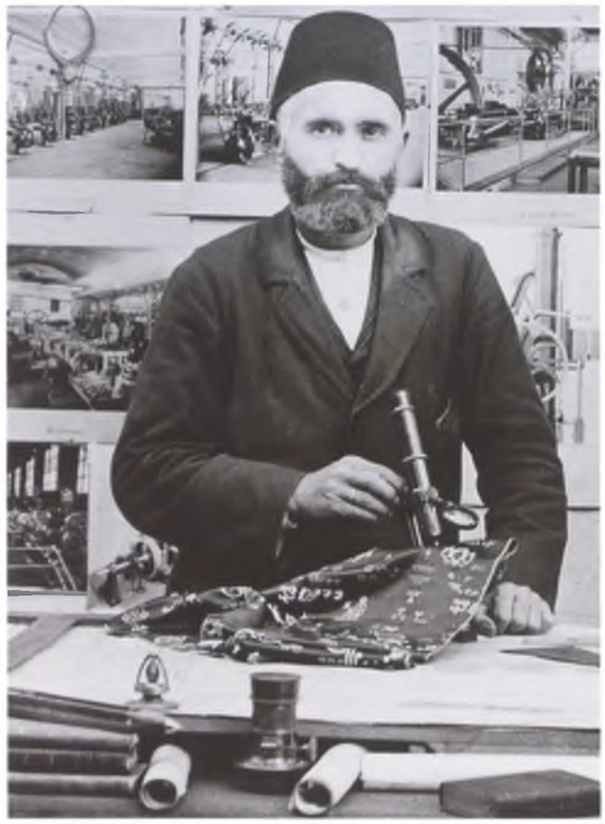

26 **Fabrika Desen Numarası:** 144

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 13 Numaralı Oda'da, Bodrum Kat Sergi Salonu'nda döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Bordo zeminde krem rengi desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemine diagonal akslara bağlı olarak yerleştirilmiş kilim desenlerinden mülhem küçük motiflerden oluşmaktadır.

Mikroskopta incelenmekte olan 144 desen numaralı kumaş.
IRCICA Fotğraf Arşivi 90453-32.

Dolmabahçe Sarayı Bodrum Kat Sergi Salonu'ndan sedir.

27 **Fabrika Desen Numarası:** 145

Kullanıldığı Yer: Kumaş, Milli Saraylar Ambarı'nda mevcut olmakla birlikte kullanıldığı yer konusunda ipucu yoktur.

Renk Özellikleri: Krem zemine açık mavi, pembe desenli olan kumaşın Eski Hereke Kataloğu'nda bordo zemine krem rengi ve turuncu desenli renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde biteviye ilerleyen küçük boyutta kartuşlar içinde rokoko tarzda çiçekli birer daldan oluşmaktadır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 145 Numaralı Desen orijinal çizimi.

28 **Fabrika Desen Numarası**: 207

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 5 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi ve sarı desenlidir.

Desen Özellikleri: Kumaş, kırmızı ve krem rengi eş genişlikte çizgili, krem rengi çizgilerin üstleri girift geçmeli bir su ile desenlidir.

Dolmabahçe Sarayı 5 Numaralı Oda'dan perde.

29 **Fabrika Desen Numarası:** 257

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı Camlı Köşk'te döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Bordo zeminde mavi desenlidir. Ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda açık bej rengi zeminde açık mavi desenli renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, drapeler oluşturacak biçimde düzenlenmiş fiyonk yapılmış ipler ve aralarında yer alan çiçekli dallar ve yapraklardan oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı Camlı Köşk'ten kanepe.

30 **Fabrika Desen Numarası:** 276

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 304 Numaralı Oda'da, 106 Numaralı Salon'da, 133 Numaralı Oda'da döşemelik, Yıldız Sarayı Şale 2 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi ve sarı ile desenli olan kumaşın Eski Hereke Kataloğu'nda krem rengi zeminde açık ve koyu sarı ile desenli renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen stilize edilmiş bitki motiflerinden oluşan girift bir kompozisyondur.

Yıldız Sarayı Şale 2 Numaralı Oda'dan koltuk.

30 **Fabrika Desen Numarası:** 276

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 304 Numaralı Oda'da, 106 Numaralı Salon'da, 133 Numaralı Oda'da döşemelik, Yıldız Sarayı Şale 2 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi ve sarı ile desenli olan kumaşın Eski Hereke Kataloğu'nda krem rengi zeminde açık ve koyu sarı ile desenli renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen stilize edilmiş bitki motiflerinden oluşan girift bir kompozisyondur.

Yıldız Sarayı Şale 2 Numaralı Oda'dan koltuk.

31 **Fabrika Desen Numarası:** 301

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 84 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, 215 Numaralı Oda'da döşemelik, 24 Numaralı Oda'da döşemelik, 169 Numaralı Oda'da döşemelik, Aynalıkavak Kasrı 3 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Beylerbeyi Sarayı 27 Numaralı Salon'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kiremit rengi ve krem rengi üstüne bej desenlidir. Ayrıca Milli Saraylar Tekstil Seksiyonu Arşivi'nde küçük bir parça halinde kırmızı ve beyaz zeminde tayf renklerinde desenli örneği vardır.

Desen Özellikleri: Kumaş, iki renkte eşit genişlikte çizgili ve açık renk çizgiler üstünde kıvrılarak ilerleyen bir dal üstünde sağlı sollu çiçek salkımlarıyla desenlidir.

Dolmabahçe Sarayı 169 Numaralı Oda'dan koltuk.

32 **Fabrika Desen Numarası:** 302

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 27 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, 175 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı-lacivert-beyaz zeminde açık mavi desenlidir. Ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda tütün rengi-kırmızı-açık gri zeminde tayf renkleriyle desenli renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, açık ve koyu renkte eşit genişlikte çizgili olan kumaşın açık renk bölümlerinde birbirini keserek ilerleyen iki kıvrımlı dal arasında kalan boşluklara yerleştirilmiş çiçek motiflerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 175 Numaralı Oda'dan koltuk.

34 **Fabrika Desen Numarası:** 356

Kullanıldığı Yer: Hereke Köşkü'nde döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde sarı ve bej rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen zeminde rumî ve palmetlerle oluşturulan ve bir merkezden yayılan madalyonlardan oluşmaktadır.

Hereke Köşkü, Kabul Salonu'na açılan oda.

35 **Fabrika Desen Numarası:** 371

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 20 Numaralı Oda'da, 34 Numaralı Oda'da, 170 Numaralı Oda'da, Yıldız Şale 1 Numaralı Salon'da, 11 Numaralı Salon'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem, mavi zeminde krem kullanımının yanısıra Eski Hereke Kataloğu'nda koyu sarı zeminde kırmızı desenli renk örneği mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen zemin üstünde kaydırılmış akslar üstünde yerleştirilmiş küçük boyutlu, beş köşeli yıldız motiflerinden oluşmaktadır.

üstte **Yıldız Şale Tören Salonu'ndan kanepe.**
sağda **Yıldız Şale 11 Numaralı Salon'dan koltuk.**

36 **Fabrika Desen Numarası:** 379

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 14 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Yıldız Sarayı Şale 14 Numaralı Salon'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi, mavi, açık yeşil ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Kumaş, kırmızı zeminde dörtlü gruplar halinde sekiz köşeli yıldızlar ve bitkisel motiflerden oluşturulmuş oval bir madalyon ile desenlidir.

Beylerbeyi Sarayı 14 Numaralı Oda.

37 **Fabrika Desen Numarası:** 691

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 110 ve 225 numaralı odalarda döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 30 ve 26 numaralı odalarda döşemelik ve perdelik, Aynalıkavak Kasrı 4 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Koyu kırmızı zeminde bej rengi ile desenli.

Desen Özellikleri: Desen, akantus yapraklarıyla çevresi belirlenen ve içlerinde stilize edilmiş bitki motiflerinden oluşan kompozisyonlar bulunan iki ayrı paftanın birbiri ardına tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı 26 Numaralı Oda.

38 **Fabrika Desen Numarası:** 864

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 26 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde sarı, mor ve eflatun desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde kaydırılmış akslara yerleştirilmiş, saplarından kurdele ile bağlanmış süsen buketlerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 26 Numaralı Salon/Süfera Salonu.

39 **Fabrika Desen Numarası:** 870

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 42, 47 ve 214 numaralı odalarda döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Açık bej rengi zeminde yeşil, bordo ve krem rengi desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, kaydırılmış akslara yerleştirilmiş, saplarından iri bir fiyonkla bağlı çiçek buketlerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 42 Numaralı Oda/Somaki Oda'dan kanepe.

40 **Fabrika Desen Numarası:** 904

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 181 Numaralı Oda'da döşemelik, Aynalıkavak Kasrı 1 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kulanılmıştır.

Renk Özellikleri: Yeşil, siyah, beyaz, kırmızı, sarı, pembe desenlidir.

Desen Özellikleri: Kumaş, dört renkte dar ve geniş çizgili, çizgilerin içleri çok renkli olarak ince şal desenlidir.

Dolmabahçe Sarayı 181 Numaralı Oda'dan sedir.

41 **Fabrika Desen Numarası:** 924

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 49 Numaralı Oda'da döşemelik, 133 Numaralı Oda'da döşemelik, 121 Numaralı Oda'da döşemelik, 65 Numaralı Oda'da perdelik, Yıldız Sarayı Şale 4 Numaralı Oda'da döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 22 Numaralı Salon'da döşemelik ve perdelik, Yalova Atatürk Köşkü'nde döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Sarı zeminde sarı ve krem rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde art nouveau tarzda çizgisel dallardan oluşan salkımlar üstünde çiçek buketlerinden oluşmaktadır.

Yıldız Sarayı Şale 4 Numaralı Oda.

42 **Fabrika Desen Numarası:** 937

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 68 Numaralı Oda'da perdelik, 158 Numaralı Oda'da döşemelik, 133 Numaralı Oda'da döşemelik, Ihlamur Kasrı 3 Numaralı Oda'da döşemelik.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde krem rengi desenli, krem rengi zeminde mavi desenli, ve bej rengi desenin atkı ve çözgü yüzlü olarak ışık kırılmasıyla algılandığı tek renkli uygulaması vardır.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde ilerleyen yapraklı asma dalları üstünde yer yer üzüm salkımları ve aralıklı olarak örümcek ağları üstünde örümcek motiflerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 68 Numaralı Oda'dan perde.

43 **Fabrika Desen Numarası:** 987

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 63 Numaralı Oda'da döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 15 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde pembe renkte desenli, ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda krem rengi zeminde kiremit rengi desenli ve sarı zeminde sütlü kahverengi desenli renk örnekleri mevcuttur.

Desen Özellikleri: Hereke kumaşları arasında saptayabildiğimiz en uzun raporlu desendir. Stilize bitkisel motiflerden oluşan iki pafta birbiri ardına sıralanmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı 15 Numaralı Oda.

44 **Fabrika Desen Numarası:** 999

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 18 Numaralı Salon'da döşemelik, 73 Numaralı Oda'da döşemelik, 75 Numaralı Oda'da döşemelik, 224 Numaralı Oda'da döşemelik, 116 Numaralı Oda'da döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 5 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem renkte, desenin atkı ve çözgü yüzlü olarak ışık kırılmasıyla algılandığı tek renkli uygulaması vardır. Ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda desenin krem zemin üstünde sarı klaptanla belirlendiği örnek mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, dantel kurdelelerle aralarında bağlantılanan küçük gül gruplarından oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 224 Numaralı Oda'dan koltuk.

45 **Fabrika Desen Numarası:** 1000

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 39 Numaralı Salon'da döşemelik, 120 Numaralı Oda'da döşemelik, 106 Numaralı Salon'da perdelik, Beylerbeyi Sarayı 27 Numaralı Salon'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı ve beyaz zeminde sarı, yeşil, kırmızı, somon rengi desenli, kırmızı ve beyaz zeminde kırmızı, yeşil, mavi desenli olarak kullanılmıştır.

Desen Özellikleri: Kumaş, kırmızı ve beyaz, eşit genişlikte çizgili, beyaz çizgiler yatayda üçerli gruplar oluşturacak şekilde yeşil yapraklı küçük minelerle silme desenlidir.

Dolmabahçe Sarayı 39 Numaralı Salon/Zülvecheyn Salon'dan sandalye.

46 **Fabrika Desen Numarası:** 1001

Kullanıldığı Yer: Küçüksu Kasrı 2 ve 4 numaralı odalarda döşemelik, Yıldız Sarayı Şale 20 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Sarı, krem ve eflatun renkte desenlidir.

Desen Özellikleri: Kumaş, sarı ve krem renkte eşit genişlikte çizgili, krem rengi çizgilerin üstü geometrik düzende eflatun desenlidir.

Küçüksu Kasrı 5 Numaralı Oda.

47 **Fabrika Desen Numarası:** 1007

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 39 Numaralı Salon'da döşemelik, Küçüksu Kasrı 1 Numaralı Salon'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı ve beyaz zeminde krem rengi desenli ve ayrıca bordo ve beyaz zeminde krem rengi desenli örneği vardır.

Desen Özellikleri: Kumaş, koyu renk ve beyaz eşit genişlikte çizgilidir. Beyaz çizgilerin üstünde krem renkte balık sırtı desenli üçer çizgi vardır.

Küçüksu Kasrı 1 Numaralı Salon'dan Koltuk.

48 **Fabrika Desen Numarası:** 1016

Kullanıldığı Yer: Yıldız Sarayı Şale 23 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Sarı zeminde mavi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desenin orta kısmında eşkenar dörtgen içinde bir rozet yer almaktadır. Rozetin çevresini ve dörtgenin köşelerini birbirine dolanıp düğümler yapan hatlar dolaşmakta ve böylece oluşan alanlarda yarım rozetler yer almaktadır.

Yıldız Sarayı Şale 23 Numaralı Oda.

49 **Fabrika Desen Numarası:** 1023

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 52 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde açık mavi, koyu mavi, sarı ve turuncu desenlidir.

Desen Özellikleri: Zemin üstünde içleri rumî, palmet motifleriyle bezenmiş şemse motifleri kaydırılmış akslar üstünde yerleştirilmiş, şemseler arasında kalan boşluklar ince stilize dal ve yapraklarla dolgulanmıştır.

Dolmabahçe Sarayı 52 Numaralı Oda Camlı Köşk.

50 **Fabrika Desen Numarası:** 1025

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 62 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik ve duvar kaplaması, 118 Numaralı Oda'da döşemelik, Aynalıkavak Kasrı Beste Odası'nda döşemelik ve perdelik, Maslak Kasrı'nda döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Bordo zeminde krem rengi, açık mavi zeminde krem rengi ve her iki renk zeminde gümüş klaptanlı örnekleri mevcuttur.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde birbiri ardına tekrarlanan 'S' kıvrımlı çiçekli bir daldan oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 62 Numaralı Oda/Valide Sultan Kabul Odası.

51 **Fabrika Desen Numarası:** 1157

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı Perde Deposu'nda Dolmabahçe Sarayı Harem-i Hümâyûn'dan yıprandığı için çıkarılmış perde örneği vardır.

Renk Özellikleri: Lacivert zeminde krem rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde dolaşan küçük rumî, palmetlerle süslemeli ince dallar ve madalyonlardan oluşan girift bir kompozisyondur.

YENİDEN ÜRETİM PROGRAMINA ALINAN
MİLLİ SARAYLAR'DA KULLANILMIŞ İPEKLİ DÖŞEMELİK VE PERDELİK KUMAŞLAR

52 **Fabrika Desen Numarası:** 43

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 20 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde yeşil, sarı, pembe ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Akantus yapraklarından oluşan çelenkler arasında kır çiçeklerinden oluşan kurdele ile bağlanmış birer buket yer almaktadır.

Beylerbeyi Sarayı 20 Numaralı Oda'da perde.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 43 Numaralı Desen orijinal çizimi.

53 **Fabrika Desen Numarası:** 56

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 187 Numaralı Oda'da yastık yüzü olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde sarı, krem rengi ve mor ile, sarı zeminde krem rengi ve mor ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, zemin üstünde kıvrılarak ilerleyen üstleri üçerli gruplar halinde yapraklı dallar ve aralarında çiçekli ince dallardan oluşmaktadır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 56 Numaralı Desen orijinal çizimi.

Dolmabahçe Sarayı 187 Numaralı Oda'dan yastık.

54 **Fabrika Desen Numarası:** 62

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 24 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Somon rengi zeminde acı sarı ve bordo desenlidir. Ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda somon rengi zeminde bordo ve tirşe desenli renk örneği vardır.

Desen Özellikleri: Art nouveau üslup özelliği gösteren desen dikey paralel hatlar üstüne yerleştirilmiş küpe çiçeği gruplarından oluşmaktadır.

55 **Fabrika Desen Numarası:** 67

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 68 Numaralı Oda'da paravana üstünde, 189 Numaralı Salon'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde somon rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Sarmaşık dallarından oluşan bir çelenk üstünde hayat ağacını andırır biçimde iri bir yaprak motifi bulunmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 189 Numaralı Salon'da perde.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 67 Numaralı Desen orijinal çizimi.

56 **Fabrika Desen Numarası:** 72

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 63 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde koyu yeşil, koyu mavi, sarı ve turuncu ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Zemin üstünde seyrek bir düzende birbiriyle kesişen dallar üstünde rozetler ve rumî, palmet düzenlemeleri yer almaktadır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 72 Numaralı Desen orijinal çizimi.

57 **Fabrika Desen Numarası:** 86

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı'nda geçmiş dönemlerde kullanılmış kumaşları içeren bir albümde örneği vardır.

Renk Özellikleri: Koyu yeşil zeminde krem rengi ve açık sarı ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Karmaşık bir şekilde düzenlenmiş dallarda stilize karanfil motiflerinden oluşmaktadır.

58 **Fabrika Desen Numarası:** 89

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 66 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Tarçın rengi, krem rengi ve bej tonlarında desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, uçları sarmal kıvrılan, birbiri üstüne tekrarlanarak sıkışık bir kompozisyon oluşturan ve içleri doku oluşturacak şekilde ince desenli iri rumî, palmet motiflerinden oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 66 Numaralı Oda'dan perde.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 89 Numaralı Desen orijinal çizimi.

Yıldız Sarayı Şale'de 89 Desen Numaralı Hereke kumaşıyla tefriş edilmiş bir salon. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90552/79.

59 **Fabrika Desen Numarası:** 114

Kullanıldığı Yer: Milli Saraylar Daire Başkanlığı Kumaş Ambarı'nda parça olarak mevcuttur.

Renk Özellikleri: Kırmızı, koyu mavi ve beyaz desenlidir, ayrıca Eski Hereke Kataloğu'nda bordo, pembe ve krem rengi desenli renk örneği vardır.

Desen Özellikleri: Zemin birbirini kesen karmaşık, kıvrımlı hatlarla parçalanmakta ve bu şekilde oluşturulan alanların içlerinde rumî, palmet motifleri yer almaktadır.

60 **Fabrika Desen Numarası:** 129

Kullanıldığı Yer: Yıldız Sarayı Şale 20 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Somon rengi zeminde eflatun ve hardal sarısı ile desenli, kırmızı zeminde krem rengi desenlidir.

Desen Özellikleri: Üç çiçek ve goncalarından oluşan küçük buket zeminde geniş aralıklarla yerleştirilmiştir.

Yıldız Sarayı-Şale 20 Numaralı Oda'da perde.

Yıldız Sarayı Ada Kasrı. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90552/33.

61 **Fabrika Desen Numarası:** 132

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 187 Numaralı Oda'da minder yüzü olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Açık sarı renkte zeminde koyu yeşil ve beyaz ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen açılıp kapanarak ilerleyen iki ayrı madalyon sırasının içinde çiçekler, kurdele motifleri ve akantus yapraklarından oluşmaktadır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 132 Numaralı Desen orijinal çizimi.

62 **Fabrika Desen Numarası:** 250

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 170 Numaralı Oda'da minder yüzü ve kapı perdesi olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde yeşil, sarı, mor, mavi, kırmızı renklidir.

Desen Özellikleri: Kumaş ince çizgili ve krem kısımları kırmızı ile küçük yaprak desenlidir.

Dolmabahçe Sarayı 170 Numaralı Oda'dan minder.

63 **Fabrika Desen Numarası:** 703

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 11 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde bordo, koyu yeşil, mavi desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, dikey çizgili kumaşın çizgileri arasında birbirini keserek dolaşan ince kıvrımlı hatlar üstünde hançer yapraklar ve şal desen karakteristiği badem motiflerinden oluşmaktadır.

64 **Fabrika Desen Numarası:** 872

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 176 Numaralı Oda'da döşemelik, Küçüksu Kasrı 1 Numaralı Giriş Salonu'nda perde farbelası olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Gri zeminde mor, somon rengi, yeşil, sarı, bordo ile desenli ve mercan rengi zeminde yeşil, krem rengi, sarı, koyu pembe ile desenli örnekleri vardır.

Desen Özellikleri: Kaydırılmış akslara yerleştirilmiş çiçek buketleri arasında küçük çiçeklerden oluşan girlandlar yer almaktadır.

Küçüksu Kasrı 1 Numaralı Salon'dan perde.

65 **Fabrika Desen Numarası:** 906

Kullanıldığı Yer: Milli Saraylar Daire Başkanlığı Kumaş Ambarı'nda parça olarak mevcuttur.

Renk Özellikleri: Krem rengi zeminde eflatun, mor ve uçuk yeşil ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, iri yapraklı bir dal üstünde ortanca çiçeğinden oluşmaktadır.

66 **Fabrika Desen Numarası:** 947

Kullanıldığı Yer: Ihlamur Kasrı Giriş Salonu'nda kapı perdesi olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Sarı zeminde krem rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Deseni oluşturan kompozisyonun ortasında vazo içinde bir çiçek buketi yer almaktadır. Bu vazonun alt kısmına kurdele ile bağlanmış, bir tef ve nefesli çalgılardan oluşan bir grup asılmıştır. Çevrede serbest biçimde kıvrılarak dolanan saçaklı kurdeleler ve aralarında çiçekli dallar yer almaktadır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 947 Numaralı Desen orijinal çizimi.

67 **Fabrika Desen Numarası:** 952

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 78 Numaralı Koridor'da perde olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Kırmızı zeminde koyu sarı ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen çeşitli bitkisel motifler, kuşlar, meyveler arasında alternatifli olarak tekrarlanan iki oval madalyondan oluşmaktadır. Madalyonlardan birinin içinde kuşlar diğerinde flüt çalan küçük melek figürleri yer almaktadır. Hereke kumaşları arasında bildiğimiz tek figürlü desen tasarımıdır.

Hereke Fabrikası Arşivi'nden 952 Numaralı Desen orijinal çizimi.

68 **Fabrika Desen Numarası:** Eski Hereke Kataloğu'nda yer alan numunenin altında yazılı olan numara solduğu için okunamamıştır.

Kullanıldığı Yer: Küçüksu Kasrı'nda perdelik, Yıldız Sarayı Şale'de döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Taba zeminde pembe, eflatun ve açık mavi ile desenli, ayrıca gri zeminde açık mavi, sarı, açık yeşil ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Zemin üstünde hafif kıvrımlı yollar üstünde birbirini kesen çizgilerle geometrik bir doku oluşturulmuştur.

ÇATMA KADİFELER

69 **Fabrika Desen Numarası:** 7

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 14 Numaralı Salon'da döşemelik, Beylerbeyi Sarayı 5 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Açık sarı zeminde kırmızı ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen, içlerinde birer çiçek, kenarlarında yaprak motifleri bulunan, ağdoku oluşturacak şekilde kaydırılmış akslara yerleştirilmiş kartuşlardan oluşmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı 14 Numaralı Salon'dan sandalye.

70 **Fabrika Desen Numarası:** 345

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 14 Numaralı Salon'da paravana üstünde, 120 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem zemin üstüne mora dönük bordo desenlidir.

Desen Özellikleri: Kadifenin deseni zeminden yükselerek bir ağdoku oluşturmakta dokuyu oluşturan dallarda küçük rumî motifleri ve çiçekler yer almaktadır.

Dolmabahçe Sarayı Bodrum Kat Sergi Salonu'ndan paravana.

71 **Fabrika Desen Numarası:** 629

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 28 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, 30 Numaralı Oda'da döşemelik, 14 Numaralı Salon'da döşemelik, 32 Numaralı Oda'da perdelik, Yıldız Sarayı Şale 17 Numaralı Oda'da döşemelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem zemin üstüne kırmızı desenli, bordo zeminde bordo desenli, krem zeminde koyu yeşil desenli.

Desen Özellikleri: Hereke çatmalarının üretimi süren son örneği olan kadifenin deseni zeminden yükselerek bir ağdoku oluşturmakta ve orta kısımlarda birer çiçek dalı yer almaktadır.

üstte **Dolmabahçe Sarayı 30 Numaralı Oda.**
sağda **Yıldız Sarayı Şale 17 Numaralı Oda'dan sandalye.**

72 **Fabrika Desen Numarası:** 1009

Kullanıldığı Yer: Yıldız Sarayı Şale 19 Numaralı Oda'da perdelik, 7 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem zemin üstüne bal rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Kadife havlı ve havsız eş genişlikte yollu ve yolların üstü küçük çiçek motiflidir.

Yıldız Sarayı Şale 19 Numaralı Oda'da perde.

73 **Fabrika Desen Numarası:** Eski Hereke Kataloğu'nda yer alan numunenin altında yazılı olan numara solduğu için okunamamıştır.

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 174 Numaralı Oda'da perdelik, 73 Numaralı Oda'da döşemelik, Yıldız Sarayı Şale 13 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem zemin üstüne koyu bej rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen zemin üstünde yakın aralıklarla yerleştirilmiş çiçek buketlerinden oluşmaktadır.

Yıldız Sarayı Şale 13 Numaralı Oda'da perde.

74 **Fabrika Desen Numarası:** Eski Hereke Kataloğu'nda yer alan numunenin altında yazılı olan numara solduğu için okunamamıştır.

Kullanıldığı Yer: Dolmabahçe Sarayı 45 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik, Yıldız Sarayı Şale 18 Numaralı Oda'da perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem zemin üstüne kırmızı desenli, krem zeminde koyu yeşil desenlidir.

Desen Özellikleri: Hereke çatmaları arasında en uzun raporlu olanıdır. Akantus yaprakları arasında yer alan bir vazoda bulunan çiçekler ve kumaş drapeleriyle desenlidir.

Yıldız Sarayı Şale 18 Numaralı Oda'da perde.

75 **Fabrika Desen Numarası:** Eski Hereke Kataloğu'nda yer alan numunenin altında yazılı olan numara solduğu için okunamamıştır.

Kullanıldığı Yer: Beylerbeyi Sarayı 24 Numaralı Oda'da döşemelik ve perdelik olarak kullanılmıştır.

Renk Özellikleri: Krem zemin üstüne bej rengi ile desenlidir.

Desen Özellikleri: Desen kaydırılmış akslarda yakın aralıklarla yerleştirilmiş bir çiçek motifinden oluşmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı 20 Numaralı Oda'da perde.

Haygonoş Usta ile yardımcılarının dokudukları Sivaskâri ipek seccadenin görünüşü. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90453-42.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda Halı Üretimi

Vahide Gezgör*

TÜRK HALI SANATI

El sanatlarının önemli dallarından biri olan halıcılığın göçebelikten yerleşik düzene geçen Türkler tarafından yaratıldığı ve uygarlığa tanıtıldığı bilinmektedir[1]. Türk toplumunun yaşama tarzından kaynaklanan ihtiyaçlara bağlı olarak ortaya çıkan ve *keçe, kilim, cicim, halı* adları altında toplanan bu yaygılar, halı kuşağında yer alan ülkemizde de çok eski bir tarihe sahiptir.

Anadolu'daki gelişimi 11. yüzyılda Selçuklu Türkleri'yle devam eden halı sanatı, aynı dönemde Batı'ya doğru yayılmaya başlamış ve Büyük Selçuklular döneminde kurulan devletlerle bütün dünyaya tanıtılarak, üretim kesintisiz olarak devam etmiştir. Bugün, Büyük Selçuklular'dan günümüze kadar gelebilen herhangi bir halı örneği ne yazık ki yoktur. Gelişimini 11. yüzyıldan 13. yüzyılın sonlarına kadar izleyebildiğimiz Anadolu Selçuklu halılarının örnekleri ise, Konya Alaaddin ve Beyşehir Eşrefoğlu camilerinde bulunmuştur.

Anadolu Selçukluları'nın merkezi olan Konya'da bulunan halılar, 14. yüzyıl başlarındaki Osmanlı halı sanatının temelini oluşturur. Ancak, gelişimini 20. yüzyıla dek sürdüren Osmanlı halıcılığının en parlak dönemi 16. yüzyıldır. Bu dönemde, çini, tezhip, cilt gibi sanat dallarının yanında halı sanatı da en yetkin seviyesine ulaşarak, en güzel örneklerini vermiştir.

16. ve 17. yüzyıllarda teknik ve süsleme bakımından çeşitlilik gösteren Türk halı sanatı, *Uşak Halıları* ve *Osmanlı Saray Halıları* adı altında

* Sanat Tarihçisi, TBMM Milli Saraylar'da Müşavir Halı Seksiyonu

iki ana grupta toplanır. Uşak Halıları adını alan ve çok geniş bir grubu oluşturan bu halılarda madalyon motifi esas alınmıştır. Osmanlı Saray Halıları'nda ise natüralist kıvrık yaprak ve çiçek motifleri kullanılmış, Saray Halıları desen geleneği, gerek Anadolu'da, gerekse İstanbul'da 18. yüzyılda da devam etmiştir.

Birçok tarihsel örneğini Anadolu'nun çeşitli müzelerinde görebileceğimiz halı ve tekstil sanatı 19. yüzyılda da varlığını sürdürmüştür. Bu yüzyılın yönetim, yaşama ve dinlenme yapılarından olan Dolmabahçe, Beylerbeyi, Yıldız sarayları ile Ihlamur, Küçüksu kasırları ve Yıldız Sarayı Şale'de bulunan halı ve tekstil örnekleri çok zengin bir koleksiyon oluşturur.

Geleneksel Osmanlı dokumacılığının nitelik değiştirdiği bir dönem olan 19. yüzyılda, sanayileşmeyi kendine ilke edinen devlet, el dokuma atölyelerinde geleneksel biçimde dokunan tekstil ürünlerinin fabrikasyon olarak üretimine öncülük etmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti, Batı Avrupa ülkeleri ile ticari, ekonomik, sosyal konularda rekabet etmeye çalışmış, tekstil ve halı üretimi konusunda da yeniliklere giderek çeşitli fabrikalar kurmuştur. Türk dokumalarına artan ilginin karşılanması, üretimin artırılması için malzeme ve teknik konusunda girişimler yapılmıştır. Avrupa'dan Hereke Fabrikası'na dokuma malzemesi, yün iplik, kenevir, pamuk, ipek gibi hammadde ile boya maddeleri ve makine parçaları getirilmiştir[2].

Dolmabahçe Sarayı ve diğer 19. yüzyıl yapıları, bir bakıma Osmanlı Devleti'nin yalnızca mimarlık alanında değil, dokuma alanında da teknolojik gelişmişliğin ürünlerini sergilediği anıtsal yapılardır. Osmanlı saray yaşamında, sarayların döşenmesinde tekstil ürünlerinin yanısıra özel olarak dokunan Hereke halılarının da önemli bir yeri vardır. Gelişim çizgisi dikkate alındığında, Hereke Fabrikası'nın Osmanlı saray yaşamında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

19. yüzyıl Osmanlı saraylarının tefrişini esas alan Hereke Fabrikası, İstanbul atölyelerinin devamı niteliğinde olmuş, desen ve kalitede 16., 17. ve 18. yüzyıllarda üretilen halıların düzeyine ulaşmıştır. Örnekleri sürekli değişiklik gösteren ve zenginleşen Osmanlı Saray Halıları desen geleneği, Hereke dokumalarıyla günümüze kadar yaşamıştır.

17. yüzyıl Osmanlı saray halısı. Museé des Arts Décoratifs, Paris.

17. yüzyıl Osmanlı saray halısı. Victoria and Albert Museum, Londra.

Alman İmparatoru ve imparatoriçesinin Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nu ziyaretleri. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90483-5.

HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU VE HEREKE HALILARI

1843 yılında, sarayların tekstil ihtiyacını karşılamak amacıyla özel bir fabrika statüsüyle kurulan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, 1845 yılında Serasker Rıza Paşa tarafından Sultan Abdülmecid adına tescil olunmuştur. Daha sonra Sultan II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) sarayların halı ihtiyacını karşılamak maksadı ile 1891 yılında halı üretimine de başlanmıştır. Küçük bir dokumahane olarak üretime başlayan Hereke Fabrikası zamanla büyüyerek el tezgâhları yanında 1892 yılından itibaren makine halıları da üretmiştir.

Milli Saraylar Arşivi'nde bulunan belgelerden halı üretiminin başlangıç ve gelişme çizgisi takip edilebilmektedir. Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda Gördeskâri halı imali için icâb eden dairenin inşâsı padişah tarafından kabul edilmiş, mevcut dört tezgâha yirmi iki adet daha tezgâh ilave edilmiştir[3]. Halı imaline Manisalı Mehmet Çavuş marifetiyle başlanmış, peyderpey tezgâhların adedinin otuza çıkarılması, senede beş bin arşın murabba Gördeskâri halı dokutulması kararlaştırılmıştır[4].

Tezgâh sayısının artırılmasından sonra, fabrikanın giderek artan personel ihtiyacı Manisa ve Gördes çevresinden getirilen halı ustalarıyla, Hereke ve çevresinden işçiler alınarak karşılanmıştır. Bunlar arasında maharetli olan ve ikiyüz kişiye öğretmenlik yapan dört kıza Sultan II. Abdülhamid tarafından birer sanayi madalyası verilmiştir. Ayrıca fabrikada görevli makinist, boyacı, ustabaşı ve öğretmenlere fabrikanın gelişmesi için gösterdikleri gayret nedeniyle padişah tarafından *Mecidi Nişanı* ve *Nişan-ı Âli Osmani* verildiği bilinmektedir[5].

1893 tarihli Hereke Fabrikası personel kayıtları ile ilgili defterden fabrikanın idarî teşkilâtı hakkında bilgi edinebiliyoruz[6]. Halı ve kumaş desenlerinin Yıldız Sarayı bünyesindeki Tamirhâne-i Hümâyûn ressamı olan *Mösyö Emil Meinz* tarafından çizildiği bilinmektedir. Sarayın mobilya, çini, iç dekorasyon desenlerini de çizen Mösyö Meinz halı desenlerini mekânların özelliklerini göz önünde bulundurarak çizmiştir[7]. Ressamın halı ve kumaş desenlerini takip ettiğini gösteren belgede, "*Hereke Fabrika-i Hü-*

Hereke Köşkü ve Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Misafirhânesi.

mâyûnu'nda bulunan kâr-ı kadim kumaş resimlerinden bazılarının yeni resimlere tebdili ve Zât-ı Hazret-i Pâdişahî'ye mahsus nesc ve imal olunacak halılara resim vermek üzere Tamirhâne-i Hümâyûn Ressamı Mösyö Meinz'ın her hafta Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'na gidip gelebilmesi için ressam namına paso verilmesi hakkındadır."[8]

Sultan II. Abdülhamid döneminin önemli simalarından biri olan Tahsin Paşa, "*Yıldız Hatıraları*" adlı eserinde sultanın Hereke Fabrikası'nı himaye ettiğini, hatta bazen halıların modellerini kendisinin tertip ettirdiğini ve üretim aşamalarını muntazam olarak takip ettiğini yazmaktadır[9].

19. yüzyılda, sarayların halı ihtiyacı Hereke'den önce Uşak[10], Gördes[11], İzmir[12] ve Bursa'da[13] saray tarafından verilen resim ve örneklere uygun olarak imal ettirilmekteydi. Bu işlerle Mefruşat Dairesi ve Hereke Fabrikası Müdürü Âkif Bey'in bizzat görevlendirildiği bilinmektedir. Bunun yanında sarayların halı ihtiyacının bir kısmının da İngiltere ve Fransa'dan satın alma yoluyla karşılandığı Milli Saraylar Arşivi'ndeki belgelerde kayıtlıdır[14]. Ancak bu eserlerden günümüze sadece Fransız halılarından bazı örnekler ulaşabilmiştir.

Hereke Fabrikası'nın kurulmasından sonra, padişahın iradesiyle sarayların bütün halı ihtiyacı bu fabrika tarafından sağlanmıştır. Sultan II. Abdülhamid'in saltanat yılları boyunca Yıldız Sarayı başta olmak üzere birçok yapıdaki padişah, valide sultan, kadınefendi ve sultan odalarında bulunan halıların Hereke halıları ile yenilendiği, döşemede ise, tamamen Hereke kumaşının hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Milli Saraylar Arşivi'nde bulunan 1898 tarihli 2603 Numaralı Defter'de, Hereke dokumalarının çeşit ve miktarının artırılması, kalite ve güzellik açısından Avrupa dokumaları ile rekabet edebilecek duruma getirilmesi, üretimin çoğaltılarak daha çok gelir sağlanması konusunda Sultan II. Abdülhamid'in iradesi olduğuna ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Bu doğrultuda hazine tarafından ilave halı tezgâhı kurularak üretim desteklenmiş, çok rağbet

Hereke Fabrikası Albümü'nden halı dokumacıları.

gören, her biri sanat eseri niteliğinde olan kumaş ve halılar başarıyla üretilmiştir. Fabrikada dokunan iki cins halıdan birinci kısım olan en iyi cins yekpare Gördeskâri halılardan senede iki adet imal edilmekte, bunlar talep edildikçe saraylara verilmek üzere fabrikada saklanmaktaydı. Önemli kısmı saray ve saraya bağlı dairelerin tefrişine ayrılan ikinci kısım yün halıların ise, ihtiyaçlar karşılandıktan sonra geri kalanları piyasaya satılmaktaydı. Ancak yine de fabrikada dokunan bu iki kısım halı miktar olarak taleplere cevap verememekteydi. Bu sebeple fabrikanın menfaatleri göz önünde bulundurularak yeni bir halıhâne, lüzumu kadar tezgâh ve amelenin ikametine mahsus koğuş ve eşya sağlanması gerekli görülmüştür. Bu işler için ebniye-i seniye ambarı idaresi tarafından hazırlanan keşifte "199.493 kuruş" masraf çıkarıldığına dair ayrıntılı bilgi verilmiştir[15].

Diğer bir belgede verilen örneklere göre ise, saraylar için satın alınan İngiliz ve Fransız halılarının yerine kullanılmak üzere, Hereke'de kurulacak yeni tezgâhlarda kabartma kadife halıların üretilmesi konusunda karar verildiği kayıtlıdır. Bu tip halı imalatı için yedi tezgâh daha ilave edilerek senede *altı bin arşın* dokunabilecektir. Eşsiz güzellik ve kaliteye sahip bu halıların fabrikanın diğer ürünlerinin halka satılması için Beyoğlu'nda ve Kapalıçarşı'da birer dükkân açılmıştır. Bu yıllarda Hereke Fabrikası'nın Avrupa ürünleriyle rekabet edecek düzeye ulaştığı ve Avrupa'da ün yaptığı görülmektedir[16].

Milli Saraylar Arşivi'nde bulunan belgelerden, kumaş fabrikası ve halıhânenin kurulması ile meydana gelen gelişim sonucunda Hereke'de, fabrika civarında bazı yapılaşmaların gerçekleştiği görülmektedir. Bu yapılar, kronolojik olarak hastahane, cami, mektep, mevcuda ilave halıhâne ve fabrikayı ziyaret etmek üzere gelen yabancı misafirler ve elçiler için köşk, yemek salonu ve iskele gibi sosyal binalardan oluşmaktadır[17]. Bugün bu yapıların bir kısmı tarihi doğal çevreleri içinde günümüze kadar gelebilmişlerdir. 1898 yılında mevcut halıhâne binasına ilave olunan halıhâne altında rüsumat (gümrük), duyun-u umûmîyye ve telgrafhane idarelerine verilmek üzere daireler de inşa edilmiştir[18].

Hereke'nin sarayla bağlantılı olarak ürettiği kaliteli mamullerinin dünyaca ün kazanması, bunun sonucu elçi ve yabancı misafirlerin Hereke'ye götürülüp fabrikanın gezdirilmesi, tanıtılması düşüncesi beraberinde bazı ihtiyaçları da

Gördeskâri halı üretiminde çalışan işçiler. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90453-34.

getirmiştir. Yabancı misafirlerin barakalarda ağırlanmasının ayıp olduğu düşünülerek fabrikanın şerefi ile münasip bir köşk inşası uygun görülmüştür. 1898 yılında Alman İmparatoru II. Wilhelm'in Sultan II.Abdülhamid'i ziyareti öncesinde köşkün inşası tamamlanmıştır. Hereke'de fabrikanın hemen yakınında sahilde yer alan küçük kurma köşk, 19. yüzyılda Yıldız Sarayı'nda uygulama alanı bulan kurma köşklerin günümüze kadar gelebilen hoş bir örneğidir. Bu köşkün ahşap konstrüksiyonu ve tezyinatının Yıldız Sarayı'nda hazırlanarak yerine monte edildiği bilinmektedir. Köşkün inşa ve tezyinine 287.229 kuruş sarfedilmiştir[19]. Bu köşkte II. Wilhelm'den itibaren pek çok yerli ve yabancı misafir konuk edilmiştir. Köşk tezyinatı ve tefrişi ile 19. yüzyılda yapılan kurma köşklerin güzel örneklerinden biridir.

Sultan II. Abdülhamid'i ziyaret eden Alman İmparatoru II. Wilhelm[20], Bulgaristan Prensi[21] ve Alman Sefiri Baron Marşal[22], İngiliz Sefiri[23], İbn Reşit[24] gibi yabancı misafirler bu ününden dolayı Hereke'yi ziyaret etmişler ve bu köşkte ağırlanarak, kendilerine ipek seccade, halı, elbiselik kumaş, boyun atkısı, maşlah ve mendil gibi Hereke yapımı hediyeler verilmiştir.

Sultan II. Abdülhamid, kurucusu olduğu yapılardan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, Yıldız Çini Fabrikası, Tamirhane-i Hümâyûn, Mekteb-i Sanayi ve Darülaceze'nin eserleriyle katılacakları bir serginin Hereke Fabrikası'nın uygun bir yerinde açılmasına karar vermiştir. Serginin amacı Osmanlı İmparatorluğu dahilinde sanayinin gelişmesine hizmet etmektir. Bu amaç doğrultusunda ipek, yün, keten ve pamuktan üretilen güzel dokumalar ile diğer sanat ürünlerinin teşhir edilmesi için her sene Mayıs başından Temmuz sonuna kadar Hereke Fabrikası'nda sergi açılması kararlaştırılmış ve bu çalışmalar için Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Müdürü Akif Bey, Hazine tarafından kurulan komisyon başkanlığına getirilmiştir[25]. Bu arada H. 1315 (1899) yılında Fabrika Müdürü Akif Bey başta olmak üzere muhasebe müdürü, fabrika öğretmenleri ve ressamına Fransa tarafından da nişanlar verilmiştir.

Sultan Reşad döneminde (1909-1918) de faaliyetlerine aynı şekilde devam eden Hereke Fabrikası'nın, yalnız saray ve yakın çevresinin dışında, Avrupa'daki fabrikalar gibi daha geniş bir kesime hitap etmesi düşünülmüş ve bunun için el tezgâhları yanında makina üretiminin artırılması gerekli görülmüştür. Daha sonraki yıllarda fabrika sipariş üzerine Avrupa'daki sefaret binalarına halı ve kumaş dokumaya başlamış ve bu doğrultuda, Viyana Sefareti'ne halı gönderilmiştir (1918 yılında 12 adet halı dokuyan fabrikaya Viyana Sefareti'nden gönderilmiş teşekkür yazısı bulunmaktadır.[26]).

Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim yapıları olan saraylarda önceki yüzyıllarda da sarayların gereksinimlerini kısa sürede karşılayabilmek amacıyla kendi bünyesinde birtakım atölyeler kurduğu bilinmektedir. Aynı geleneğin Dolmabahçe Sarayı'nda da sürdüğü görülmektedir. Dolmabahçe Sarayı yapılar topluluğu içinde önemli bir yeri olan dokumahane hakkında bilgi Milli Saraylar Arşivi'nde de bulunmaktadır. Bu belge "*Beşiktaş Harem-i Hümâyûnu derununda bulunan dokumahanenin çatı ve duvarının onarımı*" hakkında olup, 1885 tarihlidir[27]. Sarayın yapımından bir süre sonra açılan atölyenin saraya kumaş ve halı dokuyan küçük bir atölye olarak kurulduğu, Sultan Vahdettin'in son günlerine kadar çalıştığı, daha sonraki yıllarda ise Hereke'ye bağlı özel bir atölye olarak faaliyetini sürdürdüğü bilinmektedir. Ancak 1952 yılında Dolmabahçe Sarayı'ndaki dokumahaneye ait malzemeler divan kararıyla Hereke Fabrikası'na gönderilmiştir. Bu malzemeler saraydaki kumaş dokuma malzemeleri ve tezgâhlardır.

HEREKE HALILARI'NDA KOMPOZİSYON ÖZELLİKLERİ

Hereke halı ve seccadelerindeki kompozisyon düzenlemeleri, *madalyonlu (göbekli), birim desenli, 1/2 simetrik desenli, yekpare desenli, mihraplı desenli, yollu desenli, geometrik desenli* olmak üzere yedi ana grupta toplanabilir. Saraylardaki Hereke halılarının büyük bir kısmında madalyonlu kompozisyon uygulanmıştır. Desenin dörtte biri enine ve boyuna dönüşümlü olarak karşılıklı getirildi-

Milli Saraylar Halı Koleksiyonu'nda bulunan hayvan figürlü halıdan detay.
Env. No. 3/470.

ğinde madalyonlu kompozisyon elde edilmektedir. Hereke Fabrikası'nın ilk örnekleri olan Gördes tipi büyük ölçekli halılar bu gruba girerler.

İkinci grubu dikey eksende yarı simetrik kompozisyon düzenine sahip küçük boyutlu halılar oluşturur. Bu kompozisyon düzeni genel olarak seccadelerde ve küçük boyutlu halılarda uygulanmıştır.

Birim desenli kompozisyonlar, motiflerin simetrik dönüşümlerle yan yana ve üst üste getirilmesi ile oluşur.

Yekpare desenli kompozisyonda halının bütününde zemin kompozisyonu düzenlenir.

Genellikle seccade boyutunda uygulanan mihraplı kompozisyonda, zeminde mihrap çizgisi simetrik olarak tasarlanmıştır. Mihraplı grupta, mimari yapılardaki mihrap nişi iki boyutlu olarak seccadelerde resmedilmiştir. Bu gruba giren ipekli seccadeler namazlık olarak sultan için dokunmuş olabilirler. Mihrap zeminlerinde madalyonlar, ince kıvrık dallar, rûmiler ve vazo motiflerinden oluşan bezemeler görülür.

Yollu desenli halılarda zemin halının dikine çeşitli genişlikte ve renkte yollardan oluşmaktadır. Yollar üzeri genelde stilize bitkisel bezemelidir. Bu halılarda boyut mekânların büyüklüğüne göre ayarlanmıştır.

Geometrik desenli kompozisyon, halılarda en az sayıda uygulanmıştır. Bu kompozisyon düzenindeki halılardan birinde zemin karelere bölünmüş diğer ikisinde madalyon baklava motifleriyle oluşturulmuştur.

HEREKE HALILARI'NDA DESEN VE RENK ÖZELLİKLERİ

Milli Saraylar'da bulunan bütün halılarda geleneksel işçilik ve motif özelliklerinin sürdürüldüğü, bunun yanında Batı özellikli motiflerin de kullanıldığı görülmektedir. Hereke halılarının ilk örneklerini, Gördesli ustaların kendi yörelerinin renk, motif ve kompozisyon düzenlerini uygulamasıyla ortaya çıkan Gördes tipi halılar oluşturmaktadır. *Gördes tipi* olarak adlandırılan bu gruptaki halılar sarayların oda ve salonlarını kaplayacak şekilde dokunduklarından çok büyük ölçeklidirler. Bu halıların tam ortası iri bir madalyonla belirtilmiş, köşeler çeyrek madalyonlarla değerlendirilmiştir. Bunların dışında daha küçük mekânlar için dokunmuş halı, seccade ve yol halılarında madalyon uygulaması vardır.

Hereke halılarının desen özelliklerini incelediğimizde 16. yüzyıl Saray Halıları'nın en olgun dönemindeki süsleme motiflerinin aynı incelik-

Yıldız Sarayı Şale Tören Salonu.

te kullanıldığı görülmektedir. Süslemede natüralist çiçek ve yaprakların hakim olduğu gözlenir. Hançer yaprak, nar çiçeği, rozet çiçekler, karanfiller, laleler, güller, rumîler, hataîler çok kullanılan motifler arasındadır. Halılarda karşılaşılan bazı tasvirlerin sembolik olarak ifade ettikleri dini anlamlar vardır. Genellikle seccadelerde görülen hayat ağacı motifi *sonsuz yaşam*'ı ve cenneti, mihrap içinde bulunan bir demet çiçek *bağ-ı irem*'i, nar motifi *kudret ve bereket*'i soyut olarak anlatırlar. Hereke halılarında köşebentlerde çiçek buketlerine sıkça rastlanmaktadır. Bunun yanında nar çiçeği, hayat ağacı, çin bulutu da sevilen motifler arasındadır.

Yün halılarda az sayıda geometrik motiflerin uygulandığı görülür. Süslemede yün ve ipek halılarda bitkisel bezemenin yanında birkaç halı ve seccadede hayvan motifleri de kullanılmıştır. Bu hayvan motifleri arasında geyik, yırtıcı hayvanlar, tavuskuşu ve diğer kuş motifleri doğa içinde tasvir edilmişlerdir. Hereke halılarında bitki ve hayvan motifleri genellikle natüralist olarak işlenmiş, bazı örneklerde ise stilize motifler kullanılmıştır. Hereke halılarında zeminde kırmızı, pembe, bej, mavi, açık yeşil ve lacivert renkler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Sarı, siyah, kahverengi, bordo gibi renkler motif içlerinde ve desenlerin konturlarını belirlemekte kullanılmıştır. Hereke halılarının ilk örneklerini oluşturan Gördeskâri halılarda zemin genellikle kırmızı ve krem, bordürler krem-lacivert-kırmızı renklerdedir. Köşe ve göbekte yer alan motifler, canlı

ve pastel renklerle uyumlu bir şekilde işlenmiştir. Bu bölümlerin içleri çoğunlukla natüralist çiçek ve yapraklarla bezenmiş, köşelerde madalyonun dörtte biri, göbekte ise bütünü yer almıştır. Bu halıların yünü daha kalın, santimetrekaredeki düğüm sayısı daha azdır. Köşe ve göbek zemini, esas zeminle kontrast teşkil eder.

Hereke'de 1891-1910 yılları arasında üretilen Gördes tipi halılar boyutları ile dikkati çeken örneklerdir. Bu tip halılar 16. ve 17. yüzyıl motiflerini Uşak tipi madalyon düzeninde başarılı bir biçimde uygulamışlardır. Bu grubun kaliteli ve güzel örnekleri Yıldız Sarayı Şale Tören Salonu'nda (Envanter No: 7/7) , 40 Numaralı Oda'da (Envanter No: 7/28), Dolmabahçe Sarayı 106 numaralı Pembe Salon'da (Envanter No: 13/673), 19 numaralı Küçük Binek Salon'da (Envanter No: 11/1674), 88 Numaralı Salon'da (Envanter No: 13/482), 84 Numaralı Oda'da (Envanter No: 14/2545), 189 Numaralı Salon'da (Envanter No: 14/2674-14/2279), Beylerbeyi Sarayı 22 Numaralı Mavi Salon'daki (Envanter No: 51/16) halılarda görülmektedir. Bahsedilen birinci sınıf Gördeskâri halılar, saraylarımızdaki objeler, duvar ve tavan süslemelerindeki kompozisyon düzenlemeleriyle uyum sağlayarak bir bütün oluşturmaktadır.

Saray ressamı Emil Meinz'in 1898 tarihli Şale Tören Salonu için hazırladığı süslemeye ve tefrişe yönelik raporu yukarıda bahsedilen bilgileri desteklemektedir. Şöyle ki, Meinz, Şale Tören Salonu'nun tavan ve duvar resimlerinin çizimini yaptığı gibi, bu salonda yer alan olağanüstü büyüklüğü ile dikkat çeken halının desenini de çizmiştir. Meinz'in, üç göbeğini salonun görkemli avizelerinin izdüşümlerine denk düşürerek tasarladığı halı, 14.80 x 29.00 metre boyutlarındadır. Halıya, salonun köşelerindeki kuleli çıkmalardaki yuvarlak mekânları kapatması amacıyla bazı parçalar eklenmiştir. Ek yerlerinin belirsiz yerleştirilmesi ve desen bütünlüğünün sağlanması işçiliğin kalitesini göstermesi açısından önemlidir. Özel olarak dokunan mavi zeminli iki yan bordür de halıya monte edilmiştir. Halının köşebentleri, yanları ve ortası güvez renklidir. Bu bölümler iri ve çeşitli renkte rumîlerle bezelidir.

Madalyonlu Gördes tipi halıların yanında simetrik kompozisyon düzenine sahip, daha küçük boyutlu bir seccade grubu bulunmaktadır. Bu grubu teşkil eden örneklerde zemin deseni bütün üzerinde 1/2 simetrik dönüşümlüdür. Bu seccade örneklerini Dolmabahçe Sarayı 1 Numaralı Salon'da 13/197, 39 Numaralı Salon'da 11/972, 121 Numaralı Oda'da 13/676 ve 224 Numaralı Oda'da 13/376 envanter numaralı seccade örneklerinde görüyoruz. Gerek Saray üslûbunun, gerekse Uşak tipi kompozisyon ve süsleme öğelerinin 19. yüzyılda Hereke dokumalarında yaşatıldığı mevcut örneklerden anlaşılmaktadır.

17. yüzyıl Saray üslûbunun güzel bir uygulaması olan Sultan I. Ahmed'e ait (Topkapı Sarayı Müzesi ca.1617) seccadeye eşi olabilecek kadar benzeyen iki seccadeden biri Dolmabahçe Sarayı'nda 43/1, diğeri de Küçüksu Kasrı'nda 13/793 envanter numaralarında kayıtlı bulunmaktadır. Biri 17. diğer ikisi 19. yüzyılda sultan için dokunan bu seccadelerden, Hereke Fabrikası'nın saray halıları desen geleneğinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sultan I. Ahmet için dokunmuş olan seccade. Topkapı Sarayı Müzesi.

16. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin sınırları İran ve Mısır'a uzanınca özellikle ipek halıların kompozisyon ve renk anlayışında bir değişme görülmüş ve bu üslûp, Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda orijinal İran işleri kadar başarıyla uygulanmıştır. İran sanatında esas motif olan madalyon Osmanlı Saray halılarında ikinci planda yer almıştır. Kıvrım dallar ve madalyonlar Türk stili, natüralist çiçeklerle birleşerek yeni bir halı deseni yaratmıştır. İran halılarında zemin dolgusu olarak kabul edilen kıvrım dal sistemi, Osmanlılar'da esas olarak ele alınmış ve çiçeklerle zenginleştirilmiştir. Bu uygulamanın örnekleri de Dolmabahçe Sarayı ve Yıldız Sarayı Şale'de bulunmaktadır.

Halı desenleri kumaş, çini, tezhip desenlerini çizen nakkaşlar tarafından hazırlanmıştır. Tezhip desenlerinin halıya yansıtılmış en güzel örneklerini Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nda 12/1204-11/1669 envanter numaralı ve Muayede Salonu köşe odalarından biri olan 302 Numaralı Oda'da 11/1587 envanter numaralı halılarda görmekteyiz. Saraylarda daha önce de değindiğimiz gibi İran halı sanatının etkisi, kompozisyon, süsleme ve renklerde kendini göstermiştir. İran etkili zeminde madalyonun hakim olduğu örnekler arasında Dolmabahçe Sarayı'nda 43/3, 41/80, 14/234, Beylerbeyi Sarayı'nda 13/290, Yıldız Sarayı Şale'de 11/1027 envanter numaralı seccadeler sayılabilir. Bunların yanında bazı seccadelerde ise madalyon motifi iyice küçültülmüş, zeminde ikinci planda yer almıştır. 11 Numaralı Oda'da 32/545 ile 1 Numaralı Giriş Salonu'nda bulunan 13/198 envanter numaralı ve 71 Numaralı Oda'daki 13/369 envanter numaralı seccadeler bunlara örnek gösterilebilir.

Hereke halılarında birim kompozisyonlu grupta, bordür ve zeminin sonsuzluk prensibine göre kıvrım dal ve Türk stili natüralist çiçeklerle doldurulduğu Dolmabahçe Sarayı 36 Numaralı Oda'da 11/622, 31 Numaralı Oda'da 11/774, Beylerbeyi Sarayı 22 Numaralı Salon'da 3/669, Yıldız Sarayı Şale'deki 3/671 envanter numaralı halıları gösterebiliriz. Bu halılarda 16. ve 17. yüzyıl halılarının desenleri tekrarlanmıştır.

Birim kompozisyon düzenine sahip diğer bir desen çeşidi ise, zeminin tamamen badem motifleriyle doldurulduğu halı ve seccadelerdir. Dolmabahçe Sarayı'nda bulunan 52/2769 ve 52/2763 envanter numaralı seccadeler ile 43 numaralı Oda'da yer alan 11/1103 envanter numaralı halı, ayrıca Mescit'te bulunan 14/3077 envanter numaralı soyut bitkisel bezemeli halı da bu grupta yer alır.

Az sayıda örneğin bulunduğu bir desen grubu da yekpare desenli olanlardır. Dolmabahçe Sarayı'nda bulunan 11/1070 envanter numaralı seccade ile Beylerbeyi Sarayı'ndaki 3/470 envanter numaralı halılar, desen ve teknik açısından olduğu kadar, hayvan motiflerinin kullanıldığı nadide örnekler olması nedeniyle de büyük önem taşır. Geometrik desen uygulamasına örnek Dolmabahçe Sarayı 165 Numaralı Oda'da yer alan 52/560 envanter numaralı taban halısıdır.

Kalite olarak daha kaba dokunuşlu ikinci derecede mekânları döşemekte kullanılan yollu şal desenli olarak adlandırılan halılar da son desen grubunu teşkil ederler. 12/408 envanter numa-

1791 tarihli Ladik seccade. Türk ve İslam Eserleri Müzesi, İstanbul.

Dolmabahçe Sarayı'nda Sultan Abdülaziz'in Yatak Odası'nda bulunan Avrupa halı. Env. No. 52/122.

ralı halı ve benzeri çok sayıda örnek Milli Saraylar Koleksiyonu'nda yer almaktadır.

Hereke Fabrikası'nın uyguladığı desenlerin esas kaynağını Anadolu halılarının özellikle Batı Anadolu halılarının oluşturduğu saraylarımızdaki halı örneklerinden anlaşılmaktadır. Hereke halılarında başta Uşak, Gördes olmak üzere Kula, Milas ve Ladik yöresi desenleri kullanılmıştır.

Milli Saraylar'da bulunan Anadolu etkili halılar arasında Kula yöresi 11/1071-72, Ladik yöresi 14/2629, Milas yöresi 13/291 envanter numaralı değerli seccade örneklerini gösterebiliriz.

Milli Saraylar'da Avrupa tesirli kabartma halılar da bulunmaktadır. Bu teknikle bazı yün uçları kısa, bazıları uzun kesilerek rölyef etkisi sağlanmıştır. Hereke Fabrikası Avrupa halılarının desen olarak benzerlerini de başarıyla üretmiştir. Bunun örneklerini Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nda 11/1618, Sultan Reşad'ın Yatak Odası'nda 14/1713, Atatürk'ün Çalışma Odası'nda 13/289, Süfera Salonu'nda 52/2786-2785 ve Beylerbeyi Sarayı 17 Numaralı Oda'da 13/407 envanter numaralı halı ve seccadelerde görüyoruz. Bu halılarda Türk motiflerinin yanısıra akantus yaprakları, meandr, girland, kurdele gibi Batılı motiflerin kullanıldığı görülmektedir. Dolmabahçe Sarayı Mavi Salon'da 13/195 envanter numaralı halı, saray kayıtlarında Avrupa halısı olarak görülmektedir. Bu halının bordüründe görülen perde püskülü ve palmet motifi 212 numaralı 11/718 envanter numaralı Hereke halısında da aynen uygulanmıştır. Teknik ve desen açısından bu halının Hereke'de yapılmış olması muhtemeldir. Köşelerde iri kıvrımlı akantus yaprakları, zeminde natüralist çiçek, asma yaprakları, üzüm salkımları ve meyvelerin kullanıldığı bu madalyonlu halının desen olarak çok yakın benzeri de 221 Numaralı Oda'daki 14/3161 envanter numaralı Gördes halısıdır. Muayede Salonu'ndaki 11/1618 envanter numaralı kabartma Hereke halısı ile Sultan Abdülaziz'in Odası'nda bulunan 52/122 envanter numaralı Avrupa Halısı da desen olarak büyük benzerlikler göstermektedir. Aynı şekilde, Süfera Salonu 51/361 envanter numaralı kırmızı zeminde badem motifleriyle dolgulu İran halısının çok yakın benzerlerini Halife Abdülmecid Efendi Kütüphanesi'nde 43 Nolu Oda'da 11/1103 envanter nu-

Milli Saraylar Halı Koleksiyonu'nda bulunan ipek seccadenin Hereke damgası. Env. No. 42/1370.

maralı halı ve 189 Numaralı Salon'da 52/2763 envanter numarasına kayıtlı Hereke seccadelerinde görüyoruz. Bütün bu örnekler Hereke halılarının Avrupa, İran, Gördes halılarından büyük ölçüde etkilendiğini gösteren örneklerdir. Hereke halı ve seccadelerinin bazılarında Osmanlı Türkçesi'yle Hereke yazısı ve tarih yer alır. Kûfi ve sülüs hatlı bu yazılar bordürlerin köşesinde, bir iki örnekte ise bordürün ortasında yer alan kartuşların içindedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında dokunmuş kabartma desenli birkaç halı ve seccade de ise Hereke yazısı Türkçe olarak yazılmıştır. Hereke halılarında dokuma malzemesi olarak çok ince yün iplik ve ipek kullanılmıştır. Yün, ipek ve pamuk tarihin başlangıcından beri bilinip yaygın olarak kullanılan ve dokumacılıkta önemli yeri olan hayvansal ve bitkisel elyaflardır. Saraylarda bulunan halıların büyük bir kısmı yün, sayıca daha az olan ikinci grup ise ipek halı ve seccadelerdir. Çözgü ve atkıda pamuk ve yünün yanısıra bazen ipek de kullanılmıştır. Bazı örneklerde ipek ve yünün bir arada kullanıldığı görülür. Fabrikanın faaliyet gösterdiği yıllarda gerek kumaş ve gerekse halılarda kullanılan ipek ve yün ihtiyacı Bursa ve İtalya'dan getirtilerek temin edilmiştir. Düğümlerde Türk Gördes düğümünün yanında karmaşık desenlerin uygulanmasında İran Sine düğümü de kullanılmıştır. Gördes düğümü ile dokunan halıların yün ile dokunanlarında santimetrekarede düğüm 6 x 6, 4.5 x 4.5; ipeklerde santimetrekarede 7 x 6, 14 x 14, yün ipek karışımı seccade de yünde 8 x 4, ipek kısmında 9 x 12 olarak sayılmıştır. İpekli seccadelerde yapılan boya analizlerinde sentetiklerin yanında yarı sentetik ve doğal boyar madde kullanıldığı saptanmıştır. 19.yüzyılda teknolojinin gelişmesi, buna bağlı olarak sentetik boyaların benimsenmesi sonucu doğal boyamacılık eski önemini yitirmiştir. Teknolojik gelişmenin etkisi ile Hereke dokumalarında da sentetik boyalar kullanılmaya başlanmıştır.

Saraylarda motif, renk ve ölçüleri ile mekânlarla büyük bir uyum içinde bulunan Hereke

halıları metrekare tutarlarına göre taban, yarım taban, kelle, seccade adı altında dört grupta toplanabilir. Bunun dışında kullanıldıkları yere göre duvar halısı, yol halısı adı altında ihtiyaca göre dokunmuşlardır. Enleri 70-105 santimetre arasında çeşitli boylarda dokunan çok sayıdaki yol halısı katalogdaki sayının dışında bırakılmıştır.

Her biri çok değerli nadide örnekler olan Hereke halı ve dokumaları Anadolu, İran ve Batı'dan aldığı etkileri değerlendirip bir senteze ulaşmış ve kendine has bir üslûp oluşturmuştur.

19. yüzyıl halı sanatı içinde önemli bir yer tutan, saray ve çevresi için özel dokunan Hereke halıları, geçmişten aldığı halı geleneğini gelişti-rerek yeni bir anlayışla 19. yüzyılda yaşatmış 20. yüzyıla ulaştırmıştır. Sultan II. Abdülhamid döneminde kurulan halıhânede dokunan halılar özgün tasarımlarıyla dikkati çekmektedir. Milli Saraylar Koleksiyonu'nda korunarak günümüze ulaşan Hereke halıları geleneksel Anadolu halıları ile Osmanlı saray halıları arasında bir sentez araştıran desen tasarımlarıyla çok özel bir koleksiyondur. Batılılaşma hareketi içinde Osmanlı yaşamına giren yeni estetik değerler bu halılarda gözlemlenebilmektedir. Bir dönem Sanayi ve Maadin Bankası tarafından daha sonra Sümerbank tarafından idare edilen Hereke Fabrikası'nda Cumhuriyet döneminde 16. ve 17. yüzyıl Osmanlı süsleme sanatlarında görülen motiflerden yola çıkılarak üretilen halı örnekleri dokunmuştur. Koleksiyonumuzda örnekleri görülen 19. yüzyıl sonunda ve 20. yüzyıl başında dokunmuş halıların üretimi ise durmuştur. 1995 yılından bu yana Hereke halılarını özgün örnekleriyle üreterek 19. yüzyıl estetiğini yaşatmayı amaçlayan çalışmalarda Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun Milli Saraylar Koleksiyonu'nda bulunan ürünleri arasından seçilen halıların yeniden örnek çizimleri yapılarak tekrar üretimine başlanmıştır. Kaliteli işçiliği ve özgün örnekleriyle Osmanlı döneminde dünya çapında ün kazanan Hereke halıları eski ününü yeniden yakalayacak, özgün örneklerin tekrar üretilmesiyle kültürel mirasımızın bir kesiti yeniden hayat bulmuş olacaktır.

DİPNOTLAR

1 Şerare Yetkin, *Türk Halı Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1991, s.1.

2 Milli Saraylar Arşivi, *Defteri 2563, Hazine-i Hassa Muhasebe Kalemi Kayıt Defteri*, Sene 1310, Sıra No: 3, s. 21. (Hereke Fabrika-i Hümâyûnu için Avrupa'dan getirtilen Yün İplik ve Kenevir); ayrıca bkz. *Defter 2691, Hazine-i Hassa Gümrük Defteri*, İrade Defteri, Sene 1287, s. 55B (396). (Hereke Fabrika-i Hümâyûnu için Avrupa'dan Getirtilen Yüz Okka İtalya İpeği'nin Gümrükten Çıkartılması); ayrıca bkz. s. 76B (437) (Hereke'de Kain Kumaş Fabrikası İçin Bursa İpek Fabrika-i Hümâyûnu'na Gönderilmiş Olan 326 Okka Ham İpeğin Gümrükten Çıkartılması.)

3 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, Ahkam Defteri*, Sene 1308, Sıra No: 376.

4 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, Ahkam Defteri*, Sene 1308, Sıra No: 5303.

5 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2539, Maruzat Defteri*, Sene 1312, Sıra No: 48; ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, Ahkam Defteri*, Sene 1308, Sıra No: 1212.

6 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2443, Hazine-i Hassa Hereke Fabrikası Personel ve Sair Görevliler Kayıt Defteri*, Sene 1290-1309; ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2958, Hereke Fabrika-i Hümâyûn Defteri 1*, Sene 1311, s. 14/A sahifesi.

7 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2603, Hazine-i Hassa Ahkam Defteri*, Sene 1314, Sıra No: 223. (Emil Meinz'in 65 lira maaş ve üç sene müddetle kontratosunun akdi hakkında); ayrıca bkz. *Belge No: 1/61*, Sene: 1322, (Sultan Abdülhamid'in Ser Ressamı Mösyö Meinz Hakkında); ayrıca bkz. *Belge No: 2/1695*, Sene 1314, (Merasim Dairesi Büyük Salonu ile İlgili Belge).

8 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, Ahkam Defteri*, Sene 1308, Sıra No: 420.

9 Tahsin Paşa, *Sultan II.Abdülhamid, Tahsin Paşa'nın Yıldız Hatıraları*, Boğaziçi Yayınları 98, İstanbul, 1990, s. 213.

10 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2295, Hazine-i Hassa Ahkam Defteri*, Sene 1303-1305, Sıra No: 241. (Hereke Fabrikası ve Eski Hazine'de Dokunan Kumaşlar).; ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2331, Hazine-i Hassa Jurnal Defteri*, Sene 1298, Sıra No: 153

11 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 4673, Çırağan Sarayı Kontrat Defteri*, Sene 1283-1284 (Küçüksu, Hekimbaşı kasırları, Beylerbeyi Sarayı)

Çırağan Sarayı'nın inşası tamamlandıktan sonra halılarının tümünün Gördes ve Uşak'ta dokutturulması için halı tüccarı Uşakier Alizade Ahmed Bey ile H. Hassa Şahane Nezareti arasında bir mukavele yapılmıştır. Bugün Beylerbeyi, Dolma-

bahçe sarayları ve diğer köşklerimizde bulunan az sayıdaki Uşak halı örneklerinin aynı yıllarda dokutturulduğu anlaşılmaktadır. Milli Saraylar Arşivi, *Belge No: 2/1655*,Sene 1303. (Saraylar için Gördes'e yaptırılan halılar evrakı ve senetleri)

12 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2499, Hazine-i Hassa Evrak Kalemi Kayıt Defteri*, Sene: 1305, 45 numaralı tezkere: (Mefruşat-ı Hümâyûn Müdürü Akif Beyin bugün İzmir'e muvasalatla imali mukteza-i irade-i seniyeden olan halıların resim ve numunelerine vechile imal ettirilmek üzere beher arşına 45 kuruşa kararlaştırılmış ve üç ay zarfında imal ve ikmaline dair Aydın Valisi Rıza Paşa Hazretleri'nin bir kıt'a telgrafnamesi 28 Mart 1305); 26 Mart 1305 tarihli Mabeyn- Hümâyûn için halının beher arşını 45 kuruşa imali hakkında Aydın Vilayetinin telgrafnamesi.; ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2484, Evrak Kayıt Defteri*, Sene 1302, Sıra No: 1/450 (İzmir 'de imal ettirilen halılar mateahhidi Hebif Efendi'ye teşekkürler.)

13 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2468, Hazine-i Hassa Muhasebe Kalemi Evrak Kayıt Defteri*, Sene 1308, Sıra No: 76-79 (Kisve-i Saadet için Hereke Fabrikası'na verilmiş olan atlas, gezi vs.'nin parası ile Hüdavendigar vilayetinde yaptırılmakta olan halılar.)

14 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, Ahkam Defteri*, Sıra No: 5303, Sene 1308. (Sarayı Hümâyûn için iştira edilmekte olan İngiliz kaliçeleri yerine kullanılmak üzere numuneleri arz olunan cinsinden kadife halıların imalatı için dahi yedi tezgah tahsis olunması...); ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter 3126*, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in İstanbul'a gelişi ile ilgili yapılan hazırlıklar, Sene 1305, s. 3, (Küçük Mâbeyn-i Hümâyûn'a Ferş olunan Frenk halılarının ref'iyle yerine Gördes halısı ferş ve ref' olunacak halıların gelecek misafirler için tefriş olunan odalardan bazılarına vaz-ı. 9. Teşrin-i evvel 1305, Kurenay-ı Şehriyari Emin.).

15 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2603, Hazine-i Hassa Ahkam Defteri*, Sıra: 308, Sene 1314.

16 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, a.g.e.*, Sıra No: 5303.

17 Milli Saraylar Arşivi, *Defter No: 2019, Hazine-i Hassa Emirler Defteri*, Sene 1314-1315; ayrıca bkz. *a.g.e.*, Sıra No: 490. (Hereke Fabrikası'nda inşa olunan hastahane ve operatör tayini, 1315); ayrıca bkz. *a.g.e.*, Sıra No: 136. (Hereke Fabrikasında Yapılmakta olan hastahanenin kurbanlar kesilerek açılışı, 3 Nisan 1315); ayrıca bkz. *a.g.e.*, Sıra No: 1149, (Hastahane yaptırılması); ayrıca bkz. *a.g.e.*, Sıra No: 410, (Hereke Fabrikası, cami dar olduğundan genişletilerek yeniden yapılması hakkında, 13 Haziran 1315); ayrıca bkz. *a.g.e.*, Sıra No: 951, Hereke Fabrikası'ndaki mektebin tamiri, rüştiye kısmının tesisi ve mektep binasının altına iki dükkan ilavesi ve bütün bu işlerin gelecek ilkbahara kadar bitirilmesi.; ayrıca bkz. *Defter 2484, Evrak Kayıt Defteri*, Sene 1302, Sıra No: 1/436. (Hereke'de kumaş fabrikası civarında olup 3400 zira miktarında olan 70 zeytin ağacı ile beş odalı bir evide bulunan arsanın 100 lira bedelle alınması, 24 Teşrinisani 1302)

18 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2019, Hazine-i Hassa Emirler Defteri*, Sene 1314-1315, Sıra No: 86.

19 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2019, Hazine-i Hassa Emirler Defteri*, Sıra No: 940, Sene: 1314-1315. (Mevcuda ilave bir halıhâne, lüzumu kadar tezgâh, bir koğuş, Alman İmparatorunun gelişi sebebi ile köşk, yemek salonu ve iskele inşası hakkında.); ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2555, Hazine-i Hassa İrade ve İstizan Kayıt Defteri*, Sıra No: 979, Sene 1315. (Köşk'ün tezyini ve muhtelif inşaat ve tamirat masraflarının keşfi hakkında istizan tezkeresi.); ayrıca bkz. Milli Saraylar Arşivi, *Defter No: 2603, Hazine-i Hassa Ahkam Defteri*, Sıra No: 163, Sene 1314. (Köşk inşası hakkında.)

20 Milli Saraylar Arşivi, *Defter No: 2603, Hazine-i Hassa Ahkam Defteri*, Sıra No: 958, Sene 1314. (Alman İmparator ve İmparatoriçesine hediye olunan eşyalar.)

21 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2539, Maruzat Defteri*, Sıra No: 48,Sene 1312.

22 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2603, Ahkam Defteri*, Sıra No: 726, Sene 1314.

23 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2731, Ahkam Defteri*, Sıra No: 980, Sene 1308.

24 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2019, Hazine-i Hassa Emirler Defteri*, Sıra No: 100, Sene 1314-1315.

25 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 2817, Ahkam Defteri*, Sıra No: 3, Sene 1320.

26 Milli Saraylar Arşivi, *Belge 1/210*, Sene 1918. (Viyana Sefareti için Hereke Fabrikasında dokunan 12 adet halı.)

27 Milli Saraylar Arşivi, *Defter 3372, Ebniye İdaresi Evrak Defteri*, Sıra No: 226, Sene 1301.

KAYNAKÇA

ASLANAPA, Oktay, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1987.

DAĞCI, R. Koray, "Hereke Halıcılığındaki Desen Karakterinin İncelenmesi ve Yeni Çizgilere Ulaştırılması", *I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1981.

ÇİLOĞLU, Hakan, Milli Saraylarda Bulunan İpekli Seccadelerin Desen ve Boya Özellikleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992.

ERDMANN, Kurt, *Der Orientalische Knüpf Teppich*, Velag Ernst, Wasmuth Tubingen, 1960.

İslam Ansiklopedisi, C. V, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1950.

KÜÇÜKERMAN, Önder, *Hereke Fabrikası*, Sümerbank Yayınları, İstanbul, 1987.

TAHSİN PAŞA, *Sultan Abdülhamid, Tahsin Paşa'nın Yıldız Hatıraları*, Boğaziçi Yayınları/98, İstanbul, 1990.

ÜNAL, Hamdi, *Hereke Halıcılığı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1986.

YETKİN, Şerare, *Türk Halı Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1991.

IŞIKSAÇAN, Güngör, *Batı Anadolunun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri Üzerinde Araştırmalar*, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No. 91 Doktora tezi, 1964.

BELGELER

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2603, Ahkâm Defteri, Sıra No: 308, Sene 1314

Utûfetlü Efendim Hazretleri

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu ma'mûlâtının teksîr-i nev'i ve mikdârıyla Avrupa mensûcâtına rekabet edebilecek bir hâle tekemmül ve terakkiye îsâli mukaddemâ şerefsâdır olan irâde-i ümran ifâde-i hazret-i padişâhî hükm-i celîlinden olmasıyla bu maksad-ı maâlî mersad-ı hümâyûnun husûl-ı âsâr-ı fiiliyâtına hazinece tevessül edilerek şimdiye kadar fabrika-i hümâyûnda bir tezgâh inşâsı ile her cins akmişe ve halılar vücûda getirilerek işbu ma'mûlâtın her tarafda takdîr-i nefâset ve letâfet ve tezyîd-i revâc ve rağbetine muvaffakıyyet hâsıl olmuş ise de i'mâl edilmekte olan birinci kısım yekpâre Gördeskâri en âlâ cins halılardan bir tezgâhta senede ancak iki kıt'a i'mâl edilebilmekte ve bunlar dahi şifâhen telakkî olunan irâde-i seniyye-i mülûkâne mentûk-ı münîfine tevfîken taleb buyurulduğu zaman takdîm kılınmak üzere fabrika-i hümâyûnda hıfz olunarak bunlardan hârice satılamamakta olduğu gibi ikinci kısım yün halıların dahi bir kısm-ı mühimmî saray-ı hümâyûn-ı mülûkâne devâir-i âliyyesi tefrişâtına sarf edilerek satılan mikdârı ise dâhilen ve hâricen iktisâb eylediği rağbet-i fevkalâde ile mütenâsib derecede olmadığına binâen ve her iki kısım halılar i'mâlâtının rağbet-i umûmiyye nisbetinde tevsîi ve bu sûretle fabrika-i hümâyûn için daha ziyâde bir menfaat te'mîn zımnında mevcûda ilâveten mücedded bir hanhâne ve lüzûm-ı mikdâr tezgâh ile amelenin ikametine mahsûs bir koğuş ve sâire inşâsı ve bu sırada fabrika-i hümâyûnda mevcûd hâneler ile mahall-i sâirenin tamirât-ı muktezîyesinin icrâsına lüzûm görülerek Ebniye-i Seniyye Ambarı İdâresi marifetiyle icrâ ettirilen keşfiyâta nazaran 199.493 kuruş masrafla vücûda gelebileceği anlaşılıp keşif defteri leffen arz ve takdîm kılınmış ve hâl-i hâzır hazine icâbınca inşâât ve tamirât-ı mezkûrenin defaten icrâsı kabil olamayıp ehemm-i mühime takdîmen tedricen mevki'-i fiile îsâli muvâffık hâl ve maslahat görülmüş olmakla meblâğ-ı mezbûrun sarfiyla icâbının icrâsı hakkında emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı hilâfet penâhî her ne vechile şeref-müteallik buyurulur ise mentûk-ı celîline tevfîk-i hareket olunacağı muhât-ı ilm-i âlî buyruldukta emr ü fermân hazret-i men leh-ül- emrindir.

fî 27 Zilhicce sene 1315 ve
fî 27 Nisan sene 1314
Nâzır-ı Hazîne-i Hassa Ohannes

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2817, Ahkâm Defteri, Sıra No: 3, Sene 1314-1325

Utûfetlü Efendim Hazretleri

Mâser-i Seniyye-i Hazret-i Padişâhîden bulunan Hereke ve Çini Fabrika-i Hümâyûnlarıyla Tamirhâne-i Hümâyûn ve Dârülaceze ve Mekteb-i Sanayi gibi müessesât-ı aliyye ma'mûlâtı umumun enzâr-ı takdîr ve tahsîni celbedecek derecede nefâset ve mükemmeliyeti hâiz bulunduğuna binâen Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun bir münâsib mahallinde bir sergi açılarak gerek müessesât-ı ma'rûzaca i'mâl edilen âsârın gerek Memâlik-i Mahrûsâ-i Şâhâne'deki erbâb-ı zenaat ve ma'rifetin mahsûlât-ı mesâîsinin enzâr-ı umûmiyeye vaz' ve teşhîri sanâyi-i dâhiliyyenin terakkîsine hizmet edeceğinden ipek, yün, keten ve pamuktan vücûda getirilen ma'mûlât ve mesnûât-ı nefise teşhîr edilmek ve her sene Mayıs ibtidâsından Temmuz nihâyetine kadar devam eylemek üzere iş bu serginin mebhûs fabrika-i hümâyûnun münâsib bir mahallinde küşâdı ve bir taraftan Dersaâdet ve Vilâyât-i Şâhâne Erbâb-ı Sanâyiinin bu sergiye celb-i mâ'mûlâtı ve teşvîkat-ı müessire-i sâirenin îfâsı ve Dersaâdet'e vârid oldukça fabrika-i hümâyûnda tahsîs ve tertîb olunacak mahall-i mahsûsasına tasnîfi gibi husûsat-ı mühimmenin ve cihâd-ı sâirenin hüsn-i hitâm olması da husûl-ı maksâdı teshîl edeceğinden suver-i muharrere rehîn-i müsâade-i meâlî mu'tâden hazret-i şehinşâhî buyrulduğu takdîrde bir program tanzîmiyle arz-ı atebe-i ulyâ olunmak üzere Bâb-ı âlî'ye iş'âr-ı keyfiyyet edilmesi husûsuna lede'l-istîzân bu sene vakt-i mürûr eylemiş olması hasebiyle Haziran ibtidasında itibâren küşâd olunmak ve bâ'de-mâ ber vech-i arz ve istîzân Mayıs ibtida'sında bed edilmek üzere mucibince irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet- penâhî şeref -müteallik buyurulmuş ve Bâb-ı âlî'ye îfâ-yı teblîgât edilmiş olduğu Mabeyn-i Hümâyûn-ı mülûkâne başkitâbeti celîlesinden 2 Mayıs 1323 tarihinde cevaben tebliğ ve izbâr olunmuş ve ber mentûk-ı emr ü fermân-ı hümâyûn ifâ-yı muâmele olunmak üzere Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Müdürü utûfetlü Âkif Beyefendi Hazretleri'nin taht-ı riyâsetinde olarak hazinece bir komisyon teşkîl kılınmış olduğu beyânıyla ber mentûk-ı emr ü fermân-ı hümâyûn mezkûr sergiye iştirâk edecek olan Çini Fabrika-i Hümâyûnu ve Tamirhâne-i Hümâyûn ile Mekteb-i Sanâyi-i Şâhâne'ce hemen ihzârât-ı lâzımede bulunulması esbâbının istikmâli Hazine-i Hassa-i Şâhâne Nezâret-i Aliyye'sinden 21 Haziran 1323 tarihli ve 28 numarada tezkere ile bildirilmiş ve keyfiyyet Çini Fabrika-i Hümâyûnu Müdürü'ne ve Mekteb-i Mezkûr Müdür Vekâleti'ne bildirilmiş olmakla ber mucib-i irâde-i seniyye ve iş'âr-ı ifâ-yı muâmeleye müsâraat edilmesi bâbında emr ü irâde hazret-i men leh-ül-emrindir.

Orman, Maden ve Zirâat Nâzırı
fî 4 Cemaziyelevvel sene 1325 ve
fî 28 Haziran sene 1323

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2603, Hazine-i Hassa Ahkâm Defteri, Sıra No: 163, Sene 1314

Utûfetlü Efendim Hazretleri

Sâye-i ma'mûriyet-vâye-i cenâb-ı cihânbânîde günden güne kesb-i intizâm ve terakki eylemekte olan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nu ziyâret etmek üzere şâyân buyurulan müsâade-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhi üzerine vürûd etmekte bulunan süferâ ve müsâfirîn-i ecnebiyyeden bazılarına ziyâfetlerde keşide kılınmakta ise de mezkûr Fabrika-i Hümâyûn'da müsâfirîni ikame ve it'âm edecek münâsib mahal olmadığı cihetle her defasında muvakkat barakalar yapılarak bir takım masraf ihtiyâr edilmekte olduğundan artık buna mahal kalmamak ve fabrika-i hümâyûnunun intizâm ve şerefiyle mütenâsib olmak üzere keşfi mûcibince 43.602 kuruş sarfiyla fabrikanın sâhil cihetinde muntazam bir bâb-ı köşk inşâsı mezkûr Fabrika-i Hümâyûn Müdüriyeti'nden vâki'olan iş'âr üzerine hazinece münâsib görünmüş ve keşif defteri ile resmi leffen arz ve takdim kılınmış olmağla emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı cihândârî her ne vechile şeref- sünûh buyrulur ise mentûk-ı münîfine tevfik-i hareket olunacağı muhât-i ilm-i âli buyruldukda emr ü hazreti-i men leh-ül -emrindir.

fi 15 Zilkade sene 315 ve 26 Mart sene 314

Nâzır-ı Hazîne-i Hassa

Ohannes

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2731, Hazine-i Hassa Ahkâm Defteri, Sıra No: 5303, Sene 1308

Ber mentûk-ı irâde-i seniyye-i mülûkâne Manisalı Mehmed Çavuş marifetiyle Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda Gördeskâri kaliçe i'mâlâtına mübâşeret olunarak bu bâbda tahsîs kılınan tezgâhların adedi elyevm 20'ye bâliğ olmuş ve bu tezgâhlardan mûmâileyhin zevce ve kerimesiyle 60 nefer zevât-ı sâire çalışmakta olup tezgâhların adedi peyderpey 30'a iblâğ olunacaksa da şimdiki 20 tezgâh ile senevi 5000 arşın murabba Gördeskâri kaliçe i'mâli taht-ı temîne alınmış idüğü ve her arşın murabbâın fiyatı fabrikanın ber -mu'tâd ticâreti dahi

dâhil olmak üzere 45 kuruşa mal olmakda olduğu beyâniyle evvelce şeref sâdır olan emr ü fermân-ı hümâyûn üzerine Merâsim Dâire-i Seniyyesi için Mösyö Manis'e yaptırılan resmine tevfiken fabrika-i hümâyûnda i'mâl ettirilen üç yüz seksen beş arşın murabbâ Gördeskâri kaliçenin veli nimet Şevketmeâb Efendimiz Hazretleri için mahsûsen i'mâl ettirilen seccâde ile bereber fabrika müdürü Âkif Bey'e tevdîen takdîm kılındığına ve saray-ı hümâyûn için iştirâ edilmekte olan İngiliz kaliçeleri yerine kullanılmak üzere nümûneleri arz olunan cinsinden kadîfe halıları i'mâlâtı için dahi yedi tezgâh tahsîs olunarak bunlar nefâset ve metânetçe çarşıda ve Beyoğlu'nda arşını 20 ve 25 kuruşa verilenlerden dûn olmayarak fabrikaca 17 kuruşa satılmakta ve şimdiki halde bundan dahi senede 6 bin arşın kadar husûle geleceği anlaşılmakta idüğüne ve Mehmed Usta ile zevce ve kerimesinin süver-i ma'rûzâda taltifleri münâsib olacağına dair 28 Cemâziyel âhir sene 1310 tarihli ariza-i âtûfileri manzûr-ı şâhâne olduğu gibi arz-ı huzûr-ı âli kılınan halı ve seccâde dahi meşmûl-ı lihâzâ-i seniyye olarak teşebbüs-i mezkûrdan bu vechile iktitâf olunan semerât-ı hasene-i nezd-i şevket-vekar-i hazret-i mülkdâride mûceb-i mahzûziyet olmuş ve Mehmed Usta'ya dördüncü rütbeden mecîdi ve zevcesine üçüncü rütbeden şefkat nişân-ı zîşânları ve kerimesine sanayi madalyası ihsân buyrularak Bâb-ı âli'ye tebligât-ı icrâ ve mezkûr nişânlarla madalya taraf-ı vâlâlarına isrâ kılındığı gibi fabrika müdürü Âkif Bey'in sûret-i taltîfinin arz-ı hususuna dahi irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet penâhi şeref -mütecallik etmesine olmağla ve mârü'z-zikr kaliçelerle Hereke Fabrikası'nın sâir ma'mûlâtından ahâliye de fürûht olunmak üzere Beyoğlun'da ve İstanbul'da birer dükkân açılması ve Mösyö Bertier 'in avdetinde fabrikanın bir kat daha ıslah ve istihsâl i intizâmı için mûmâileyhin malûmâtından dahi istifâde edilmesi cümle-i emr ü fermân-ı cenâb-ı tâcidârî de bulunmakla bu bâbda emr ü irâde hazreti men leh-ül- emrindir.

fi 29 Cemâziyelâhir sene 1310 ve

fi 6 Kânûn-ı sâni sene 1308

Süreyya

Milli Saraylar Arşivi, Belge 2/1695, Merasim Dairesi Büyük Salonu ile ilgili Belge, Sene 1314

Merâsim Dâire-i Seniyyesi ilâvesinin büyük salonu tezyînât ve tertibât-ı dâhiliyyesi hakkında mütâlaât-ı âcizânemdir.

Büyük salonun îcâbında yemek salonu ve îcâbında büyük bir salon heyetinde olarak kullanmaya müsâid tezyînât-ı dâhiliyyesinin tertîb olunması arzu buyrulmuş olduğu âcizlerine tefhîm ve ifâde buyurduğunuzdan ve mezkûr salonun tezyînât-ı dâhiliyyesi hakkında ma'rifet-i âcizânemde tersîm ve i'tâ kılınan resim ve Mösyö Daranko tarafından verilen resim arzu-yu âliye muvâfik olamayacağından berveçh-i zîr-i mütâlaât-ı âcizânem arz olunur.Yemek salonunun duvarları ittisâlinde münâsib mahallerinde mermerden oymalı ve musanna büyük şömine te'sis ve tertîbi ile bunların kısm-ı fevkanîlerinde duvar üzerinde ağaç ve karton-piyerden usûl-ı müstahsen vechile müzeyyen ve musanna' kitâbelerin vaz'ı.

Duvarların vücûh-ı sâiresi açık renkli boyalı silmeler tefrik ve tezyîn edilmesi.

Duvar kenarlarına mobilya konulmayarak Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu ve Beylerbeyi Sâhil Saray-ı Hümâyûnu büyük salonları gibi büyük şamdanlar ve vazolar tertîbiyle tezyîn edilmesi.

Kapılarının dâhilî yüzleri tezyînât-ı mi'mâriye-yi asliyyesi üzerinde bırakılıb yalnız kiler tarafındaki kapıların arka tarafında perde takımları takılması, ortasında üç ornadolu göbek olmak üzere yemek salonuna mahsûsen Hereke Fabrikası'na ısmarlanan halının üzerinde vaz'iyyeti mütenâsibden icâbında masa ve eşya-yi sâire yerleştirileceği ve işbu eşya kaideleri merkezleri ile âvîzelerin tâ'lîk noktası ve halı göbeğinin merkezi bir hatt-ı şâkulî istikametinde bulunması hüsn-i tertîb iktizâsından bulunduğundan ısmarlanmış halının evvelemirde ornado göbeklerinin bi'l-hesâb ta'yîniyle nesc ettirilmesi lüzûmu mütâlaât-ı ma'rûza üzere yemek salonunun tezyînât-ı dâhiliyye-i esâsiyyesi yapıldığı takdîrde îcâbında arzu-yı şâhâneye muvâfik olarak büyük bir salon heyetinde tertîb olunabileceği.

Bugün Hereke Fabrikası'na gittiğimden Cumartesi günü mütâlaât-ı sâiremi arzeyleyeceğimi ma'rûzdur.

fi 21 Mayıs 1314

Ressam (Mesino) Matis

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2731, Ahkam Defteri, Sıra No: 420, Sene 1308

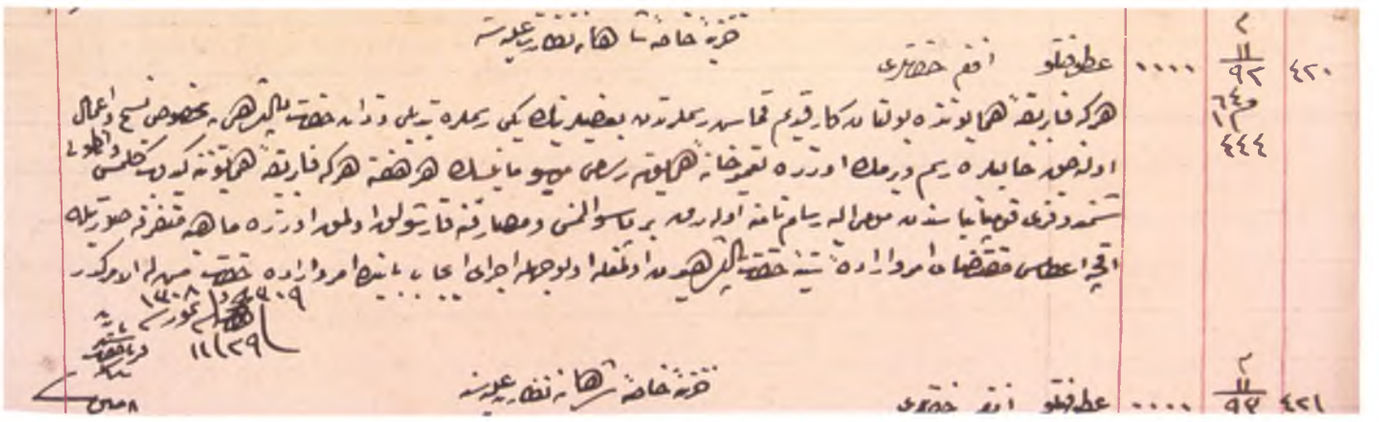
Hazine-i Hassa-i Şahane-i Nezaret i Aliyyesine

Utûfetlü Efendim Hazretleri

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'ndabulunan kâr-ı kadîm kumaş resimlerinden bazılarının yeni resimlere tebdîli ve zat-ı Hazret-i Pâdişâhî'ye mahsûs nesc ve i'mâl olunacak halılara resim vermek üzere Tamirhâne-i Hümâyûn ressamı Mösyö Manis'in her hafta Hereke Fabrikâ-i Hümâyûnu'na gidip gelmesi ve Anadolu Şömendöferi Kumpanyası'ndan mumaileyh nâmına olarak bir paso alınması ve mesârifine karşılık olmak üzere mâhiye müteferrika sûretiyle akçe i'tâsı muktezâ-i emr ü irade-i seniyye-i hazret-i men leh-ül-emrindir.

Kurena-i Hazret-i Şehriyârî

11 temmuz 1308

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2731, Ahkâm Defteri, Sıra No: 376, Sene 1308

Devletlü Efendim Hazretleri

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda sâve-i terakkiyât- vâye-i hazret-i padişâhîde Gördeskârî kaliçe i'mâli için icâb eden dâire-i mahsûsanın inşâsı hususuna geçende bi'l- istîzân müsaâde-i seniyye-i hazret-i mülkdârî şâyân buyrulmuş idi. Dâire-i mezkûre inşaâtı hüsn-i hitâma vâsıl olmakta olub terakkiyât-ı matlûbenin temîn-i istikmâli zımmında mevcûd olan dört adet tezgâha ilâveten 7.166 kuruş sarfiyla 22 adet tezgâh i'mâliyle beraber dâire-i mezkûreye keşfi evvel haricinde inşâsı iktizâ eden mahaller için 1198 kuruş ki cem'an 8364.5 kuruşun sarfına lüzûm ve ihtiyaç göründüğü leffen arz ve takdim kılınan 2 kıt'a defterde gösterilmiş olmakla emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı padişahi her ne vechile şeref müteallik buyurul ise mentûk-ı münîfine tevfik-i hareket olunacağı muhat-ı ilm-i âlî buyurulduğu emr ü fermân hazret-i men leh-ül- emrindir.

fi 20 Haziran 1308

Mikâil

Utûfetlü Efendim Hazretleri

Melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyrulan işbu tezkere-i vâlâları üzerine mûcibince irâde-i seniyye-i hazret-i padişâhî şeref- müteallik buyrulmuş olmakla ol bâbda emr ü irâde hazret-i men leh -ül- emrindir.

fi 1 Temmuz 1308

Ser-Kâtib-i Hazret-i Şehriyârî Süreyya

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2731, Ahkam Defteri, Sıra No: 980, Sene 1308

Devletlü Efendim Hazretleri

Şâyân buyrulan müsaâde-i seniyye-i mülûkâne üzerine fabrika-i hümâyûnu görmek üzere geçende Hereke'yi azîmet eden İngiltere Sefiri Hazretleri'yle zevât-ı sâire fabrika-i hümâyûnda verilen ziyâfet-i seniyye ve fabrika-i hümâyûn tarafından hediye îtâ olunan altmış esmânı etmeye sarfiyât-ı vak'anın mikdârı leffen arz ve takdim kılınan pusulada gösterildiği üzere on bin iki yüz altmış üç kuruş, seksen santime bâli olduğundan meblâğ-ı mezbûrun alel usûl muâmele-i kalemiyyesinin ifâsı hakkında emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı padişahi her nev cihetle şerefsünûh buyrulur ise mentûk-ı celîleye tevfik-i hareket olunacağı ilm-i âlî buyruldukta ol bâbda emr ü fermân hazret-i menleh-ü'l emrindir.

fi 14 Cemaziyelevvel sene 1310 ve 21 Teşrin-i Sâni sene 1308

Mikail

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2019, Hazine-i Hassa Emirler Defteri, Sıra No: 940, Sene 1314-1315

Utûfetlü Efendim Hazretleri

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu halı i'mâlâtının tevsî'-i zımmında mevcûda ilâveten bir halıhâne ve lüzûm-ı mikdâr tezgâh ve bir amele koğuşu ve sâire ile fabrika-i hümâyûna amele ve civâr kariyye ahâlisine mahsûs olmak üzere bir bâb-ı hastahâne ve teferruâtının ve fabrika-i hümâyûnu ziyâret etmek için gelmekte olan süferâ ve misâfirin-i ecnebiyyeyi ikâme ve it'âm etmek üzere muntazam bir köşkün inşâsı zımmında cem'ân 287229 kuruşun sarfı husûsuna mukaddemâ sebkeden ma'rûzât-ı kemterânem üzerine irâdât-ı seniyye-i cenâb-ı cihânbânî şerefsünûh buyrulmaktan nâşî icâbı icrâ kılınmış ise de Almanya İmparatoru Hazretleri'nin fabrika-i hümâyûnu ziyaretleri mülâbesesiyle salifü'l- arz köşkün tezyîni ve Hereke Fabrika-i Hümâyûnu güzergâhına müsâdif mahallerin ta'mîri ve telvîni ve yemek salonu ile iskele inşâsı gibi bil'âhire keşif hâricinde olarak lüzûm görünen bir takım inşâât ve ta'mirat ve sâirenin icrâsından dolayı bu bâbdaki mesârif-i mecmûnda 427.564 guruşa bâliğ olduğu Ebniye-i Seniyye Anbarı İdâresince keşf-i sânilerin icrâsı neticesinde tebeyyün etmiş olduğundan meblağ-ı mezbûrdan bervech-i mâ'rûz sarfına mukkademâ müsâade-i seniyye-i cenâb-ı tâcidârî şâyân buyrulmuş olan 287229 guruşun bi't-tenzîl küsur 140335 guruşun hazinece muâmele-i kalemiyyesinin ifâsı hakkında emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne her ne vechile şerefsünûh buyurul ise mentûk-ı münîfine tevfik-i hareket olunacağı muhat-ı ilm-i âlî buyruldukda emr ü fermân hazret-i men leh-ül-emrindir.

fi selh-i Şaban sene 1317 ve

fi 20 Kanunievvel sene 1315

Nâzır-ı Hazine-i Hassa

Ohannes

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2603, Hazine-i Hassa Ahkam Defteri, Sıra No: 726, Sene 1314

U'tûfetlü Efendim Hazretleri

Hereke Fabrika-i Hümâyûnunu ziyâret edecek olan Almanya sefiri Baron Marşel cenâbları hakkında it'am tertibi ve ihzârı ve fabrika-i hümâyûn ma'mûlâtından bazı şeyler ihdâsı sûretiyle ihtirâmât-ı lâzıme icrâsı şerefsüdûr buyrulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfetpenâhhi icâb-ı âlîsinden olduğu 27 Temmuz 1314 tarihli tezkere-i aliyye-i kitâbetpenâhîlerinde tebliğ ve izbâr olunması üzerine li ecl-il ziyare fabrika-i hümâyûna gelmiş olan sefir-i müşârünileyh cenâblarıyla maiyyetine mezkûr fabrika-i hümâyûn ma'mûlatından hediye olarak i'tâ olunan seccâde ve esvâblık kumaş ve maşlak ve boyun atkısı ve mendil ve başörtüsünün mikdâr ve esmanını mübeyyin pusulası leffen arz ve takdîm kılınmış olmakla alel-usûl muâmele-i kalemiyyesinin ifâsı hakkında emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı padişâhî her ne vechile şerefsünûh ve südûr buyrulur ise mentûk-ı münifine tevfik-i hareket olunacağı muhât-ı ilm-i âlî buyruldukda emr ü fermân hazret-i menlehü'l emrindir.

fi 12 Cemaziyelevvel sene 1316 ve
fi 16 Eylül sene 1314
Nâzır-ı Hazine-i Hâssa

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2603, Sıra No: 958, Sene 1314

İsmetlü Efendim Hazretleri

Kurenâ-i hazret-i şehriyârından saâdetlü Ârif Bey Efendi Hazretleri tarafından tebliğ olunan irâde-i seniyye-i cenâb-ı padişâhi mentnuk-ı celiline tevfiken haşmetlü Almanya İmparatoru Hazretleri için sefâret cânibinden verilen resim ve ölçü mûcibinde Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nda bâlâ i'mâl bir kıt'a faktörüyle beraber mirmüşarünileyh vâsıtasıyla hâk-i pây-i şâhâneleri arz ü takdîm olunan birer çift halı ve seccâdenin ve mezkûr fabrika-i hümâyûnun hin-i ziyaretlerinde gerek imparator ve imparatoriçe hazretleriyle dâim-i devletlere ihdâ olunması ipek ve yün seccâde ve yekpâre ince orta halılarıyla esvâplık kumaş ve boyun atkıs, eşya-i sâirenin ve gerek Berlin Sefiri saadetlü Tevfik Paşa Hazretleri tarafına vuku' bulan' tâb üzerine müşârünileyh hazretlerine takdîm edilen altmış parça döşemelik kumaş nûmûnelerine leffen arz ve takdîm kılınan pusulada muharrer olduğu vechiyle esmânı olan yüz doksan bir bin sekiz yüz seksen bir kuruş yirmi bir santimin alel usûl hazinece mu'âmele-i kalemiyyesinin i'fâsı hakkında emr-i fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı cihânkâni her ne vechile şerefsünûh ve südûr buyrulur ise mentûk-i münifine tevfik-i hareket olunacağı menzûr-ı âlem-i âlî buyruldukta emr-i fermân hazreti menlehül emrindir.

fi 15 Receb 1316 ve
fi 17 Teşrin-i Sâni 1314
Nâzır-ı Hazine-i Hassa
Ohannes

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2539, Maruzat Defteri, Sıra No: 48, Sene 1312

Bulgaristan Prensi Hazretleri Cumartesi günü Hereke'ye vuku' bulacak ziyâretini gerek azîmet gerek avdetinde şimendöferle icrâ eylemek arzusunu arz-ı atiyye-i ulvâ-yı hazret-i şehriyârî eylemiş ve ol vech ile icrâ-yı icâbı emr ü fermân buyrulmuş olmakla ol bâbda emr ü fermân hazret-i men leh-ül-emrindir.

fi 20 Mart 1312

Milli Saraylar Arşivi, Defter No: 2019, Hazine-i Hassa Emirler Defteri, Sıra No: 100, Sene 1314-1315

U'tûfetlü Efendim Hazretleri

Taraf-ı Eşref-i Hazret-i Padişâhîden İbnü'l Reşîd'e ihdâ buyrulan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun ma'mûlâtından beşyüz seksen dört metre kumaş ile dört adet seccâdenin esmânı olan yirmi dokuz bin üç yüz otuz yedi kuruş yetmiş beş santimin hazinece muâmele-i kalemiyyesinin îfâsı hakkında emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı hilâfetpenâhî her ne vechile şeref müteallik buyrulur ise mentûk-ı münifine tevfik-i hareket olunacağı muhat-ı ilm-i âlî buyuruldukta emr ü fermân hazret-i men leh-ül- emrindir.

fi 3 Zilkade sene 1316 ve
fi 3 Mart sene 1315
Nâzır-ı Hazine-i Hassa
Ohannes

KATALOG

DOLMABAHÇE SARAYI

MADALYONLU HALILAR

1 YÜN HALI

Env. No: 12/3930

Ölçü: 7.15 x 13.20 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 163 Numaralı Salon

İki ince bordür arasında bej zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür lale, karanfil, gonca, hataî ve hançer yapraklarıyla bezemelidir. Halı zemini gri-mavidir. Ortası şemseli madalyon şeklindedir. Madalyon zemini bordo renkli içi hançer yaprak ve çiçek desenlidir. Köşe dolguları stilize rumî, koç boynuzu, papatya motifleriyle süslüdür. Köşelerde ayrıca yarım şemseler yer alır. Halı zemini gri-mavi, bütün zemin serpme yaprak bezemelidir.

2 YÜN HALI

Env. No: 11/1325

Ölçü: 5.28 x 9.70 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 49 Numaralı Oda/Müzik Odası

Mavi zeminde sarı selvi ve bahar dalı ile alternatif bezemeli iki ince bordür arasında krem zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür sarı ve pembe nar çiçeği motiflidir. Halı zemini pembe, ortasında elips şeklinde madalyonu vardır. İki ucu lotus şeklindedir. Köşe dolguları kenarlar boyunca bağlantılıdır. Madalyonun içi ve köşeler, rumî ve spiral dallarla dolguludur.

3 YÜN HALI

Env. No: 14/2674
Ölçü: 4.50 x 5.90 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 189 Numaralı Salon
Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında açık yeşil zeminde geniş bordür yer alır. Geniş bordür sarı ve güvez renkli hatai, çin bulutu, yaprak motifleriyle süslüdür. Zemin mor, köşeler güvez renklidir. Köşeler rumîlerle doldurulmuştur. Ortada yer alan madalyon altıgen şeklinde iki ucu şemselidir. Zemin ve madalyon içi çiçek, kıvrım dal ve yaprak motiflidir. ►

4 YÜN HALI

Env. No: 33/15
Ölçü: 6.00 x 10.30 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 68 Numaralı Oda/Mavi Oda

Krem zeminli, bir ince ve bir geniş bordürü vardır. Geniş bordürde köşelerde yuvarlak, kenarlar boyunca dikdörtgen kartuşlar yer alır. Kartuşların içi bitkisel desenlidir. Halı zemini pembe madalyonlu, mavi zeminlidir. Madalyonun içi rumîli dallar ve çiçek motifleriyle bezenmiştir. Madalyonun etrafı lacivert renkli dilimli konturludur. Köşe dolguları mavi zeminde çiçek desenlidir.

5 YÜN HALI

Env. No: 13/724
Ölçü: 4.00 x 5.45 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 111 Numaralı Oda/Halife Abdülmecid'in oğlu Ömer Faruk Efendi'nin Yatak Odası

İki ince bordür arasında pembe zeminde iri çiçekli geniş bordürü vardır. Köşe dolguları tirşe yeşil zeminde çiçek ve dal desenlidir. Zemin uçuk yeşil, ortası çiçek ve dalların sınırladığı madalyon şeklindedir.

6 YÜN HALI

Env. No: 51/294
Ölçü: 7.07 x 14.50 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 132 Numaralı Salon

Pembe zeminde kartuşlu iki bordürü vardır. Köşeler sarı ile konturludur. Halı zemini mavi, ortası iç içe iki madalyonludur. Dıştaki madalyon, halının uzun kenarlarında düzleştirilmiş köşelerde kavislendirilmiştir. İçteki madalyon renkli çiçek desenleri ve fiyonk motifleriyle süslüdür.

7 YÜN HALI

Env. No: 13/765
Ölçü: 4.50 x 5.75 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 114 Numaralı Oda

İki ince bordür arasında pembe zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür hatâî ve stilize rumîlerle alternatif olarak süslenmiştir. Köşeler tirşe yeşil zeminde çiçek buketleri şeklindedir. Ortada etrafı dilimli madalyon yer alır. İçi merkezden dağılan çiçekli dallarla bezenmiştir.

8 YÜN HALI

Env. No: 13/567

Ölçü: 5.70 x 6.10 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 103 Numaralı Oda/Dürrü Şehvar'ın Yatak Odası

İki ince bordür arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür mavi zeminde kartuşlar halindedir. Kartuşların içi gül buketleriyle bezenmiştir. Zemini bej, yüzey sarı, mor zambak çiçekleriyle serpme olarak süslenmiştir. Kıvrım dal ve yaprak motifleriyle sınırlandırılmış madalyonun içinde renkli çiçek ve dallar yer alır. Kumaş deseninin halıya uygulandığı örneklerden biridir. Bkz. Kumaş Katalog No: 38. ►

9 YÜN HALI

Env. No: 11/471

Ölçü: 3.05 x 4.10 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 33 Numaralı Oda/Seccade Odası

İki ince bordür arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür yeşil zeminde nar çiçeği motiflidir. Zemini pembe olup kırmızı ile serpme yapraklar işlenmiştir. Ortasında yeşil zeminde kırmızı çiçekli madalyon yer alır.

10 YÜN HALI

Env. No: 12/1297

Ölçü: 2.95 x 4.60 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 106 Numaralı Salon/Pembe Salon

Zikzak motifli ince bordürler arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür stilize çiçek ve yaprak desenlidir. Zemin pembe, ortasında mavi zeminli madalyon yer alır. Madalyonun içi rumî ve hataîlerle bezenmiştir.

11 YÜN HALI

Env. No: 11/429

Ölçü: 3.22 x 4.65 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 18 Numaralı Salon/Merdiven Salon

Geniş bordürü pembe zeminde kıvrım dal ve şakayık çiçekleriyle bezenmiştir. Geniş bordürün iki yanında bitkisel motifli ince bordürler yer alır. Halı zemini açık yeşildir. Köşe dolguları, zemin ve göbek bezemesi birbirine karışmıştır. Köşelerde vazo içinde çiçekler, zeminde natüralist pembe ve mavi çiçek, dal, selvi motiflerinden oluşan süsleme yer almıştır.

12 YÜN HALI

Env. No: 11/1069

Ölçü: 3.45 x 4.23 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 41 Numaralı Oda/Somaki Oda Medhali
Hereke damgalıdır.

İki geniş bordürlüdür. Dış bordür gül, içteki kabartma serpme çiçeklidir. Köşeler vazo içinde güllerle bezemelidir. Pembe zeminin ortasında kabartmalı, oymalı dörtgen madalyon yer alır. Madalyonun etrafı kırmızı gül motiflidir.

13 YÜN HALI

Env. No: 52/2789

Ölçü: 2.70 x 3.75 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 216 Numaralı Oda

Geniş bordürü pembe zeminlidir. Kabartma, kıvrık yaprak ve gül demetleriyle süslüdür. Zemin açık pembe, kendinden kıvrım dal ve yaprak dolguludur. Ortası dörtgen madalyon şeklinde, içi geometrik bölmeli, ortası gül demeti bezemelidir.

14 YÜN HALI

Env. No: 11/974

Ölçü: 4.95 x 8.25 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 39 Numaralı Salon/Zülvecheyn Salonu

İnce bordürler arasında yer alan geniş bordür gri zeminde erik çiçekleri ve stilize çiçeklerle alternatif bezemelidir. Halı zemini filizî üzerine renkli çiçek ve yaprak süslüdür. Köşe dolguları dışında yıldız şeklinde dört iri çiçek yer alır. Ortadaki mavi zeminli madalyonun içi nar çiçeği ve yaprak motiflidir. ►

15 YÜN HALI

Env. No: 14/2292
Ölçü: 4.10 x 4.40 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 30 Numaralı Oda/Kırmızı Oda Medhali

Bej zeminli geniş bordür stilize bitki motiflidir. Zemin kırmızı, ortası madalyon şeklindedir. Bordürdeki motifler madalyonun içinde tekrarlanmaktadır. ►

16 YÜN HALI

Env. No: 13/482
Ölçü: 5.72 x 8.03 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 19 Numaralı Salon/Küçük Binek Salonu

Lacivert zeminli iki ince bordür arasında sarı zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür şakayık ve nar çiçekleriyle bezemelidir. Zemin güvez renkli, ortasındaki şemseli madalyon halı boyunca yerleştirilmiştir. Madalyon zemini açık yeşil, üzeri renkli çiçek ve yaprak bezemelidir. Köşeler sarmal dallar ve sivri hançer yapraklarla doldurulmuştur.

17 YÜN HALI

Env. No: 14/2279
Ölçü: 5.10 x 5.95 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 189 Numaralı Salon

İki dar bordür arasında kırmızı zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür kıvrık dal, stilize yaprak ve çiçek motiflidir. Halı zemini kırmızı, ortası madalyon şeklindedir. Madalyon mavi zeminde renkli çiçek motiflidir.

18 YÜN HALI

Env. No: 14/2043
Ölçü: 5.25 x 8.00 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 25 Numaralı Oda/Yaverler Odası

İki ince bordür arasında renkli çiçek motifli geniş bordür yer alır. Ortasında stilize, kanadını açmış kuşa benzeyen madalyon motifi yer alır. Halı zemini kırmızı, köşe dolguları ve göbek stilize çiçek ve yaprak bezemelidir.

19 YÜN HALI

Env. No: 14/3040
Ölçü: 4.30 x 5.54 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 92 Numaralı Oda

İnce bordürler arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür iri kırmızı nar çiçeği ve soyut yaprak motiflidir. Köşeler mavi zeminde çiçekli, ortası krem zeminde çiçek ve yaprak motifleriyle dolgulu madalyon şeklindedir.

20 YÜN HALI

Env. No: 11/588

Ölçü: 3.00 x 4.65 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 27 Numaralı Oda/Misafir Odası Medhali

Çiçekli iki dar bordür arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür yarım çiçek desenleriyle dolgulu-dur. Köşeler kırmızı zeminde mavi çiçekli bölümler halindedir. Bej rengi zeminin ortasında dilimli ke-narlı madalyon yer alır. Madalyonun içi ve zemin dal ve çiçek desenlidir.

21 YÜN HALI

Env. No: 13/289

Ölçü: 5.70 x 6.10 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 69 Numaralı Oda/Pembe Oda

İri yaprak motifli geniş bordürü vardır. Halı zemini gri, ortası mavi, sarı çiçekli girlandların çevrele-diği madalyon şeklindedir. Madalyonun içinde güllerden bir göbek daha vardır. Ayrıca köşeden kö-şeye uzanan akantus yaprak ve çiçekli kabartma süslemeler vardır.

22 YÜN HALI

Env. No: 52/2581

Ölçü: 3.30 x 6.50 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 182 Numaralı Oda

İki bordür arasında lacivert zeminli stilize motifli geniş bordür yer alır. Halı zemini kırmızı, ortası şemseli madalyon şeklindedir. Uşak tarzı madalyon renkli yaprak ve çiçekler ile dolguludur. Köşelerde çeyrek madalyonlar bulunur.

23 YÜN HALI

Env. No: 12/45

Ölçü: 2.50 x 5.00 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, İdare Amiri Odası

Mavi zeminli üç bordürü vardır. Zemini kırmızı, ortasında şemseli madalyon yer alır. Köşe dolguları ve göbek sarı zeminli, halı yüzeyi renkli çiçek desenlidir.

24 YÜN HALI

Env. No: 12/46

Ölçü: 2.50 x 5.00 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, İdare Amiri Odası

Mavi zeminli üç bordürü vardır. Zemini kırmızı, ortasında şemseli madalyon yer alır. Köşe dolguları ve göbek sarı zeminli, halı yüzeyi renkli çiçek desenlidir.

25 YÜN HALI

Env. No: 14/2857

Ölçü: 2.81 x 3.59 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 219 Numaralı Oda

İnce bordürler arasında pembe zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür kırmızı ile konturlu, stilize yaprak motiflidir. Halı zemini bej, ortası yuvarlak madalyonludur. İçi renkli gül, yaprak bezemelidir. Köşeler çiçekli kartuş, üçgen form ve vazo içindeçiçek motifleriyle süslüdür.

26 YÜN HALI

Env. No: 13/77

Ölçü: 5.60 x 5.75 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 63 NumaralıOda/Valide Sultan Yatak Odası

İnce bordürler arasında iki geniş bordür yer alır. Bordürlerde gül ve ağaç desenleri yer almıştır. Pembe üzerine serpme çiçekli zeminin ortasında, mavi zeminde çiçekli madalyon bulunmaktadır.

27 YÜN HALI

Env. No: 11/852

Ölçü: 2.45 x 3.30 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 106 Numaralı Salon/Pembe Salon

Dar bordürleri lacivert, geniş bordürü kayısı rengi zeminde çiçek ve yaprak desenlidir. Zemin pembe, madalyon lacivert üzerine kıvrık dal bezemelidir. Zemin yüzeyi serpme çiçek motiflidir. Ayrıca iki kısa kenarda stilize bitkisel motifli bölümler yer alır.

28 YÜN HALI

Env. No: 11/1137

Ölçü: 8.35 x 12.00 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 44 Numaralı Oda/Halife Abdülmecid Odası

Geniş bordür krem zeminde hançer yaprak ve şakayık çiçeklidir. İki yanında üçer ince bordür yer alır. Zemini krem, köşeler ve madalyon lacivert- açık mavi zeminde çiçek ve hançer yaprak motifleriyle süslüdür.

29 YÜN HALI

Env. No: 32/508

Ölçü: 3.78 x 4.66 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 39 Numaralı Salon/Zülvecheyn Salonu

İnce bordürler arasında geniş bordürü yer alır. Köşe dolguları ve madalyonun içi mavi zeminde çiçek desenlidir. Halı zemini gri renkte ve üzeri serpme çiçeklidir.

30 YÜN HALI

Env. No: 11/810
Ölçü: 2.50 x 3.27 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 29 Numaralı Oda/Dinlenme Odası
Hereke damgalıdır.

Halının bordür ve köşe dolgularını gül desenleri oluşturur. Tirşe yeşil zeminin ortasında kırmızı ve sarı kabartma güllerin çevrelediği madalyon yer alır.

31 YÜN HALI

Env. No: 11/1618
Ölçü: 8.56 x 14.68 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu
Hereke damgalıdır.

İki bordürlüdür. Geniş bordürün köşeleri vazo içinde çiçek motifleriyle kabartma süslüdür. İki başında arma şeklinde bezeme vardır. Ortada oval kahverengi çerçeveli madalyon yer alır. İçi yaprak ve gül bezemelidir. Motiflerde Avrupa etkisi görülür. ► ▼

32 YÜN HALI

Env. No: 13/198

Ölçü: 2.00 x 3.62 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 1 Numaralı Salon/Medhal Salon

İki dar bordür arasında pembe zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür alternatif olarak bir uzun, bir kısa kartuşla süslüdür. Halı zemini pembe, ortası oval madalyon şeklindedir. İçi yeşil zeminde renkli bitkisel bezemelidir. Köşelerde de çiçek süslemeleri görülür.

33 YÜN HALI

Env. No: 13/709

Ölçü: 5.90 x 6.70 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 110 Numaralı Oda/I. Kadınefendi Yatak Odası

Pembe zeminli iki bordür arasında mavi zeminde gül dalı desenli üç bordürü vardır. Halı zemini tirşe yeşil, köşe dolguları krem zeminde çiçeklidir. Madalyonun ortası serbest düzende bitkisel bezemelidir.

34 YÜN HALI

Env. No: 13/673

Ölçü: 8.12 x 9.35 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 106 Numaralı Salon/Pembe Salon

İnce bordürler arasında, lacivert ve mavi zeminli geniş bordürler yer alır. Geniş bordürler iri kırmızı, lacivert nar çiçeği ve hataîlerle süslüdür. Halı zemini sarı, ortası madalyon biçimindedir. Halının köşeleri ve zemini renkli stilize hançer yaprak, nar çiçeği ve dallarla bezenmiştir.

35 YÜN HALI

Env. No: 11/1674

Ölçü: 5.72 x 8.03 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 19 Numaralı Salon/Küçük Binek Salonu

Lacivert zeminli iki bordür arasında, sarı zeminli, nar çiçeği ve şakayık desenli geniş bordür yer alır. Köşe dolguları krem üzerine renkli sarmal dallar ve sivri hançer yapraklarla doldurulmuştur. Bordo zeminin ortasına iki tepelikli bir madalyon yerleştirilmiştir. Madalyon zemini açık yeşildir. Üzeri renkli çiçek ve yapraklarla bezelidir.

36 YÜN HALI

Env. No: 13/674

Ölçü: 4.15 x 4.80 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 106 NumaralıSalon/Pembe Salon

Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında mavi zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordürü alternatif olarak dizilmiş, yuvarlak ve dörtgen kartuşlar süsler. Kartuşların içi kıvrık dal motiflidir. Halının köşe dolguları sarı zeminde mavi rumî desenlidir. Ortadaki madalyonun içinde köşelerde yer alan motifler tekrarlanmıştır. Madalyon ile bordür arasında kalan kısımlar küçük madalyonlar ile halkalanan çiçek, yaprak ve vazo motifleriyle doldurulmuştur.

37 YÜN HALI

Env. No: 11/1026
Ölçü: 3.50 x 4.30 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 42 Numaralı Oda/Somaki Oda
Hereke damgalıdır.

İki geniş bordürlüdür. Dış bordür gül, içteki kabartma serpme çiçeklidir. Köşeler vazo içinde güllerle bezemelidir. Pembe zeminin ortasında kabartmalı, oymalı dörtgen madalyon yer alır. Madalyonun etrafı kırmızı gül motiflidir.

38 YÜN HALI

Env. No: 32/103
Ölçü: 4.70 x 5.70 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 39 Numaralı Salon/Zülvecheyn Salonu

İkisi bej, biri pembe üç ince bordürlüdür. Halı zemini mavi, köşelerde vazo içinde çiçekler yer alır. Ortasında birbirine bağlı çiçek motiflerinin çevrelediği madalyon bulunur. Yüzey serpme çiçek desenlidir.

39 YÜN HALI

Env. No: 52/2967
Ölçü: 8.80 x 13.45 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, Hazine-i Hassa Dairesi

Sarı zeminli ince bordürler arasında krem zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür dönüşümlü kıvrım dal, lotus ve nar çiçekleri ile bezelidir. Sarı renkli zeminin ortasında iri şemseli bir madalyon yer alır. Madalyon ve köşeler güvez zeminde bitkisel dolguludur. İstanbul Valiliği'nden 1998 yılında devralınmış ve Milli Saraylar Halı Koleksiyonu'na intikal etmiştir.

40 YÜN HALI

Env. No: 14/2545
Ölçü: 5.60 x 5.65 m.
Bulunduğu Yer: Dolmbahçe Sarayı, 84 Numaralı Oda/Yemek Odası

Üçer ince bordür arasında krem zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür sarmal dal ve soyut çiçeklidir. Köşeler gül kurusu zeminde, hançer yaprak ve küçük çiçeklerle dolguludur. Zemin limon küfü, ortası şemseli madalyon biçimindedir. İçi nar çiçeği ve sarmal dal desenlidir. Cilt kapağı kompozisyonu görülür.

41 YÜN HALI

Env. No: 52/2619
Ölçü: 5.60 x 5.65 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu

İkişer ince bordür arasında yer alan bir geniş bordürü vardır. Ortadaki üç bordür krem zeminli, içte ve dışta kalan iki ince bordür pembe zeminlidir. Bordürler çeşitli renkte çiçek motifleriyle bezemelidir. Halı zemini kırmızıdır. Göbek ve köşe açık mavi renkte olup, köşelerde çiçek demetleri bulunur. Göbek renkli çiçek ve kıvrım dallarla dolguludur.

42 İPEK SECCADE

Env. No: 14/234

Ölçü: 1.30 x 1.95 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 49 Numaralı Oda/Müzik Odası

İki ince bordür arasında bej zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordürü helezoni, rumî ve hataîler süsler. Zemin mavi renkte, ortada yer alan şemseli madalyon kırmızı zeminde çiçeklidir. Köşe dolguları da bitkisel bezemelidir.

43 İPEK SECCADE

Env. No: 42/1370

Ölçü: 1.22 x 1.49 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 45 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

Kırmızı zeminli geniş bordürü, içten ve dıştan ince bordürler çevreler. Geniş bordür rumî, gonca gül ve yaprak motifleriyle alternatif olarak bezenmiştir. Zemini kırmızıdır. Ortada açık zeminli madalyon yer alır. Madalyonun içi rumî yaprak ve çiçek motifleriyle simetrik bir şekilde doldurulmuştur. Köşe dolgularında yeşil zeminde aynı motifler tekrarlanmıştır. Birbirine bağlanan köşe desenleri sütun görünümündedir.

44 İPEK SECCADE

Env. No: 11/1169

Ölçü: 1.20 x 1.80 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 193 Numaralı Depo

Hereke damgalıdır.

Açık yeşil zeminli iki ince bordür arasında lacivert zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür hatâî, gül ve yaprak bezemelidir. Zemin kırmızı, göbeği şemseli madalyon şeklindedir. Göbek ve köşe dolguları hatâî, gül, karanfil ve yaprak motifleriyle doldurulmuştur.

45 İPEK SECCADE

Env. No: 43/1

Ölçü: 1.05 x 1.90 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 193 Numaralı Depo

Hereke damgalıdır.

Bej ve kırmızı zeminli ince bordürler arasında kırmızı zeminde çiçek ve yaprak dolgulu geniş bordür yer alır. Zemini bej, göbek kırmızı ve yeşilin tonlarıyla hançer yaprak ve lalelerden oluşur.

46 YÜN SECCADE

Env. No: 13/368
Ölçü: 1.25 x 1.95 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 71 Numaralı Yatak Odası

Geniş bordür lacivert zeminde şakayık çiçekleri ve hançer yapraklar ile bezenmiştir. Geniş bordürün iki yanında ince bordürler yer alır. Zemini pembe, ortası iç içe iki madalyon şeklindedir. Köşe dolguları krem zeminde hançer yaprak ve rumîlerle, madalyonun içi ise çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Madalyonun etrafı bahar dalı şeklinde çiçeklidir. Zemini Milas seccadelerine benzer.

47 YÜN SECCADE

Env. No: 44/85
Ölçü: 1.30 x 2.15 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 90 Numaralı Nöbet Odası

Bordürü limon küfü zeminde kırmızı çiçeklidir. Zemini kırmızıdır. Dört köşesinde krem renkte gül demetleri yer alır. Ortada yeşil ve siyahla konturlu küçük bir madalyon yer alır. İçinde gül buketleri vardır.

48 YÜN SECCADE

Env. No: 32/545
Ölçü: 0.97 x 1.63 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 11 Numaralı Oda/Baş Mâbeynci Odası

İki ince bordür arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür, kıvrık dal üzerinde yer alan yaprak ve çiçek motiflidir. Zemin bej, ortada küçük bir madalyon yer alır. Madalyonun içi çiçek bezemelidir.

49 YÜN SECCADE

Env. No: 52/2786
Ölçü: 1.40 x 2.15 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 26 Numaralı Salon/Süfera Salonu
Hereke damgalıdır.

Dıştan içe zikzak ve meandr motifli iki ince bordür ile bej zeminde gül ve yaprak motifinden oluşan geniş bordürü vardır. Halı zemini gri-mavidir. Köşe dolguları bordo zeminde kabartma vazo içinde gül ve kıvrık dal motifleriyle bezenmiştir. Ortası dörtgen madalyon şeklinde içi gül buketleri ve yapraklarıyla doldurulmuştur. Göbeği oval stilize çiçek motifi oluşturur.

50 YÜN SECCADE

Env. No: 52/253
Ölçü: 1.92 x 0.97 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 154 Numaralı Oda

Dış bordür pembe, iç bordür mavi zeminlidir. İç bordürde kenar boyunca uzanan panolar yer alır. Panoların içi çiçek ve sarma dal bezemelidir. Zemin mavidir. Ortası oval madalyonlu, madalyonunun iki ucu kurdele motiflidir. Madalyonun iki tarafında çiçeklerin oluşturduğu girlandlar yer alır.

51 İPEK SECCADE

Env. No: 11/776

Ölçü: 1.20 x 2.00 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 15 Numaralı Oda

Pembe zeminde renkli çiçekli üç bordürlüdür. Zemini açık yeşil renkte, ortası şemseli madalyon şeklindedir. Köşe dolguları ve şemse desenlerinin konturları bitkisel dallarla oluşturulmuştur. İçleri renkli çiçek bezemelidir.

52 İPEK SECCADE

Env. No: 43/3

Ölçü: 1.16 x 1.45 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 49 Numaralı Oda/Namaz Odası

Hereke damgalıdır.

Geniş bordürde alternatif olarak yerleştirilmiş yıldız motifleri yer alır. Geniş bordürü çevreleyen ince bordürler su halinde bitkisel bezemelidir. Açık renk zemin üzerinde şemseli madalyon formu yer alır. Madalyonun içi simetrik bitkisel motiflidir. Kırmızı zeminli köşe dolguları birbirleriyle birleşerek madalyonu çevrelemişlerdir.

53 İPEK SECCADE

Env. No: 41/41
Ölçü: 1.10 x 2.17 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 193 Numaralı Depo

İnce bordürler arasında yer alan geniş bordür yeşil zeminde gül motifleriyle süslüdür. Göbek ve köşe dolguları mavi zeminde kırmızı gül desenlidir.

54 YÜN SECCADE

Env. No: 52/2785
Ölçü: 1.19 x 1.93 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 26 Numaralı Salon/Süfera Salonu

Dışta zikzak motifli ince bordür, içte vazo içinde gül motifleriyle bezenmiş geniş bordür vardır. Köşelerden çıkan kıvrık dallar köşeleri birbirine bağlar. Zemin gül kurusu, kendinden desenli dal ve yaprak motiflidir. Ortası dörtgen madalyon şeklinde içi gül ve yaprak dolguludur. Kabartma desenlidir.

55 YÜN SECCADE

Env. No: 52/2787
Ölçü: 1.20 x 1.85 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 163 Numaralı Salon

Geniş bordür kabartma kırmızı, sarı gül buketleri ve kıvrık yapraklarla bezemelidir. Zemin açık pembe, ortası dörtgen madalyon şeklindedir. İçi geometrik ve çiçek süslemeli, zemin girift çiçek ve yaprak dolguludur. Kabartma desenlidir.

56 YÜN SECCADE

Env. No: 52/2788
Ölçü: 1.18 x 1.75 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 163 Numaralı Salon
Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında sarı zeminde renkli gül ve yaprak motiflerinin oluşturduğu geniş bordürü vardır. Köşelerde gül demetleri yer alır. Ortası dörtgen madalyon şeklindedir. İçi renkli kabartma yaprak ve gül motiflidir.

57 YÜN SECCADE

Env. No: 11/1138
Ölçü: 1.27 x 2.08 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 67 Numaralı Salon/Mavi Salon

Geniş bordürü kırmızı zeminde şakayık çiçeklidir. Geniş bordürün iki yanında stilize çiçek ve yaprak desenli ince bordürler bulunur. Seccade zemini krem renktedir. Göbeği iç içe sekiz köşeli yıldız şeklindedir. Göbeğin iki ucunda birer selvi motifi yer almıştır. Zemin renkli çiçek ve yapraklarla girift olarak doldurulmuştur. Köşe dolguları birbirleriyle birleşerek göbeği çevrelemişlerdir.

58 YÜN SECCADE

Env. No: 52/565

Ölçü: 1.03 x 1.74 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 187 Numaralı Oda

Dış bordür pembe, iç bordür mavi zeminlidir. İç bordürde kenar boyunca uzanan panolar yer alır. Panoların içi çiçek ve sarma dal bezemelidir. Zemin mavidir. Ortası oval madalyonlu, madalyonunun iki ucu kurdele motiflidir. Madalyonun iki tarafında çiçeklerin oluşturduğu girlandlar yer alır.

59 İPEK SECCADE

Env. No: 13/370

Ölçü: 1.15 x 1.85 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 193 Numaralı Depo

Hereke mamûlâtı, 1310 tarihlidir.

Makina halısıdır. İki ince bordür arasında kırmızı zeminli geniş bordürü vardır. Bordürler stilize bitki motifleriyle bezenmiştir. Zemini kırmızıdır. Köşelerde vazo içinde küçük çiçek motifleri yer alır. Göbek köşelerdeki motiflerin karşılıklı yerleştirilmesiyle elde edilmiştir.

60 YÜN SECCADE

Env. No: 13/369

Ölçü: 1.16 x 2.07 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 71 Numaralı Yatak Odası

İki ince bordür arasında bej zeminde çiçek desenli geniş bordür yer alır. Köşe dolguları ve göbek mavi zeminlidir. Madalyon kırmızı ile konturlanmış, içi üç hançer yaprağın oluşturduğu lale ve yaprak motifleriyle bezenmiştir.

61 İPEK SECCADE

Env. No: 41/80
Ölçü: 1.20 x 2.11 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 49 Numaralı Oda/Müzik Odası
Hereke damgalıdır.

Geniş bordür şal motifleri arasında yaprak ve çiçeklerle dolguludur. Geniş bordürün iki yanında stilize çiçek ve yaprak desenli ince bordürler bulunur. Bordürler kolonlarla birbirlerinden ayrılmıştır. Seccade zemini açık renktedir. Ortada sekiz köşeli yıldız motifi yer alır. Bunu iki başı vazo formlu dörtgen madalyon çevreler. Madalyon stilize çiçek ve yapraklarla girift bir şekilde doldurulmuştur. Köşe dolgularında aynı motifler tekrarlanmıştır.

62 İPEK SECCADE

Env. No: 13/375
Ölçü: 1.92 x 2.35 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 72 Numaralı Banyo
Hereke damgalıdır.

Limon küfü zeminli geniş bordürü iki yandan ince bordürler çevreler. Geniş bordür stilize selvi ve hançer yapraklarıyla alternatif olarak bezenmiştir. Köşe dolguları da renkli natüralist çiçeklerle süslüdür. Dolgular kenarlarda birleştirilmiştir. Zemini pembedir. Ortası limon küfü zeminde lacivert hareli madalyon şeklindedir. Madalyonun içi natüralist çiçeklidir.

63 YÜN SECCADE

Env. No: 11/1139
Ölçü: 1.10 x 1.71 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 67 Numaralı Salon/Mavi Salon

Lacivert zeminli iki ince bordür geniş bordürü çevreler. Krem zeminli geniş bordür hançer yaprak ve yıldız motifleriyle bezemelidir. Zemin krem renkte, ortası lacivert ve kırmızı zeminli iç içe iki madalyon şeklindedir. Madalyonun içi ve köşe dolguları bitkisel bezemelidir.

64 İPEK SECCADE

Env. No: 11/775
Ölçü: 1.20 x 2.00 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 31 Numaralı Oda/Kırmızı Oda

Pembe zeminde renkli çiçekli üç bordürlüdür. Zemini açık yeşil renkte, ortası şemseli madalyon şeklindedir. Köşe dolguları ve şemse desenlerinin konturları bitkisel dallarla oluşturulmuştur. İçleri renkli çiçek bezemelidir.

65 YÜN SECCADE

Env. No: 11/202
Ölçü: 2.00 x 2.80 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 26 Numaralı Salon/Süfera Salonu

Dört bordürlüdür. Geniş bordür kırmızı zeminde çiçek desenlidir. Gül kurusu renkte zeminin ortasında oval formlu madalyon yer alır. Madalyon içi kıvrık dal, hançer yaprak ve çiçek tezyinatlıdır.

66-69 YÜN SECCADE

Env. No: 12/2260
Env. No: 12/2261
Env. No: 12/2262
Env. No: 12/2263
Ölçü: 0.68 x 1.35 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 44 Numaralı Oda/Halife Abdülmecid Odası
Dört seccade de Hereke damgalıdır.

Kırmızı zeminli siyahla konturlanmış geniş bordürü vardır. Bordür bitkisel bezemelidir. Zemin taba renkte, ortası kartuş formunda madalyonludur. Köşeler ve madalyon sarı zeminde siyah konturlu kuş motifleriyle süslenmiştir. Zeminde stilize selvi motifleri yer alır.

YOLLU HALILAR

70 YÜN HALI

Env. No: 13/57
Ölçü: 1.93 x 3.07 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 160 Numaralı Oda

İki ince bordür arasında kırmızı zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür renkli stilize çiçek desenlidir. Zemin dar ve geniş olmak üzere kırmızı, lacivert, bej rengi kolonlara ayrılmış, kolon araları çiçek motifleriyle girift olarak doldurulmuştur. ►

71 YÜN HALI

Env. No: 60/933
Ölçü: 5.20 x 6.00 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 128 Numaralı Oda

Yollu şal örneği desenlidir. Yolların üzeri renkli iri çiçek desenlidir.

72 YÜN HALI

Env. No: 12/475
Ölçü: 6.15 x 7.15 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 11 Numaralı Oda/Baş Mabeynci Odası

Yollu şal örneği desenlidir. Yolların yüzeyi soyut çiçek bezemelidir.

73 YÜN HALI

Env. No: 60/466
Ölçü: 5.52 x 7.65 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 127 Numaralı Oda

Yollu şal örneği desenlidir. Sarı, kırmızı, krem yollu, yolların üzeri irili ufaklı çiçek ve yaprak motiflidir.

74 YÜN HALI

Env. No: 12/303
Ölçü: 3.36 x 5.73 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 96 Numaralı Salon

Yollu şal örneği desenlidir. Lacivert, kırmızı, krem, sarı ince ve geniş yollu, yolların üzeri çiçek ve yaprak motiflidir.

75 YÜN HALI

Env. No: 12/408
Ölçü: 5.50 x 5.60 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 10 Numaralı Oda/Mâbeynciler Odası

Yollu şal örneği desenlidir. Yolların üzeri renkli bitkisel bezemelidir.

1/2 SİMETRİK HALILAR

76 YÜN HALI

Env. No: 13/676

Ölçü: 2.36 x 2.70 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 121 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında bej zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür kırmızı, lacivert renkli lotus ve şakayık çiçekleriyle bezenmiştir. Lacivert renkli zeminin bütün yüzeyi sarmal dallar arasında iri şakayık çiçekleri ve diğer çiçek motifleriyle doldurulmuştur.

77 YÜN HALI

Env. No: 13/197

Ölçü: 1.96 x 3.10 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 1 Numaralı Salon/Medhal Salon

İki bordürü vardır. Bordürler kıvrık dallar ve çiçeklerle bezemelidir. Halı zemini mordur. Bütün yüzey kıvrık dallar üzerinde yer alan sivri hançer yapraklar ve çiçeklerle girift olarak doldurulmuştur.

78 YÜN HALI

Env. No: 13/376

Ölçü: 2.18 x 2.50 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 224 Numaralı Oda

İki ince bordür arasında pembe zeminde şakayık çiçekleri ve sivri yapraklardan oluşan geniş bordür yer alır. Zemin açık yeşildir. Kırmızı hançer yapraklar ve iri nar çiçeği motifleri çok ufalmış bir göbeğin etrafında halı zeminini doldurmuşlardır.

79 YÜN SECCADE

Env. No: 11/972

Ölçü: 1.43 x 2.38 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 39 Numaralı Salon/Zülvecheyn Salonu

Üç bordürlüdür. Bordürleri bej ve gri zemin üzerinde çiçek motiflidir. Zemin güvez renklidir. Halı zemini yeşil, kırmızı, bej renkte nar çiçekleri ve hafif kabartmalı dilimli yaprak motifleriyle doldurulmuştur. Zemin deseni 1/2 simetriktir.

80 YÜN HALI

Env. No: 11/801

Ölçü: 2.16 x 2.67 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 35 Numaralı Oda/Veliaht Odası

Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında pembe zeminde yeşil çiçekli geniş bordür yer alır. Zemin, madalyon ve köşeler tirşe yeşildir. Zemin ve madalyon motifleri birbirine karışmış kırmızı ve sarı ile kıvrık dal ve yaprak motiflidir.

81 YÜN HALI

Env. No: 13/675

Ölçü: 4.15 x 4.67 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 112 Numaralı Salon/I. Kadınefendi Dairesi Salonu

Hereke damgalıdır.

Kolonların ayırdığı dört ince bordürü vardır. Bordürler bitkisel bezemelidir. Köşe dolguları krem zeminde rumîlerle bezenmiştir. Zemini sarı, çeşitli renkte çiçek ve yaprak motifleriyle serpme süslemelidir.

MİHRAPLI HALILAR

82-83 İPEK SECCADE

Env. No: 42/1276
Ölçü: 1.17 x 1.90 m.
Env. No: 42/1275
Ölçü: 1.15 x 1.88 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 49 Numaralı Oda/Müzik Odası
İki seccade de Hereke damgalıdır.

Tirşe yeşil zeminde pembe çiçekli geniş bordürün iki yanında ince bordürler yer alır. Kırmızı zeminin ortasında simetrik mihrap deseni bulunur. Mihrap çizgisinin içinde uzunlamasına yer alan çiçek desenli bir mihrap deseni daha yer alır. Köşe dolguları kenar boyunca birleştirilmiştir. Kula yöresi seccadelerine benzer.

84-85 İPEK SECCADE

Env. No: 11/1071
Ölçü: 1.45 x 2.05 m.
Env. No: 11/1072
Ölçü: 1.45 x 2.05 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 41 Numaralı Oda/Somaki Oda Medhali
İki seccade de Hereke damgalıdır.

Tirşe yeşil zeminde pembe çiçekli geniş bordürün iki yanında ince bordürler yer alır. Kırmızı zeminin ortasında simetrik mihrap deseni bulunur. Mihrap çizgisinin içinde uzunlamasına yer alan çiçek desenli bir mihrap deseni daha yer alır. Köşe dolguları kenar boyunca birleştirilmiştir. Kula yöresi seccadelerine benzer.

86 İPEK SECCADE

Env. No: 14/2629

Ölçü: 1.00 x 1.84 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 193 Numaralı Depo

Hereke damgalıdır.

Açık renk zeminli geniş bordür bitkisel bezemelidir. Geniş bordürü içten ve dıştan kırmızı zeminli, içleri geometrik ve bitkisel bezemeli ince bordürler çevreler. Ortada kırmızı zeminde basamaklı, çift mihrap deseni yer alır. Zeminin iki yanında yer alan bölümlerin içi stilize lale motiflidir. Köşe dolguları da bitkisel ve geometrik motiflidir. Ladik yöresi mihraplı seccadelerine benzer.

GEOMETRİK HALILAR

87 YÜN HALI

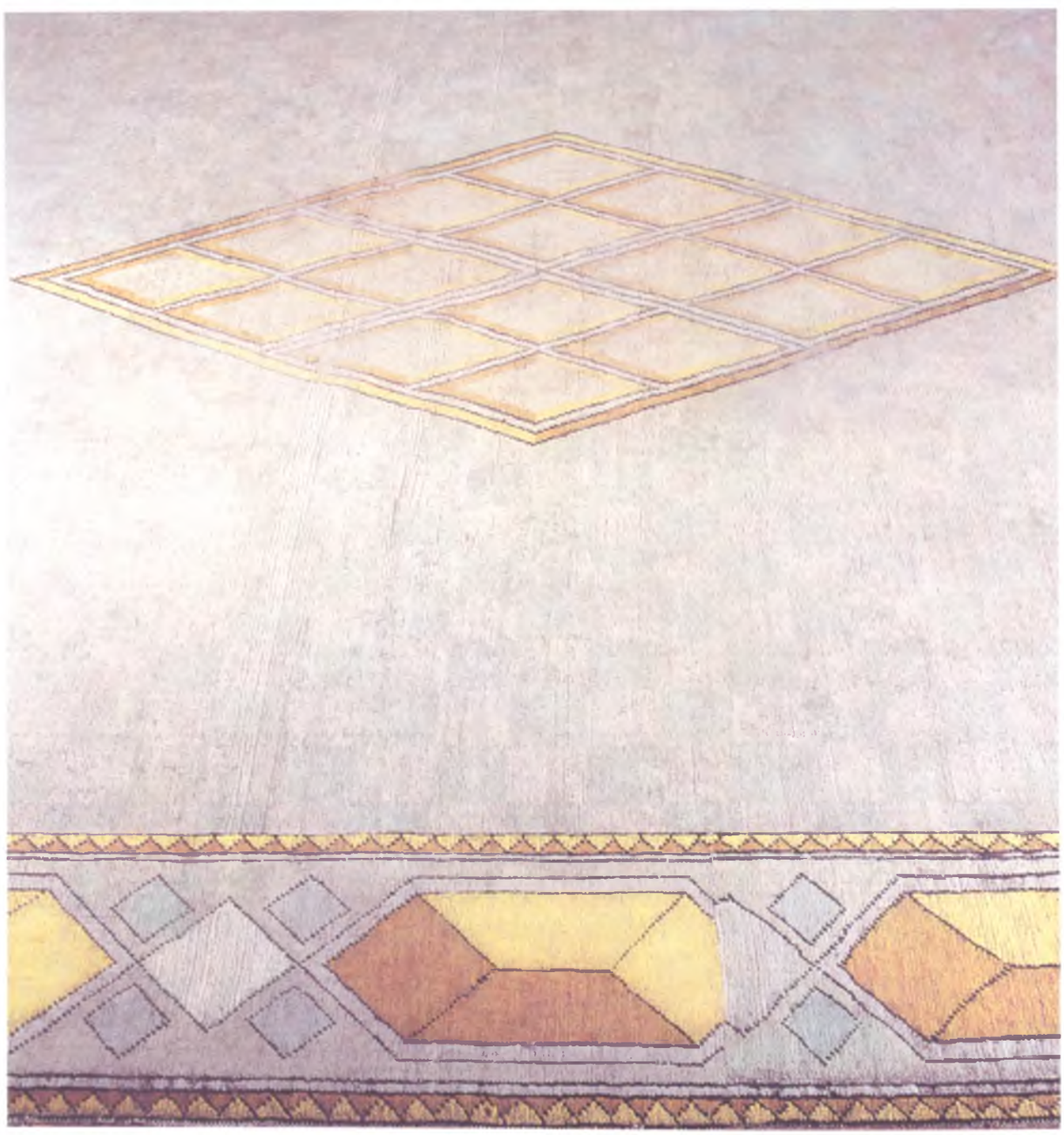
Env. No: 52/560

Ölçü: 3.40 x 5.55 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 165 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında mavi zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür sarı, yeşil, kahverengi, alternatif baklava ve prizma motifleriyle dolguludur. Ortası baklava formunda madalyonludur. İçi baklava bölümlüdür. Zemin açık yeşil ve bej renklerde damalı desenlidir.

88 YÜN HALI

Env. No: 14/1713

Ölçü: 6.64 x 7.64 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 115 Numaralı Oda

Makine halısıdır. Bordür mavi ve sarı zemin üzerine "C" kıvrımlı, stilize dal ve çiçek motiflidir. Halı zemini kırmızı, yüzeyi karelere bölünmüş, içleri çiçek ve kıvrım dallarla doldurulmuştur. Dörtgenlerin kesiştiği noktalarda bu motifler pano oluşturmuştur. Desenlerde Avrupa ve Türk motifleri kabartma olarak kullanılmıştır.

CİLT KOMPOZİSYONLU HALILAR

89 YÜN HALI

Env. No: 11/1587
Ölçü: 2.24 x 4.46 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 302 Numaralı Oda/Muayede Salonu İstirahat Odası
Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında geçme motiflerle süslü geniş bordür yer alır. Zemin kırmızı, köşeler hançer yaprak ve sarmal dallıdır. Köşeler birbiriyle bağlantılıdır. ►

90 YÜN HALI

Env. No: 11/1669
Ölçü: 2.24 x 9.42 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu
Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında açık yeşil zeminde rumî geçmeli geniş bordür yer alır. Halı zemini sarıdır. Ortasında madalyon yer alır. Madalyonun içi yeşil ve kırmızı zeminde sarmal dal desenlidir. Köşe dolguları rumî motiflidir. Zemin, cilt kapağı şeklinde kompozisyonludur.

91 YÜN HALI

Env. No: 12/1204
Ölçü: 2.05 x 8.20 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu
Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında açık yeşil zeminde rumî geçmeli geniş bordür yer alır. Halı zemini sarıdır. Ortasında madalyon yer alır. Madalyonun içi yeşil ve kırmızı zeminde sarmal dal desenlidir. Köşe dolguları rumî motiflidir. Zemin cilt kapağı şeklinde kompozisyonludur.

▼

BİRİM KOMPOZİSYONLU HALILAR

92 İPEK HALI

Env. No: 11/622

Ölçü: 2.90 x 3.80 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 36 Numaralı Oda/Veliaht Dinlenme Odası

İki ince bordür arasında yer alan güvez zeminli geniş bordür nar çiçeği ve hançer yapraklar ile süslüdür. Zemin sonsuzluk prensibine göre mavi yapraklar ve güvez renkli yıldız çiçekleriyle doldurulmuştur.

93 YÜN SECCADE

Env. No: 52/2763

Ölçü: 1.20 x 2.15 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 189 Numaralı Salon

İkişer ince bordür arasında pembe zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür lacivert, krem renkte kıvrım dal, çiçek ve yapraklarla bezenmiştir. Zemin kırmızı, bütün yüzey lacivert ve krem badem motifleriyle doldurulmuştur.

94 YÜN SECCADE

Env. No: 52/2769

Ölçü: 1.20 x 2.06 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 189 Numaralı Salon

İkişer ince bordür arasında pembe zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür lacivert, krem renkte kıvrım dal, çiçek ve yapraklarla bezenmiştir. Zemin kırmızı, bütün yüzey lacivert ve krem badem motifleriyle doldurulmuştur.

95 YÜN HALI

Env. No: 11/774

Ölçü: 8.35 x 10.50 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 31 Numaralı Oda/Kırmızı Oda

Üçer dar bordür arasında bir geniş bordür yer alır. Geniş bordür kırmızı zeminde iri çiçek desenlidir. Halı zemini kırmızı iri hançer yapraklar, hatâî, nar çiçekleri ve şakayıklarla doldurulmuştur.

96 YÜN HALI

Env. No: 11/678

Ölçü: 8.25 x 9.30 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 28 Numaralı Oda/Misafir Odası

İki ince bordür arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür selvi ve çiçek desenlidir. Halı zemini tirşe yeşil, yüzey rumîlerin çevrelediği panolar halindedir. Panoların içi ve araları iri çiçek ve dal motiflidir.

97 YÜN HALI

Env. No: 14/3077

Ölçü: 6.12 x 9.25 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 21 Numaralı Oda/Mescit

İki dar bordür arasında mavi zeminli geniş bordürü vardır. Geniş bordür soyut çiçeklidir. Zemin kırmızı, bütün yüzey sonsuzluk prensibine göre motiflerin üst üste ve yanyana getirilmesiyle sıra halinde stilize çiçek motifleriyle doldurulmuştur.

98 YÜN HALI

Env. No: 11/116

Ölçü: 8.40 x 10.77 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 96 Numaralı Salon

Biri geniş diğerleri dar yedi bordürü vardır. Geniş bordür pembe zeminde renkli nar çiçeği ve kıvrık dal motiflidir. Zemin mavi, üzeri nar, yıldız çiçekleri, kıvrık dal ve hançer yapraklarla bezemelidir.

99 YÜN HALI

Env. No: 11/718

Ölçü: 4.75 x 8.75 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 303 Numaralı Oda/Muayede Salonu İstirahat Odası

İki bordürlüdür. Dış bordür püskül, iç bordür dilimli motiflerle süslüdür. Halı zemini kırmızı, yüzeyi yeşil renkte geçmeli yıldız motifleriyle sonsuzluk prensibine göre doldurulmuştur.

100 YÜN HALI

Env. No: 11/1103

Ölçü: 4.49 x 8.92 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 43 Numaralı Oda/Halife Abdülmecid Kütüphanesi

Açık tirşe yeşil zeminde lacivert ve kırmızı dal motifli iki geniş bordürü iki taraftan çevreleyen çok sayıda ince bordür vardır. Halı zemini kırmızı renkte ve bütün yüzey badem motifleri ile doldurulmuştur.

101 İPEK SECCADE

Env. No: 43/2

Ölçü: 1.15 x 1.85 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 112 Numaralı Salon/I. Kadınefendi Dairesi Salonu

Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında bej zeminde stilize yaprak ve çiçek bezemeli geniş bordür yer alır. Zemini açık renk üzerine bütün yüzeyi kaplayan bordo çiçek ve beyaz stilize yaprakların oluşturduğu motiflerle doldurulmuştur.

YEKPARE HALILAR

102 YÜN-İPEK SECCADE

Env. No: 11/1070

Ölçü: 1.40 x 2.25 m.

Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 193 Numaralı Depo

Hereke damgalıdır.

Geniş bordürü mavi zemin üzerine çifte kaplan figürlü ve aralarında kırmızı zemin üzerine hayvan kafaları bulunmaktadır. Zemin kırmızı renkli, üzeri ağaç, tavuskuşu ve diğer kuş motifleriyle doldurulmuştur.

BEYLERBEYİ SARAYI

MADALYONLU HALILAR

103 YÜN HALI

Env. No: 51/16
Ölçü: 14.85 x 9.05 m.
Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 22 Numaralı Salon

Dışta krem zeminli geniş bir bordür, halının etrafını çevirir. Bu bordürde iri şakayık ve nar çiçekleri, alternatif olarak sivri hançer yapraklarla birbirine bağlıdır. Halı zemini kırmızıdır. Üzeri tamamen krem renkte kıvrık dal ve nar çiçeği motifleriyle doldurulmuştur. Ortada etrafı dilimli oval bir göbek bulunur. İçi, krem zeminde yaprak ve çiçek motiflidir. Köşe dolguları uzun ve kısa kenarlarda birbirleriyle birleştirilmiş yaprak ve çiçeklerle dolguludur. ►

104 YÜN HALI

Env. No: 3/672
Ölçü: 2.83 x 2.34 m.
Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 23 Numaralı Oda
Hereke damgalıdır.

Palmet desenli iki dar bordür arasında krem zeminde hançer yaprak, şakayık çiçekli geniş bordürü vardır. Zemin krem renktedir. Ortası madalyonlu köşeler kırmızı zeminde yeşil ve krem yapraklardan dörtte bir madalyon, iki uzun yanlarda iki yarım madalyon yer almıştır.

105 YÜN HALI

Env. No: 3/820
Ölçü: 7.90 x 5.75 m.
Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 1 Numaralı Salon

Siyah desenli iki ince bordür arasında koyu pembe zeminde kartuş ve iri çiçeklerden oluşan geniş bordürü vardır. Zemin krem rengi, kartuş ve yıldız şeklinde motiflerle doldurulmuştur. Oval formlu madalyon, koyu pembe zeminlidir. İçi sarmal dal ve yaprak motiflidir.

106 YÜN HALI

Env. No: 3/513
Ölçü: 4.00 x 4.90 m.
Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 19 Numaralı Oda

Krem rengi zeminli olup geniş bordürü büyük paftalar içinde gül süslemelidir. Ortası mavi bölmeler arasında yeşil kırmızı çiçeklidir. Lacivert, pembe, yeşil renklerle süslü bir göbeği vardır.

107 YÜN HALI

Env. No: 4/205
Ölçü: 4.73 x 5.66 m.
Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 7 Numaralı Oda

Mavi ve krem zeminli ince bordürler arasında pembe zeminli geniş bordür bulunur. Geniş bordür alternatif kare ve dikdörtgen kartuşlar ile süslüdür. Kartuşların içleri ve araları bitkisel bezemelidir. Yuvarlak madalyon şeklindeki göbeğin iki başı kartuşlu ve şemselidir. Madalyon mavi ve kırmızı zeminde çiçek ve yaprak motiflidir. Halı zemini renkli hataî, penç, yaprak ve çin bulutu motifleri ile dolguludur.

108 YÜN HALI

Env. No: 13/407

Ölçü: 6.00 x 8.12 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 17 Numaralı Oda

Dışta yer alan geniş bordürü pembe zeminde mavi, kırmızı çiçek demetleri ve fiyonklar ile alternatif bezelidir. Arada örgü motifli bir ince bordür ile içte mavi zeminde dikdörtgen ve sekizgen panolar ile süslü diğer bordür yer alır. Halı zemini mavidir. Kısa kenarlardaki dikdörtgen bölümlerin içleri çiçek demetleri ve fiyonk süslüdür. Göbeği bej ve mavi yuvarlak madalyon şeklindedir. Madalyonu gül ve kurdeleler çevreler.

109-110 İPEK SECCADE

Env. No: 11/430
Ölçü: 1.18 x 1.89 m.
Env. No: 11/431
Ölçü: 1.16 x 1.88 m.
Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 19 Numaralı Oda
İki seccade de Hereke damgalıdır.

Açık zeminli geniş bordür bitkisel bezemelidir. Geniş bordürün iki yanında ince bordürler yer alır. Seccade zemini pembedir. Ortada bir madalyon, madalyonun iki ucunda kartuş ve şemse, köşelerde çeyrek madalyonlar yer almaktadır. Madalyon ve köşe dolguları rumî, hatâî ve yaprak motifleriyle dolguludur.

YOLLU HALILAR

111 YÜN HALI

Env. No: 4/290

Ölçü: 7.50 x 13.00 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 15 Numaralı Oda

Krem, eflatun, güvez ve tirşe yollu şal örneğidir. Değişik parçalardan dikilerek meydana getirilmiştir.

112 YÜN HALI

Env. No: 4/293

Ölçü: 4.10 x 6.25 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 16 Numaralı Oda

Kırmızı, krem, sarı, mavi renklerde geniş yollu, şal örneği süslemeli birkaç parçadan oluşmuştur.

113 YÜN HALI

Env. No: 4/266

Ölçü: 7.00 x 13.00 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 12 Numaralı Oda

Yollu şal örneğidir. Krem, mavi, kırmızı, sarı yollu, yolların üzeri alternatif yaprak ve çiçek motifleri ile bezemelidir.

114 YÜN HALI

Env. No: 4/272

Ölçü: 8.00 x 11.00 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 13 Numaralı Oda

Birçok parçadan oluşmuş yollu şal desenlidir. Birbirine dikilmek suretiyle elde edilmiştir. Kırmızı, sarı, lacivert, krem rengi yolludur. Yolların üzeri alternatif stilize çiçek bezemelidir.

YEKPARE DESENLİ HALILAR

115 YÜN HALI

Env. No: 3/470

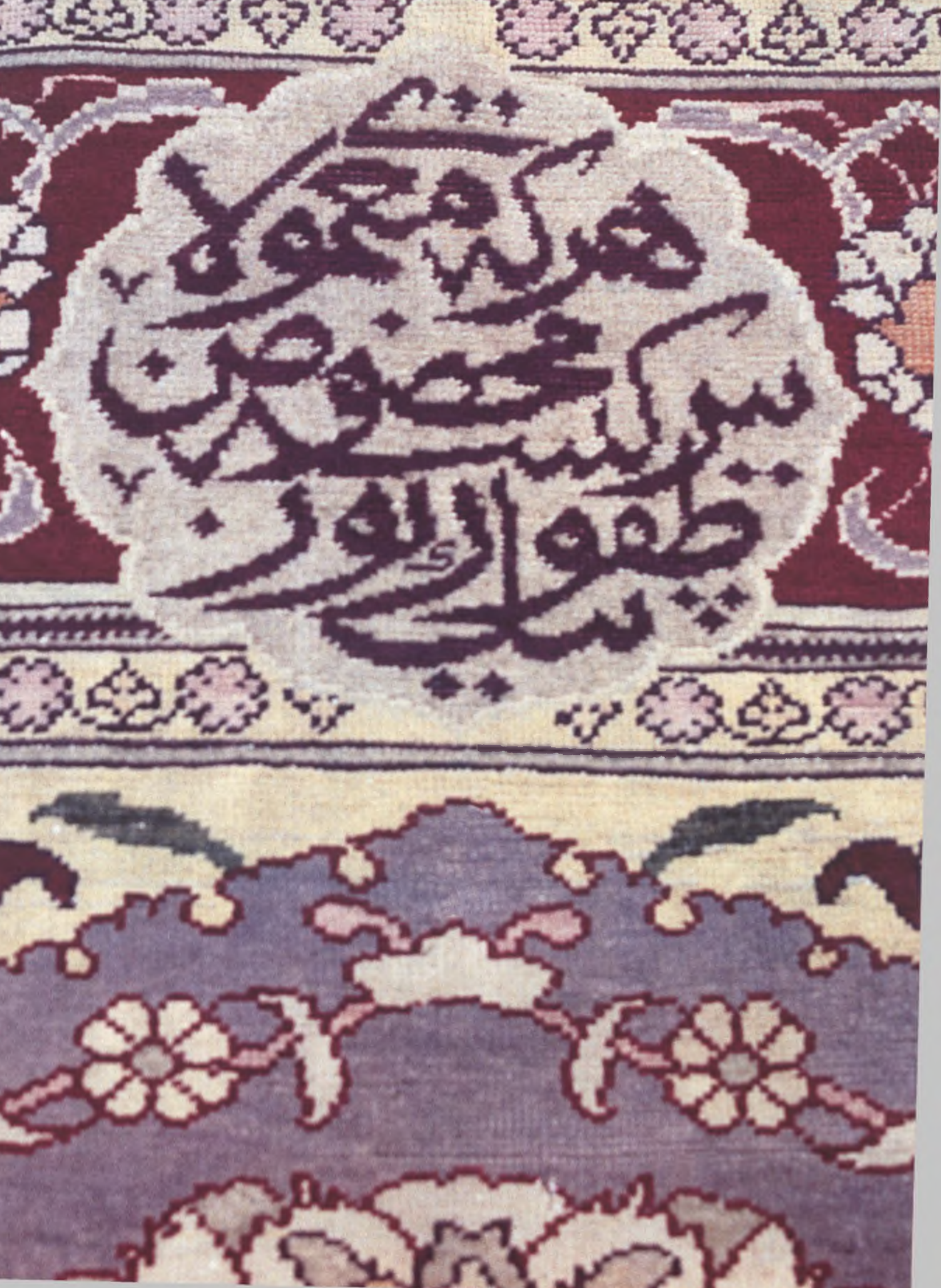
Ölçü: 5.30 x 5.25 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, Sarı Köşk, 41 Numaralı Oda

"Bin dokuz yüz sergisine mahsus Hereke ma'mûlatı" yazılıdır.

Dış bordür güvez zeminde sivri hançer yapraklar ve şakayıklarla süslüdür. İçte aynı bordür açık yeşil zeminde tekrarlanmıştır. Bu iki bordürün arasında geniş bordür yer alır. Bu bordür, sarı zeminde panolar içinde alternatif olarak nar çiçeği ve şakayık çiçeğiyle aralarda çiçekli sivri hançer yapraklarla bezemelidir. Zemin güvez renkte, ortası kare şeklindedir. Yüzey açık renklerde şakayık, çin bulutu, hançer yapraklar arasında geyik, aslan ve yırtıcı hayvan figürleri ile simetrik olarak süslenmiştir. İran etkisi görülmektedir.

BİRİM KOMPOZİSYONLU HALILAR

116 YÜN HALI

Env. No: 4/328

Ölçü: 2.42 x 3.43 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 23 Numaralı Oda

İki ince bordür arasında krem zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür renkli çiçek ve yapraklar ile doldurulmuştur. Halı zemini pembedir. Zemin çeşitli renklerde, kırmızı konturlu bitkisel motifler ile bezelidir. Köşebentler 1/4 çiçek motiflidir.

117 YÜN HALI

Env. No: 3/669

Ölçü: 8.90 x 9.25 m.

Bulunduğu Yer: Beylerbeyi Sarayı, 22 Numaralı Salon

Bütün zemin sarı ve krem rengi hançer yapraklar arasında renkli şakayık, nar çiçeği ve dallar ile dolguludur. Zemin birim kompozisyonludur. Krem zeminde mavi ve kırmızı dal motifli dış bordür, kartuş bezemeli iç bordür yer alır. Bunların arasında lacivert zeminli geniş bordür görülür. Bordür üzerinde zemindeki motifler tekrar edilmiştir.

YILDIZ SARAYI ŞALE

MADALYONLU HALILAR

118 YÜN HALI

Env. No: 7/7

Ölçü: 14.00 x 29.00 m.

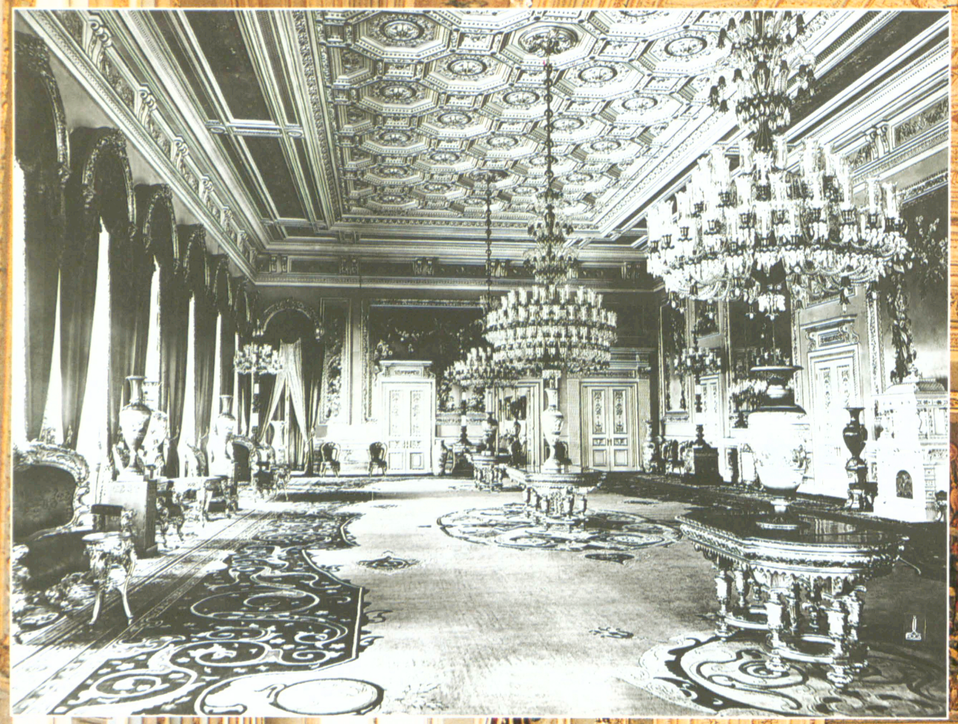
Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 1 Numaralı Salon

Halının bordürleri mavi zeminli, içleri şakayıklarla bezeli madalyonlar, aralarda kırmızı zeminli hançer yaprakları ve çin bulutlarıyla bezemelidir. Geniş bordürün iki yanında mavi zeminli ince bordürler yer alır. Zemin bej renkte, ortada oval bir madalyon, iki uzun ucunda yuvarlak madalyonlar yer alır. İçleri kırmızı, turuncu, yeşil hançer yapraklar, sarmal dal ve çiçeklerle bezenmiştir. Köşeler uzun kenarlarda da devam ederek diğer köşeyle birleşir. Halının köşebentleri, yanları ve ortası güvez renklidir. Bu kısımlar iri ve çeşitli renkte rumîler ile süslüdür.

arka sayfalarda Yıldız Sarayı Şale Tören Salonu. küçük resim Salon'un Sultan II. Abdülhamit dönemindeki görünüşü. IRCICA Fotoğraf Arşivi 90552-52.

119 YÜN HALI

Env. No: 7/75

Ölçü: 10.00 x 16.86 m.

Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 25 Numaralı Salon

Geniş bordürler güvez rengi kıvrık dal ve soyut çiçek motiflidir. Geniş bordürleri iç ve dışta mavi şeritler çevirir. Halı zemini sarıdır. Dört köşesinde mavi zeminde dal ve çiçeklerle kıvrık dallar göbeğe doğru uzanır. Ortası dikdörtgen formlu madalyonludur. İçi mavi zeminde fes rengi çiçek, hançer yaprak, sarmal dal bezemelidir.

120 YÜN HALI

Env. No: 7/28

Ölçü: 5.30 x 7.90 m.

Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 40 Numaralı Oda

Bordürler kırmızı, mor ve bej zemin üzerinde nar çiçekleri ile süslenmiştir. Köşeler bej renktedir. Kırmızı renkte zeminde göbek açık yeşil renktedir. Üzerinde çeşitli renklerde çiçek ve kıvrım dal motifleri yer alır.

121 İPEK SECCADE

Env. No: 11/1027

Ölçü: 1.18 x 1.86 m.

Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 25 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

Dört bordürlüdür. Ortada yer alan lacivert zeminli geniş bordür rumî, hataî ve yaprak motifleriyle dolguludur. En içteki açık zeminli bordürde ise iki yaprak motifi helezon oluşturur. Bordürler kolonlarla birbirinden ayrılmıştır. Seccade zemini kırmızıdır. Ortada açık renk zeminli madalyon yer alır. Madalyonunun iki başında birer kartuş ve şemse motifleri bulunur. Zemin ve madalyon rumî, hataî, yaprak ve çin bulutu motifleriyle bezenmiştir.

122 İPEK SECCADE

Env. No: 13/290

Ölçü: 1.15 x 1.85 m.

Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 25 Numaralı Salon

Geniş bordür lacivert zeminde hatâî, gonca gül yaprak ve karanfil motiflerinden oluşmuştur. Geniş bordürün iki yanında ince bordürler yer alır. Halı zemini yeşil renktedir. Ortasında beyaz zeminli, şemseli küçük bir madalyon yer alır. Madalyonun içi, köşeler ve zemin natüralist çiçek ve yapraklarla dolguludur. Köşe dolguları beyaz zeminlidir.

BİRİM KOMPOZİSYONLU HALILAR

123 YÜN SECCADE

Env. No: 11/1673
Ölçü: 2.00 x 2.95 m.
Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 1 Numaralı Salon
Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında lacivert zeminli, kırmızı sarı dallı çiçekli geniş bordür yer alır. Seccadenin zemini kırmızıdır. Üzerinde zemini tamamen dolduran nar çiçeği ve soyut çiçekler yer almıştır. Köşeler krem zeminde pembe çiçeklidir.

124 YÜN HALI

Env. No: 3/670
Ölçü: 7.35 x 4.90 m.
Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 28 Numaralı Oda/Köşeli Oda

İki dar bordür arasında mavi zeminde sarı hançer yaprakların çevrelediği, şakayık çiçekleriyle bezeli geniş bordürü vardır. Zemin kırmızıdır. Üzeri dolgu olarak hançer yaprak, nar çiçekleri ve kıvrık dallarla doldurulmuştur.

125 YÜN HALI

Env. No: 3/671
Ölçü: 4.90 x 7.35 m.
Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 2 Numaralı Salon/Sırmalı Salon
Hereke damgalıdır.

İki dar bordür arasında mavi zeminde hançer yaprakların çevrelediği şakayık çiçeklerinden oluşan geniş bordürü vardır. Zemini kırmızıdır. Üzerinde zemini tamamen dolduran serbest hançer yapraklar, nar çiçekleri, kıvrık dallar ve kır çiçekleri görülür.

MİHRAPLI HALILAR

126 İPEK SECCADE

Env. No: 13/291
Ölçü: 1.17 x 1.94 m.
Bulunduğu Yer: Yıldız Sarayı Şale, 25 Numaralı Salon
Hereke damgalıdır.

Geniş bordür açık zeminde stilize çiçek motifleriyle bezenmiştir. Zemin iç içe yerleştirilmiş çift mihrap desenlidir. Desenlerin ortasında küçük bitkisel motifler bulunur. Köşeler lacivert zeminde krem renkte yaprak desenlidir. Ayetlik ve tabanlık bölümlerinin kompozisyonunu bitkisel formlar oluşturmaktadır. Zemin Milas seccadelerine benzemektedir.

KÜÇÜKSU KASRI

MADALYONLU HALILAR

127 YÜN HALI

Env. No: 1/118
Ölçü: 3.67 x 4.93 m.
Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 8 Numaralı Oda

Üçer ince bordürün sınırlandırdığı geniş bordürü vardır. Geniş bordür stilize çiçek ve yapraklarla alternatif dolguludur. Zemin açık mavi, köşe dolguları dilimli, üçer su halindedir. Ortada yer alan dilimli kenarlı madalyon iç içe üç göbeklidir. Madalyonlar mavi, pembe, krem zeminde çiçek dolgulu-dur.

128 YÜN HALI

Env. No: 2/47
Ölçü: 4.90 x 5.70 m.
Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 3 Numaralı Oda

Üçer ince bordür arasında krem rengi zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür köşelerde çiçekli ağaç motifi, aralarda alternatif devam eden soyut çiçeklerle süslüdür. Halı zemini krem renktedir. Köşe dolguları ve madalyon pembe zeminlidir. Köşeler rumîli dallar, çiçek ve yaprak motifleriyle süslüdür. Dilimli madalyonun ortası çiçek desenlidir. Zemin, lacivert kıvrık dal ve yapraklarla, kırmızı renkli çiçeklerle süslüdür.

129 YÜN HALI

Env. No: 2/121
Ölçü: 3.42 x 4.50 m.
Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 4 Numaralı Oda

İnce bordürler arasında mavi zeminli geniş bordür yer alır. Dıştaki ince bordürler çiçek ve yaprak, içtekiler çin bulutu, çiçek ve soyut yaprak motiflidir. Geniş bordür, pembe sarı kartuşlu, kartuşların içi çiçek motiflidir. Zemin kırmızı olup ortasında yuvarlak madalyon yer alır. Madalyonun içi soyut çiçek motifli, iki ucu salbeklidir.

130 İPEK SECCADE

Env. No: 13/793
Ölçü: 1.40 x 1.80 m.
Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 10 Numaralı Oda
Hereke damgalıdır.

Krem zeminde yıldız motifli iki ince bordür arasında, bordo zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür nar çiçeği ve hançer yapraklarla süslüdür. Zemin bej olup ortasında bordo zeminli uzunlamasına madalyon yer alır. Madalyonun içi sivri yaprak ve vazo içinde lale motifiyle bezenmiştir. Köşeleri açık ► mavi zeminde desenlidir.

131 YÜN SECCADE

Env. No: 13/710

Ölçü: 1.27 x 1.80 m.

Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 10 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

İkişer ince bordür arasında krem zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordürde lacivert çiçekli kartuşlar dizi halinde yer almıştır. Kartuşların arası kıvrım dal, nar çiçeği ve yaprak motifleriyle dolguludur. Zemin kırmızı, ortası salbekli madalyon şeklindedir. Madalyonun içi dilimli rumî motifleriyle zemin girift bitkisel motiflerle doldurulmuştur.

132 İPEK SECCADE

Env. No: 13/794

Ölçü: 1.20 x 1.62 m.

Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 9 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

Dışta krem zeminli siyahla konturlu stilize yapraklı bordür, ortada güvez zeminli rumî dal ve çiçek motifleriyle alternatif olarak bezenmiş geniş bordür yer alır. Geniş bordürle zemini ince kolon ayırır. Köşe dolguları kayısı renginde olup köşe uzantıları uzun kenarlarda birleştirilmiştir. Ortası uzunlamasına salbekli madalyon şeklindedir. İçi çiçek ve yaprak bezemelidir. Zemin krem renktedir, üzeri yaprak ve çiçek desenlidir.

BİRİM KOMPOZİSYONLU HALILAR

133 YÜN HALI

Env. No: 1/15

Ölçü: 4.28 x 3.40 m.

Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 9 No'lu Oda

İnce bordürler arasında pembe zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür renkli küçük çiçekler ve çiçeklerden oluşan madalyonlarla doldurulmuştur. Zemin gri-mavi kıvrık dallarla pembe, sarı, mavi küçük çiçeklerle tamamen dolguludur.

134 YÜN HALI

Env. No: 1/40

Ölçü: 3.40 x 3.48 m.

Bulunduğu Yer: Küçüksu Kasrı, 7 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

İnce bordürler arasında geniş bordürü yer alır. Geniş bordürde alternatif olarak kartuş ve madalyonlar sıralanmıştır. Bordür zemini mor, kartuşlar kıvrım dal desenli, madalyonların içi soyut çiçeklidir. Araları kıvrım dal ve çiçeklerle dolguludur. Halı zemini bej, içi dallar üzerinde bordo, eflatun çiçek desenlidir. Motifler bordo konturludur.

IHLAMUR KASRI

MADALYONLU HALILAR

137 YÜN HALI

Env. No: 66/5

Ölçü: 3.95 x 4.75 m.

Bulunduğu Yer: Ihlamur Kasrı, 1 Numaralı Oda

İkişer ince bordür arasında kırmızı zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür yaprak ve çiçek motiflidir. Zemin kırmızıdır. Göbek, sarı zeminde yeşil, kırmızı ve mavi renklerde stilize çiçek bezemelidir. Köşeleri bitkisel motiflidir.

138 YÜN HALI

Env. No: 66/33

Ölçü: 8.00 x 4.00 m.

Bulunduğu Yer: Ihlamur Kasrı, 2 Numaralı Oda

İki ince bordür arasında lacivert zeminli geniş bordürü vardır. Bu bordürde baklava ve kitabe formlu alternatif kartuşlar yer alır. Kartuşların araları ve içleri kıvrık dal ve çiçek dolguludur. Köşeler, pembe zemin üzerine serpme çiçekli, üst ucunda üç tam, iki yarım madalyon motiflidir. Halının göbek kısmını oluşturan büyük madalyon motifi on altı küçük madalyon motifinin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Madalyonun içinde, köşelerdeki motifler tekrarlanmıştır. Zemin bitkisel bezemelidir.

YALOVA ATATÜRK KÖŞKÜ

MADALYONLU HALILAR

139 YÜN HALI

Env. No: 41/42

Ölçü: 2.24 x 3.30 m.

Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 15 Numaralı Oda

Hereke damgalıdır.

İki ince bordür arasında geniş bordür yer alır. Geniş bordür çiçekli kartuşlarla bezemelidir. Köşelerden buketler halinde çıkan çiçekler uzun kenarları da kaplamaktadır. Zemin krem renklidir. Ortada oval madalyon yer alır. Madalyonun içinde renkli çiçekler, madalyonun iki ucunda da buket halinde çiçekler görülür.

140 YÜN HALI

Env. No: 42/1134
Ölçü: 3.03 x 4.63 m.
Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 12 Numaralı Oda

Altı ince bordürü vardır. Üçer ince bordürün ortasında bitkisel bezemeli geniş bordür bulunur. Zemini pembe, köşeler mavi renktedir. Zemin çeşitli renkte çiçek ve yaprak süslemelidir. Ortada güvez zeminde krem desenli madalyon yer alır. Köşelerde bulut şeklinde çerçevelenmiş girland ve kıvrım dal motifleri yer alır.

141 YÜN HALI

Env. No: 41/56
Ölçü: 3.28 x 4.35 m.
Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 17 Numaralı Oda

Krem üzerine pembe çiçekli bir iç bordür ile pembe zeminde kırmızı yapraklı bir dış bordürü vardır. Köşelerden çıkan demet halinde çiçek ve kıvrımlı dallar halının kenarlarını çevreler. Zemin krem renktedir. Göbekte çapraz iki meşale ile bu motifin etrafında sepet içinde çiçekler ve girlandlar yer almıştır.

142 YÜN HALI

Env. No: 42/137
Ölçü: 5.04 x 6.41 m.
Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 3 Numaralı Oda

Halı, geniş bordürü mavi zemin üzerine çiçeklidir. Zemin pembedir. Köşeleri ve göbeği krem zemin üzerine renkli, rumî ve soyut çiçek bezemelidir.

143 YÜN HALI

Env. No: 41/14
Ölçü: 2.95 x 4.35 m.
Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 3 Numaralı Oda

Kırmızı ve krem zemin üzerine stilize bitkisel bezemeli ince bordürleri vardır. Dilimle konturlanmış köşebentler, rumî ve bitkisel motifler ile dolguludur. Ortada yer alan güvez zeminli madalyon bitkisel bezemelidir.

144 YÜN SECCADE

Env. No: 42/1380
Ölçü: 0.80 x 1.34 m.
Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, Depo

Bordürü krem üzerine renkli çiçeklidir. İki kısa kenarda krem zeminde kıvrım dal desenli panolar yer alır. Zemin mavi renktedir. Göbekte kırmızı zeminde mavi dal desenli, çevresi renkli çiçekler ile çevrili madalyon bulunur. Madalyonun iki ucundan çiçek demetleri çıkar. ►

145 YÜN SECCADE

Env. No: 42/1204

Ölçü: 70 x 1.14 m.

Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, Depo

Geniş bordürü kırmızı zeminlidir ve üzerinde mavi, krem, pembe renklerde simetrik desenler kullanılmıştır. Halı zemini krem renktedir ve ortasında altıgen madalyon yer alır. Madalyonun içi bitkisel bezemelidir.

146 YÜN SECCADE

Env. No: 42/134

Ölçü: 1.20 x 1.82 m.

Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 3 Numaralı Oda

İki ince bordür arasında krem rengi zeminli geniş bordür bulunur. Geniş bitkisel bezemelidir. Zemin limon küfü renginde ortada baklava formunda madalyon yer alır. Madalyonun iki başı şemselidir. Madalyonun içi ve köşe dolguları bitkisel bezemelidir.

147 YÜN SECCADE

Env. No: 46/983

Ölçü: 1.40 x 2.08 m.

Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 1 Numaralı Oda

Geniş bordürü kırmızı zeminlidir ve üzerinde çiçek desenleri görülür. Bordür kenarları siyah bir çizgi ile konturludur. Krem rengi zeminde kare şeklinde çiçeklerden oluşmuş madalyon ve köşelerde çiçek buketleri yer alır.

148 YÜN SECCADE

Env. No: 46/87

Ölçü: 1.41 x 2.08 m.

Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 14 Numaralı Oda

Krem rengi olan bordür stilize bitkisel bezemelidir. Kısa kenarlarda kenar boyunca yer alan yarı madalyonlar zemine doğru uzanmaktadır. Ortadaki madalyonu bitkisel motifler ve çin bulutu süsler. Zemin motifi aynı desenle dolguludur. Madalyonun tepelikleri yarı şemse şeklindedir.

1/2 SİMETRİK HALILAR

149 YÜN SECCADE

Env. No: 42/135

Ölçü: 1.02 x 1.57 m.

Bulunduğu Yer: Yalova Atatürk Köşkü, 3 Numaralı Oda

Geniş bordürün zemini kırmızıdır ve bitkisel bezemelidir. Zemini mavi ve göbeği krem renklidir. Zemin simetrik bir düzende baklava ve bitkisel motifler ile süslüdür. Göbekte nahif bir madalyon yer alır.

YOL HALILARINDAN ESKİ ÖRNEKLER

Müze-Saray olarak hizmet veren Milli Saraylar yapılarında koridorlarda ve yoğunluklu olarak geçilen bölümlerde yol halıları bulunmaktadır. Osmanlı döneminde de aynı şekilde kullanılmakta olan yolluklar ihtiyaca göre değişik genişlikte ve farklı desenlerde Hereke Fabrikası'nda üretilmekteydi. Zaman içinde yıprandıkça yenileriyle değiştirilen bu yol halılarının tamamı kataloğa alınmayıp Dolmabahçe Sarayı'nda özgün kalmış sayılı örneğe yer verilmiştir.

150 YÜN YOL HALISI

Env. No: 11/1670
Ölçü: 2.95 x 9.80 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu

Halının iki yanı ve bir başı üç bordürlüdür. İki ince bordür arasında mavi zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür renkli çiçek ve yaprak bezemelidir. Zemini kırmızıdır.

151 YÜN YOL HALISI

Env. No: 11/1671
Ölçü: 2.95 x 9.50 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu

Halının iki yanı ve bir başı, üç bordürlüdür. İki ince bordür arasında mavi zeminli geniş bordür yer alır. Geniş bordür renkli çiçek ve yaprak bezemelidir. Zemini kırmızıdır.

152 YÜN YOL HALISI

Env. No: 11/1672
Ölçü: 2.90 x 9.80 m.
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı, 300 Numaralı Salon/Muayede Salonu

Zemini kırmızıdır. Uzun kenarlarda yer alan geniş bordür, açık yeşil zeminde kırmızı çiçek motiflidir.

TBMM
Kütüphanesi

200803692

ISBN 975 - 7479 - 75 - 6